

NUORTEN KIRJOITTAMIEN RUNOJEN KIELESTÄ

Suomen kielen pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto

toukokuu 2006

Elina Riivari

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Riivari Elina	
Työn nimi – Title Nuorten kirjoittamien runojen kielestä	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2006	Sivumäärä – Number of pages 77
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkimus käsittelee nuorten kirjoittamien runojen kieltä. Aineistona olen käyttänyt <i>Sinäminä</i>-lehden 2002 ja 2003 vuosikertoja. Käsiteltäviä numeroita on 23. Olen poiminut tarkastelemani runot <i>Omat runot</i> -palstalta. Yhteensä tarkasteltavia runoja on 186. Runot ovat lehden lukijoiden kirjoittamia ja ennen julkaisemattomia. Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, miten nuoret tytöt ilmaisevat runoissaan omalle elämälleen tärkeitä asioita ja omaa maailmankatsomustaan. Mielenkiinto kohdistuu erityisesti vuorovaikutuksen ja ihmissuhteiden sekä tunteiden ilmaisukeinojen tarkasteluun.</p> <p>Olen tarkastellut aineistoani pääosin kvalitatiivisesti. Olen tehnyt päätelmiä nuorten kirjoittamien runojen yhtäläisyyksistä ja yleisistä piirteistä. Olen analysoinut runojen aiheita, rytmiä, riimiä ja sointuja sekä tyylipiirteitä, kuten asettelua ja typografiaa sekä puhekielisyttä. Ihmissuhteiden ja tunteiden ilmaisemista olen tutkinut verbien käyttöä analysoimalla. Leksseemien lisäksi olen käsitellyt myös tempuksia ja moduksia, sillä niissä tulevat hyvin esille kirjoittajan ja runon puhujan asenteet lukijaa ja puhuteltavaa kohtaan. Puhujia ja puhuteltavia olen käsitellyt runoissa käytettyjä persoonapronomineja analysoimalla. Analysoin myös runojen kuvallisuutta, kuten metaforia, vertauksia ja luontoon liittyvää sanastoa ja symboliikkaa.</p> <p>Tutkimus osoittaa, että nuoret kirjoittavat runoissaan heille tärkeistä aiheista: rakkaudesta, sydänsuruista, aikuiseksi kasvamisesta, ystävytydestä ja pojista. He käyttävät runoissa kieltä melko yhtenevästi, mihin vaikuttaa varmasti myös runoilta yhteinen julkaisukonteksti. Nuoret osoittautuvat kuitenkin melko perinteisen runokielen säilyttäjiksi. Riimillisiä runoja on aineistossani 24 (13 %). Medioille ja muille viestimille tyypillinen kielenkäyttö ei ole vielä siirtynyt nuorten kirjoittamiin runoihin.</p> <p>Runoissa nousevat esille tyttöjen omat kokemukset ja tunteet. Verbit liittyvät pääsääntöisesti tunteiden ja ajatusten ilmaisuun. Runoissa käytetään paljon <i>minä</i>-puhujaa ja puhutellaan jotakin toista henkilöä, yleensä <i>sinää</i>. Nuorten runokieli on hyvin kuvaannollista ja erityisesti luontosymboleita käytettiin paljon. Myös metaforat ja muut kielikuvat liittyvät nuorten runoissa tunteiden ilmaisuun.</p>	
Asiasanat – Keywords nuorten kielenkäyttö, runoharrastus, tunteiden ilmaisu, vuorovaikutus	
Säilytyspaikka – Depository Fennicum	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	1
1.1. Tutkimustehtävä ja -kysymykset	1
1.2. Aineisto ja tutkimusmenetelmä.....	3
1.3. <i>Sinäminä</i> -lehti	4
1.4. Tyttöjen runovihkoperinne ja kirjoitusharrastus	5
2. YLEISIÄ HUOMIOITA RUNOISTA	10
2.1. Nuorten runoudesta	10
2.2. Aiheet	11
2.3. Rytmä, riimi ja soinnut	13
2.4. Asettelu ja typografia	20
2.5. Puhkielisyys	22
3. IHMISSUHTEIDEN JA TUNTEIDEN ILMAISEMINEN RUNOISSA	27
3.1. Verbiän ryhmittelystä.....	27
3.2. Yleisimmät verbit.....	28
3.3. Mentaaliverbit	30
3.4. Tekoverbit	32
3.5. Liike- ja liikkumisverbit.....	33
3.6. Tempukset	35
3.7. Modukset.....	39
4. PUHUJAT JA PUHUTTELU	43
4.1. Kirjoittajan persoona ja runon puhuja.....	43
4.2. Puhuteltava ja puhuttelusanat.....	48
5. RUNOJEN KUVALLISUUS	51
5.1. Kuva, metafora, vertaus ja symboli.....	51
5.2. Luontoon liittyyvä sanasto ja symboliikka	56
5.2.1. Yleisiä huomioita luontosanastosta	56
5.2.2. Vuoden- ja vuorokaudenajat	57
5.2.3. Kasvit, eläimet ja luonnonpaikat	60
5.2.4. Luonnonilmiöt	62
5.2.6. Mystiikka.....	66
6. PÄÄTÄNTÖ.....	71
LÄHTEET	74
LIITE 1	77

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Nuorten kieli on aina puhuttanut ja kiinnostanut ihmisiä, varsinkin tutkijoita. Nykyään ollaan huolissaan oikeakielisyydestä ja kielenkäytön rappeutumisesta. Nuorilla on omat tapansa ilmaista asioita ja käyttää kieltä. Yksi tyttöjen suosimista tavoista ilmaista itseään ja tunteitaan on ollut runojen ja lorujen kirjoittaminen. Muistoalbumeihin on koottu loruja, ja 1950-luvulta lähtien on keräilty kirjoituksia *Ystäväni*-kirjoihin (Virtanen 1988: 287). Nämä kirjoitukset ovat olleet lähinnä itse seipitettyjä ja keksittyjä loruja, mutta niissä ei runojen tapaan ole käsitelty henkilökohtaisia asioita tai tunteita. Lorut ja riimittelyt ovat kuitenkin olleet alku nuorten naisten runojen kirjoittamiselle ja kirjallisuus- sekä runousharrastukselle. Ulla Lipposen artikkeli *Ruusu ja rikkaruoho — Rakkaus tyttöjen runovihkoperinteessä* (1992) esittelee nuorten runovihkoperinnettä, ja se herätti kiinnostukseni nuorten runojen kirjoittamiseen. Lipposen teksti innosti minut tutkimaan tyttöjen kirjoittamia runoja *Sinäminä*-nuortenlehdessä.

Tutkimuskohteeni on julkaistujen runojen kieli. Tarkoitukseni on selvittää, miten runoissa ilmenee niiden kirjoittajien ja lehden kohderyhmän, nuorten tyttöjen, tapa ilmentää ja hahmottaa maailmaa. Nuoret kirjoittavat runoissa omasta elämästään ja heille tärkeistä asioista kuten rakkaudesta ja sen puutteesta, sydänsuruista, ystäväistä, pojista ja aikuiseksi kasvamisesta. Haluan paneutua tyttöjen runoissa ilmentämään kuvaan elämästään ja maailmankuvaan. Uskon, että nuoret käyttävät erilaisia ilmaisutapoja omien tunteidensa ja ihmissuhteidensa kuvauksessa. Haluan selvittää, mitä nuoret erilaisilla kielenkäyttötavoillaan runoissa ilmaisevat.

Ihmissuhteet ja vuorovaikutus toisten kanssa ovat nuorille tärkeitä. Heidän elämässään tärkeitä vaikuttajia ovat ystävät ja kaverit, pojat ja vanhemmat. Uskon tyttöjen kertovan runoissa heille tärkeistä ihmisistä, vuorovaikutuksesta toisten kanssa sekä tunteista muita ja itseä kohtaan. Runojen kirjoittaminen voi olla nuorille yksi keino purkaa omia tunteitaan ja aikuistumisen mukanaan tuomia iloja ja suruja, jolloin tunteiden ilmaiseminen korostuu. Tarkastelen vuorovaikutuksen ja ihmissuhteiden sekä tunteiden ilmaisukeinoja runoissa persoonien, verbien sekä tempusten ja modusten käytössä. Haluan selvittää, mitä persoonia runoissa käytetään, kuka niissä puhuu ja ketä puhutellaan. Uskon, että persoonia tutkimalla voi tehdä

päätelmiä nuorille tärkeistä ihmisistä. Verbejä tutkimalla pyrin analysoimaan runoissa tyypillistä ilmaisua ja nuorille tärkeitä aiheita ja tapahtumia. Haluan tutkia, käytetäänkö jotain tempusta enemmän kuin muita ja voiko tempusten käytöstä tehdä päätelmiä esimerkiksi viittaus-, puhe- ja tapahtumahetken suhteen. Moduksia tarkastelemalla haluan tutkia runoissa ilmeneviä asenteita esimerkiksi kirjoittajaa, aihetta tai puhuteltavaa kohtaan.

Aineistoni runojen kieli on hyvin kuvaannollista. Kiinnitän huomiota metaforiin ja vertauksiin. Haluan selvittää millaisia kielikuvia ja vertauksia nuoret runoissaan käyttävät. Erityisesti minua kiinnostaa se, ovatko kielikuvat perinteisiä, aiempaan runoperinteeseen ja kirjalliseen kulttuuriin pohjautuvia vai luovatko tytöt omiin runoihinsa uusia metaforia ja vertauksia. Tarkastelen myös runoille tyypillistä luontosanastoa ja symboliikkaa. Haluan selvittää, millaisia metaforia, luontosanoja ja symboleita runoissa käytetään ja mitä niillä halutaan ilmaista. Pyrin analysoimaan kuvakielen lisäksi myös muita runokielelle tyypillisiä piirteitä, kuten rytmiä ja riimiä mutta tutkimukseni pääpaino on runoilmaisujen vuorovaikutuksessa. Teen yleisempiä huomioita runojen tyylipiirteistä: asettelusta, puhekielisyyksistä ja typografiasta. Haluan ottaa nämä tutkimuksessani esille, koska minua kiinnostaa se, näkyvätkö nuorten puhekielen ja yleiskielen piirteet heidän itse kirjoittamissaan runoissa. Uskon, että puhekielisyys, vapaa mitta, rytmi ja asettelu ovat olennaisia piirteitä tyttöjen runoissa.

Oletan, että runoissa on melko yhtenäinen tyyli, ja haluan selvittää myös tämän ilmiön syitä. Syynä voi olla esimerkiksi lukijakunnan vakiintuneisuus, mikä vaikuttaa siihen, että kirjoittajat haluavat samastua vakituiseen kirjoittajajoukkoon, tai syynä voi olla kirjoittajien samanlaiset elämäntilanteet. Runojen vuorovaikutuskeinoissa minua kiinnostaa erityisesti se, miten kirjoittajat kuvaavat suhdettaan muihin: ketä runoissa puhutellaan ja miten ihmissuhteita kuvataan. Haluan tutkimuksellani selvittää, miten tytöt ilmaisevat itselleen tärkeitä asioita ja tuovat runoissa esille suhdettaan ympäröivään maailmaan ja muihin ihmisiin.

1.2. Aineisto ja tutkimusmenetelmä

Valitsin aineistokseni *Sinäminä*-lehden runot, koska lehti ja sen runopalsta ovat minulle ennestään tuttuja: olin murrosikäisenä lehden aktiivinen lukija ja ahkera runojen kirjoittaja. Aineistoni koostuu *Sinäminä*-lehden vuosikerroista 2002 ja 2003. Lehti ilmestyy 12 kertaa vuodessa. Vuoden 2002 vuosikerrasta olen jättänyt pois ensimmäisen numeron, sillä siinä ei ole runopalstaa, jolta olen tarkasteltavat runot poiminut. Yhteensä käsiteltäviä numeroita on 23. *Sinäminä* on Aikakauslehtien liiton jäsen, ja sitä kustantaa oululainen Kolmiokirja Oy. Vuoden 2003 vuosikerta on lehden 33:s. Lehden kohderyhmään kuuluvat 12—19-vuotiaat tytöt (Kolmiokirja 2006). *Sinäminässä* korostuu lukijoiden lähettämän postin osuus, sillä lehdessä julkaistaan vakiopalstojen ja haastattelujen ohella paljon myös lukijoiden omia tekstejä, niin novelleja kuin runojakin (Kangasniemi 1991: 61). Lisäksi lehdessä on yleisönosastopalsta, jolla nuoret keskustelevat heitä puhuttavista aiheista.

Käsittämäni runot olen poiminut *Omat runot* -palstalta. Yhteensä käsiteltäviä runoja on 186. Julkaistavat runot ovat lehden lukijoiden kirjoittamia ja ennen julkaisemattomia. Runopalsta kuuluu lehden vakiopalstoihin, ja sitä julkaistaan lähes poikkeuksetta joka numerossa. Omille runoilille on varattu yhdestä numerosta vähintään yksi sivu. Vuosien 2002—2003 numeroissa julkaistiin yhdellä runopalstalla 5–16 runoa. Toimitukseen saapuvista runoista julkaistaan vain hyvin pieni osa, prosentti tai kaksi (Päivi Kangasniemen sähköpostiviesti 21.10.2005). Lukijat voivat kirjoittaa runojaan myös *Sinäminän* Internet-sivuille, jossa ne julkaistaan reaaliajassa. Tutkimukseeni olen ottanut vain lehden runopalstalla julkaistut runot.

Tutkimustani rajoittaa osittain se, että toimituksella on oikeus muokata runoja. Yleisintä on lyhentäminen ja turhan toiston poistaminen. (Päivi Kangasniemen sähköpostiviesti 21.10.2005.) Tämän takia ei voi täysin varmasti sanoa, miten paljon runoissa lopulta on kirjoittajan omaa tyyliä ja miten paljon toimituksen mieltymykset ja näkemykset palstan sekä runojen sisällöstä vaikuttavat runoihin tyylillisesti tai sisällöllisesti. Runojen lyhentämisen ja muokkaamisen takia en voi tutkia niistä esimerkiksi toistoa, vaikka se on yksi runokielen perusominaisuuksista ja sitä aineistossani paljon tyypillisesti esiintyy.

Analysoin ja esittelen runojen vuorovaikutusta, kieltä ja tyyliä. Osin hyödynnän analyysissäni taulukoita ja laskelmia, mutta pääasiassa tutkimukseni on kvalitatiivista. Lähteinä käytän muun muassa nuorten, erityisesti naisten, kielenkäytöstä ja viestinnästä tehtyjä tutkimuksia. Vuorovaikutuskeinojen analysoinnissa hyödynnän myös runojen tulkintaan liittyviä teoksia (esim. Kantokorpi ym. 1990). Runokielen ominaispiirteitä tarkastelen muun muassa Pentti Leinon (1982) runokielen ja metriikan tutkimusta apuna käyttäen.

Käsittelen nuorten runoja lyriikkana, vaikka niiden funktio, konteksti ja kohdeyleisö ovat erilaiset kuin yleensä runoudeksi miellettyssä kirjallisuudessa. Tyttöjen runot on kirjoitettu itselle ja omalle ikäryhmälle auttamaan aikuiseksi kasvamisessa ja helpottamaan tunteiden myllerryttä. Suuren yleisön rooli viihhteellisten runojen lukijana tai vastaanottajana ei siis tässä toteudu.

Käytän tekstissäni esimerkkeinä kokonaisia runoja sekä niiden yhteydessä *Sinäminästä* lyhennettä SM ja viittausta lehden numeroon sekä sivuun. Korostan esimerkeissä kursivilla tarkastelun kohteena olevan kielen piirteen. Runoissa ei muuten ole käytetty kursivivia. Käytän esimerkeissä säejaon merkinä vinoviivaa ja säkeistön vaihtumisen merkinä kahta vinoviivaa.

1.3. *Sinäminä*-lehti

Sinäminän kustantaja Kolmiokirja Oy on yksi Suomen suurimmista aikakauslehtikustantamoista ja Suomen suurin viihdekustantaja. Se on toiminut alalla eri nimillä vuodesta 1926 lähtien (Kangasniemi 1991: 9). Kolmiokirjan tunnetuimpia lehtiä ovat *Sinäminä*, *Regina* sekä lukuisat ristikkolehdet, kuten *Iisakin Ristikot*. Muita lehtiä ovat jo 1920-luvulta asti julkaistu *Nyyriikki*, käsityöaiheiset julkaisut sekä erilaiset viihdelukemistot ja viikoittain ilmestyvät viihdepokkarit. (Kolmiokirja Oy 2006.)

Sinäminä on nykyisin yksi Kolmiokirja Oy:n menestyksekkäimmistä ja tunnetuimmista lehdistä. Lehteä on julkaistu samalla nimellä vuodesta 1983, mutta vielä tällöin lehti ei ollut suoraan suunnattu nuorille. Lehden tärkeimpiä sisältöjä ovat aina olleet haastattelut, novellit, vakiopalstat ja lukijoiden tarinat. *Sinäminän* levikki nousi 1980-luvulla, ja lehti suunnattiin enemmän nuorille: uusia, muun muassa kauneuteen ja astrologiaan liittyviä, palstoja kehitettiin. *Sinäminästä* kehittyi Suomen suosituin nuorten naisten lukemisto: levikki nousi 1980-luvulla yli 40 000:n. Se sai myös kilpailijoita, muun muassa *MeKaks*-lehden, joka kuitenkin jäi suurilevikkisemmän *Sinäminän* varjoon. Tunnetut ammattikirjoittajat ovat olleet pitkään tiiviisti mukana tuottamassa laadukkaita tarinoita ja novelleja nuorille lukijoille. (Kangasniemi 1991: 60.)

Nuorten romanttiset lukemistot ovat suosittuja erityisesti 13—16-vuotiaiden tyttöjen keskuudessa, ja lehtiä ja lukemistoja ei pelkästään selailta, vaan niitä luetaan useampaan kertaan (Luukka ym. 2001: 129, 136). Nykyään *Sinäminä*-lehden levikki on 12 234. Keskipainos on 25 000 kappaletta ja kokonaislukijamäärä 57 000. Lukijoista 68 % on 12–19-vuotiaita tyt-

töjä, ja heidät on otettu suoraan myös lehden kohderyhmäksi. (Mediatiedot *Sinäminä* 2006.) Aineistoni nimimerkeissä mainittujen syntymä- ja ikävuosien perusteella vuosina 2002 ja 2003 runopalstalle ovat kirjoittaneet 14–22-vuotiaat tytöt (SM 2002–2003). Lehdessä on edelleen vakiopalstoja, joilla asiantuntijat vastaavat nuorten kysymyksiin. Julkkishaastattelut ja -jutut, muoti, meikkaus ja naiseksi kasvaminen ovat lehden tärkeitä teemoja. Laadukkaat novellit ja tarinat ovat edelleen keskeinen osa *Sinäminän* viihdetarjontaa. Lukijoiden oman postin ja mielipiteiden julkaiseminen on ollut tärkeä osa lehden imagoa koko sen ilmestymisen ajan, ja lukijoiden omia kertomuksia julkaistaan niin novelleina kuin runoinakin. (Kolmiokirja 2006.)

1.4. Tyttöjen runovihkoperinne ja kirjoitusharrastus

Lipponen käsittelee artikkelissaan runovihkoja, joissa runot on kirjoitettu itselle tai ystävälle muistoksi, ohjeeksi tai omaksi iloksi. Vihkot ovat vanhojen muistoalbumeiden perillisiä. Niihin kerättiin loruja ja muistolauseita ystäviltä ja tutuilta. Nykyisissä vihkoissa jatkuu kuvallinen ja sanallinen hieman opettavainenkin perinne vuosikymmenien takaa. Runovihkot kuitenkin poikkeavat muistoalbumeista erityisesti siinä, että ne ovat ikätovereiden välinen asia; aikuisilla ei ole asiaa vihkoja selaamaan. Runovihkojen aiheissa rakkaus on vahvasti esillä. Muistoalbumeihin verrattuna vihoissa on enemmän tyttöjen omia runoja ja vähemmän värssyjä. (Lipponen 1992: 116.) Lipponen mainitsee esimerkkejä vihkojen erityyillisistä runoista. Vihkoihin kerätään esimerkiksi muistovärssyjä, mukaelmia ja parodioita, laulunsanoja ja vitsejä (Lipponen 1992: 122):

Muistovärssy: ”Kaksi pientä laivaa Atlantilla seilaa. / Toisessa viedään Saria ja toisessa Sarin heilaa.”

Mukaelma ja parodia: ”Sinun silmiesi tähden / nostan kytkintä ja lähden”.

Laulu: ”Kiikkustuolissa istun ja sinua muistelen. / Muistini tylsillä luistimilla luoksesi / luistelen. (Eppu Normaali, *Vihreän joen rannalla* 1985)”

Vitsi: ”Isä huusi tyttärelleen: Mitä sinä teet? – Katselen kuutamoa. – Sano sille kuutamolle, että ottaa moponsa ja ajaa tiehensä.”

Kopioperinne: ”1. Joka menee vieraisiin on sika. / 2. Joka menee usein vieraisiin on iso sika. / 3. Joka menee lakkaamatta vieraisiin on villisika.”

Kopioitujen ja lainattujen runojen lisäksi vihkoihin kirjoitetaan myös omasepitteitä, joiden määrä vaihtelee vihkoittain (Lipponen 1992: 122).

Keskeinen aihe runoissa on rakkaus, minkä lisäksi ne käsittelevät muita murrosikäisille keskeisiä teemoja: seksiä, ehkäisyä, alkoholia, ystävyyttä, seurustelua ja elämisen taitoa (Lipponen 1992: 123):

”Kirjoitin tänä äkkiä, kun katsoin poikaa näттіä, / joka nosti sängyn täkkiä ja huus: / Tuu tänne ja äkkiä!”

”Kun odotin hymyäsi — sinä hymyilit. / Kun odotin suudeltaasi — sinä suutelit. / Kun odotin rakkauttasi — sinä rakastit. Kun odotin lastasi — sinä katosit.”

”Pää kipee, silmä musta, / syli täynnä oksennusta. / Ahaa, alan aavistaa, / tää taitaa olla krapulaa..”

”Kukaan ei ole niin rikas, että hänellä / olisi varaa menettää ystävä.”

”Hymyile ja elämä hymyilee kanssasi.”

Runovihkoissa rakkaus on romanttista, ja sen kaikki puolet pyritään tuomaan esiin. Runoissa kirjoitetaan ikuisesta rakkaudesta, rakkauden tunteesta, vastavuoroisuudesta ja uskollisuudesta, yhden ainoan rakkauden erityisyydestä, rakkauden voimasta ja sen tuntomerkeistä, rakastetusta ja tietysti myös sydänsuruista. Vaikka aiheet tuntuvat nuorille todella tärkeiltä ja varmasti vakavilta, löytää Lipponen runoista myös epäilyä ja huumoria, millä pyritään osoittamaan rakkausilluusioiden mahdottomuus. (Lipponen 1992: 124–127).

Tyttöjen runovihkoperinne nykyisessä muodossaan on melko tuoretta. Se on ollut voimissaan muutaman vuosikymmenen erityisesti 13–15-vuotiaiden koulutyttöjen keskuudessa. Runojen kirjoittelu ei näytä olevan sidottu sosiaaliseen taustaan, perheeseen tai harrastuksiin. Yhteistä on vain sukupuoli ja tietty ikä, sekin melko joustavasti noin 10-vuotiaasta 20-vuotiaaseen. Runovihkoilmiön monipuolisuus ja laaja-alaisuus antavat oikeuden pitää sitä yhtenä nykyisen tyttökulttuurin muotona. Runoja kerätään ja vaihdellaan niin koulussa kuin vapaa-ajalla ja vihkoja muokataan omistajansa näköiseksi esimerkiksi itse piirretyin tai lehdistä leikatuin kuvin. Nykyään runot eivät välttämättä enää tarvitse edes omaa vihkoaan, vaan niitä voidaan kirjoittaa kalentereihin, päiväkirjoihin ja vaikkapa kouluvihkojen ja -kirjojen marginaaleihin — siis oikeastaan kaikkeen, mihin vain kynällä voi merkinnän tehdä. (Lipponen 1992: 114–115, 118–120).

Nykyiset runovihkot eivät sisällä vain loruja tai muistolauseita kuten ennen. Vihkoissa on kopioituja muistokirjoituksia tai riimityksiä, mutta ne sisältävät myös henkilökohtaisempia runoja. (Lipponen 1992: 114–115.) Runot muodostavat vihkon sivuilla sävyllisesti monipuolisia ja vaihtelevia kokonaisuuksia, joista Lipponen mainitsee esimerkin (Lipponen 1992: 121):

Päiville! Kerran voi kukkia tuomi. Kerran voi olla nuori. Kerran voi lempiä tulisesti. Kerran voi pettyä katkerasti.

Nainen on elämän riena ja risti. Piru sen miehelle piinaksi pisti. Naisen tähden maailmassa on tehty ihmetöitä. Naisen tähden maailmassa on valvottu monia öitä. Naisen tähden maailmassa on monta onnetonta. Turha on elää, turha on kuolla, turha on naisen huulia nuolla.

Tuska. Viiltävä kipu! Sydämeni särkynyt. Unelmani kadonnut. Sisälläni itkevä sydän.

Kun Päivi pojan tapasi, niin poika silloin halasi, mutt ämmät ne kylässä huuteli, et poika se Päiviä suuteli. Lehmonlammen rannalla on iso kasa jäitä, eikä se ennusta muuta kun Päivin ja pojan häitä.

Rakkaus on kuin ilmapallo, helppo rikkoa, mutta vaikea korjata.
(Lipponen 1992: 121.)

Näissä runoissa vaihtelevat erityyyliset runot ja värssyt, joita vihkoihin kerätään. Ensimmäinen, toinen ja neljäs esimerkki ovat vihkosta toiseen kopioimalla siirtyviä riimejä tai muistoja. Kolmas runo muistuttaa nuorten tunteenpurkauksiksi kirjoittamia henkilökohtaisia runoja, mutta voi olla myös kopioitua runoutta. Siinä kuitenkin korostuvat runon puhujan tunteet. Viimeinen runo on esimerkki aforismista, joka on kolmas runovihkojen tyypillinen laji. Tällaiset lyhyet aforismit voivat siirtyä myös vihkosta toiseen kopioimalla. Olen itse murrosikäisenä pitänyt omaa runovihkoani, josta löytyy myös samantapaisia runoja, joita olen joko itse kirjoittanut, leikannut lehdistä tai saanut muistoina ystäviltä.

Runovihkoa voidaan pitää omistajansa kuvana tai elämäkertana, jossa kuvastuvat sekä vihkon omistajan että tämän ystävien suhteet ja vaiheet (Lipponen 1992: 120). Tietyllä tapaa runojen kirjoittajat ja runovihkojen keräilijät muistuttavatkin elämäkerta- ja päiväkirjakirjoittajia. Runoissa muistot on vain tallennettu vertauskuvallisempaan ja lyyrillisempään muotoon. Kirjoittaminen on oman identiteetin rakentamista ja itsensä suhteuttamista läheisiin ihmisiin kuten vanhempiin, ystäviin ja rakastettuihin. Omien ja toisten tekstien julkaisemisella sekä niiden lukemisella on myös identiteettityössä merkittävä rooli. (Saresma 1996: 135, 137.)

Runovihkot tarjoavat tytöille mahdollisuuden pohtia omaa suhdettaan tulevaan. Ne tarjoavat ”mahdollisuuden koota yksien kansien väliin tekstejä, jotka avaavat näkymiä edessä odottavaan aikuisen naisen maailmaan, rakkauteen, parisuhteeseen ja seksuaalisuuteen” (Lipponen 1992: 117). Vihkoihin kirjoitetut runot eivät ole kuitenkaan täysin rinnastettavissa tutkimuskohteenani oleviin, lehden runopalstalle julkaistaviksi tarkoitettuihin runoihin. Vihkoihin kirjoitetaan runoja ja loruja muistoksi ja viihdykkeeksi, jolloin kirjoittajan omalla luomistyöllä ei välttämättä ole suurta painoarvoa. Lehden runopalstalle taas kirjoitetaan henkilökohtaisia runoja, jotka liittyvät kiinteästi nuorten elämän tapahtumiin. Palstalla julkaistaan vain uusia, aiemmin julkaisemattomia runoja, jolloin kirjoittajan rooli ja julkaisemisen odotus vaikuttavat varmasti myös runoihin. Tytöillä saattaa olla haaveena myös kirjailijan ammatti. Lehdessä julkaistavat runot ovat nuorten runoilijoiden tosissaan kirjoittamia taidonnäytteitä, joissa he kirjoittavat omasta elämästään ja tunteistaan. Muistovihkoihin ja -albumeihin laaditut lorut ja värssyt ovat aivan eri asia kuin nuorten omaan elämään liittyvä runous.

Vaikka runovihkot ja lehden runopalstalle kirjoitetut runot poikkeavatkin toisistaan, aiheet ovat silti samanlaisia: molemmissa puhutaan rakkaudesta, ystävytydestä ja aikuistumisesta. Lehdessä julkaistavissa runoissa tärkeää on runojen uutuus ja henkilökohtaisuus. Varmasti myös runojen mitta ja muoto ovat muuttuneet ajan myötä. Runojen aiheet kertovat nuorille tärkeistä ja ajankohtaisista asioista. Runoissa nuoret voivat tuoda esille omia kokemuksiaan aikuistumisesta ja suhteestaan muuhun yhteiskuntaan ja ympärillä oleviin ihmisiin. Tämä on tärkeää, sillä nuoret elävät ristiriitaisessa maailmassa, jossa he risteilevät lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden välillä. Heillä on aikuisten kokemukset seksuaalisuudesta ja ihmissuhteista, vaikka he eivät vielä ole fyysisesti ja henkisesti täysin aikuisia. Tämä luo nuorille pätevyyden ongelman. Lapset ja nuoret kasvavat maailmassa, jota aikuiset johtavat myös kielellisesti. Nuoret tavallaan pakotetaan samastumaan aikuisiin jo murrosiän alkuvaiheessa. Omissa kirjoituksissaan nuoret voivat omalla kielellään kertoa kokemuksistaan ja siten luoda omille kokemuksilleen jatkumoa, omaa elämäkertansa. (Ziehe 1991: 42–44, 56–57, 67.)

Kirjailijan urasta haaveilu on varmasti monelle nuorelle naiselle yhteinen unelma, missä oma tulevaisuudenkuva yhdistyy nykyhetken tunteiden paloon ja elämänmuutokseen. Kirjoittamista pidetään todennäköisesti nuorten keskuudessa arvostettuna ammattina, missä yhdistyvät luovuus ja viisaus. Vihkoissa runot päätyivät pienen lukijakunnan nähtäväksi tai pysyivät vain kirjoittajan omassa laatikossa. Lehdessä julkaistut runot puolestaan saavat enemmän lukijoita ja näkyvyyttä. Runojen julkaiseminen on varmasti kirjoittajille merkityksellistä. Kirjailijan uraa suunnitteleville on tarjolla myös oppaita, joista voi saada neuvoja kirjoittamiseen. Natalie Goldbergin kirjoittajan oppaassa tuodaan esille myös kirjoittamisen yhteisöllisyys,

vaikka kirjoittaja olisikin erillään runosta. Kirjoittaminen ei ole vain tekstin tekijän ja tuotoksen välinen tapahtuma, vaan se on myös yhteyttä toisiin kirjoittajiin ja sitä kautta myös muihin ihmisiin ja julkaisutahoihin. (Goldberg 2004: 53, 112.)

Nuorille on tarjolla mahdollisuuksia saada omia runoja ja tekstejä julkaistavaksi ja arvioidavaksi. Yleisradio on järjestänyt kolmena viimeisenä vuosikymmenenä runokilpailun nuorille kirjoittajille. Kilpailuun osallistui vuonna 2003 lähes tuhat 13–19-vuotiasta nuorta. Kilpailun tuotoksia julkaistaan omissa runokokoelmissa, joissa on hyvin erilaisia nuorten maailmaa ja elämää lähellä olevia ja kuvaavia runoja. Vaikka yhteiskunta ja maailma muuttuvatkin, on nuorilla kirjoittajilla yksi suosikkiaihe vuosikymmenestä toiseen: rakkaus. Rakkaudesta riittää sanottavaa niin nuorilla kuin vanhemmillakin runoilijoilla, ja sitä voidaan pitää yhtenä runouden pääainoittajana. (Heikkinen ym. 2003: 6-7.)

Nuoria kannustetaan harrastamaan kirjallisuutta ja kirjoittamista myös muiden keinojen avulla. Nuoren Voiman Liitto ry tarjoaa nuorille 13—19-vuotiaille kirjoittajille erilaisia mahdollisuuksia kehittyä kirjoittajana. Yhdistys järjestää esimerkiksi erilaisia kirjoittaja- ja kirjallisuuskoulutuksia, julkaisee kuusi kertaa vuodessa *Nuori Voima* -kirjallisuuslehteä sekä vuosittain nuorten runoja *MotMot*-kokoelmana ja arvostelee maksua vastaan nuorten omia tekstejä. (Nuoren Voima Liitto 2006.) Nuoret pääsevät julkaisemaan omia runojaan ja muita tekstejä myös monilla runouteen ja kirjallisuuteen keskittyneillä Internet-sivustoilla kuten Rakkausrunot.fi (Rakkausrunot.fi 2006). Tällaisilla sivustoilla julkaiseminen on vapaata, mutta yleensä lukijoilla on mahdollisuus kommentoida runoja ja näin kirjoittajat saavat palautetta tuotoksestaan.

2. YLEISIÄ HUOMIOITA RUNOISTA

2.1. Nuorten runoudesta

Sinäminän runopalstojen kielenkäyttöä tutkiessaan havaitsee helposti, että runojen kieli on hyvin yhtenevää. Runoissa toistuvat samat piirteet niin aiheissa, tyyliässä ja sanastossa kuin nimimerkeissäkin. Kirjoittajat ovat runojen perusteella melko homogeeninen ryhmä: harvoin joukossa on runoja, jotka todella poikkeaisivat tyyliiltään yleisestä linjasta. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että kirjoittajat seuraavat palstaa aktiivisesti ja heille on ehtinyt muotoutua käsitys siitä, millaisia runoja palstalle kirjoitetaan ja mitä halutaan lukea. Tyylin yhtenevyyteen vaikuttavat varmasti myös samanlaiset aiheet: henkilökohtaisten runojen kirjoittaminen on tytöille tapa muokata maailman- ja minäkuvaansa ja työstää omia tunteitaan (vrt. Saresma 1996: 137).

Lyriikka on haastava kirjallisuudenlaji, sillä se asettaa tulkinnanvaraisiksi kaikki normaalin kielen säännöt. Runoudelle on ominaista kielen kuvaannollisuus ja tulkinnanvaraisuus. Runoissa erityistä on säejako, jonka kautta tulee esille niille tyypillinen rytmien toistuvuus, ja se erottaa samalla lyriikan esimerkiksi proosasta. (Kantokorpi ym. 1990: 43, 48–73.) Lyriikassa erityistä onkin runon rytmilliskielellinen kokonaisuus, jossa sisältö, muoto, ajatus ja rakenne nivoutuvat yhteen (Koskimies 1937: 159). Pauli Saukkonen (1984) on eritellyt taiteellisten tyylien alalajeja teoksessaan *Mistä tyyli syntyy*. Saukkosen mukaan lyriikalle tyypillisiä piirteitä ovat muun muassa epäselvä lauserakenne, epätäydelliset lauseet, jotka korostavat kuvailua, 1. ja 2. persoonan pronomien runsas käyttö sekä adjektiivien runsaus ja fyysisyys ja niiden analysoiva käyttö. Runoudessa kirjoittajan oma puhe tulee vahvasti esille, ja kerronta on suoraa. Osaksi tämän takia lyriikka on konkreettista, kuvallista, mutta samalla myös abstraktia. (Saukkonen 1984: 67–68.)

Jos palstan runoja vertaa edellisiin lyriikasta ja runoudesta tehtyihin määritelmiin, voi nuorten naisten kirjoittamia runoja hyvin perustein pitää runoutena. Ne ovat kuvaannollisia, niissä on selvä rytmi, jota luodaan esimerkiksi säejaon avulla, paljon epätäydellisiä lauseita; persoonien käyttö keskittyy ensimmäiseen ja toiseen ja adjektiiveja käytetään melko paljon. Runot voidaan nähdä Saukkosen määritelmän mukaan näytelmien ja kertomuksien välisenä kirjallisuuden muotona (Saukkonen 1984: 67). Monesti tyttöjen kirjoittamat runot ovat hyvin

kerronnallisia, mutta liian kuvailevia ja hajanaisia ollakseen suoria kertomuksia. Runot ovat kuin pieniä kertomuksia hyvin subjektiivisesta näkökulmasta tiivistetyksi ja kuvaannollisesti kerrottuna.

Seuraavaksi teen havaintoja runojen aiheista, rytmistä ja soinnutuksesta, asettelusta, puhekielisyyksistä ja muista piirteistä.

2.2. Aiheet

Tyttöjen kirjoittamat runot kertovat heille tärkeistä asioista. Rakkaus, sydänsurut, elämän ilot ja murheet, naiseksi kasvamisen vaikeus sekä ystävyys ja pojat ovat selvästi läsnä runoissa.

Rakkaus:

Se on kuin lentäisi. / Perhoset kutittelevat vatsassa / sydän jyskyttää kovasti / joka paikkaan kihelmöi / pieni puna leviää poskille / suut kääntyy onnelliseen hymyyn. / Et näe muuta kuin hänet, / ja vain teillä kahdella on merkitystä. / — Joku taitaa olla rakastunut. (SM 12/2003: 34.)

Sinä saat minut tuntemaan / itseni naiseksi. / Ujon kauniiksi, / neitseellisen varmaksiksi / ja tärkeäksi sinulle. (SM 8/2002: 43.)

Suru, ero:

Iltaisin mä istun huoneessani, / tuijotan ulos pimeyteen. / Sisälläni mun sydän itkee yksin. / Kyyneleet nousee mun silmiin / valuen alas pitkin poskia. // Sä et pettänyt, / et jättänyt. // Mä itken rakkauttani sinuun, / koska et huomannut mua. / Lähdit, otit mukaasi sydämeni, / tietämättäsi. (SM 3/2002: 46.)

Kun mä opin kävelemään, / sä vedit mua hiuksista hiekkalaatikolla. / Kun mä kuljin koulutielläni, / sä kävelit mun kanssa. / Kun mua kiusattiin, / sä olit puolustamassa. / Kun sydämeni särkyi, / lohdutit ja autoit pystyyn. / Olit aina rinnallani / jakamassa ilot ja surut. // Pian voimasi hupenivat, / ja lähdit enkelten luokse. / Mä jäin yksin itkemään, / oloni on tyhjä ilman sua. / Silti elämä jatkuu, tahdon tai en. / Ja edelleen sä lohdutat mua / joka päivä tuomalla mieleeni / kauniita muistoja / yhteisistä päivistämme. (SM 1/2003: 49.)

Pettymys:

Punaista. / Miten olikaan / niin vaaleanpunaista. // Hunajaista. / Miten suudelman / voi olla / niin hunajaista. // Kahta naista. / Miten voit / rakastaa kahta naista. // Paskamaista. / Miten elämä voi olla / niin paskamaista. (SM 4/2002: 48.)

Kasvamisen vaikeus:

Kirjoitan ystävälleni kirjeen / elämäni onnesta ja ihanuudesta. / Suljen kirjeen kyyneleet silmissä toivoen, / että edes hän tajuaisi pahan oloni. (SM 10/2002: 46.)

Ystävyys:

Ystävä rakas, ihminen pieni. / Tulit maailmaani, valaisit tieni. / Olit apunani kun sua tarvitsin, / olit lähelläni kun pelkäsin. / Koskaan et häviä ajatuksistani, / ikuisesti säilyt sydämässäni. (SM 8/2003:58.)

Aikuiseksi kasvaminen ei ole helppoa ja yksinkertaista, mutta tytöt purkavat tunteitaan kirjoittamalla, ja runon ilmaisukeinoin omien tunteiden selvittäminen helpottuu. Yle TV 1:n järjestämän nuorten runokilpailun tuotoksissa näkyvät hyvin samanlaiset teemat, joista tärkeimpänä on rakkaus. Rakkaudesta nuorilla on paljon sanottavaa ja siihen löytyy monia erilaisia näkökulmia. Rakkaus tuntuukin olevan runouden hedelmällisin aihe, josta lyyrikot aikakaudesta toiseen löytävät aina uutta inspiraatiota ja sanottavaa. Nuorten kirjoittamissa runoissa — niin kilpailussa kuin aineistossanikin — ajankohtaisuus ja ajan maailmankuva heijastuvat lukijalle kielenkäytön ja sanavalintojen kautta. Yhteiskunnallisia tai poliittisia teemoja ei runoissa suoranaisesti nosteta esiin. Tämä voi johtua siitä, että nuoret kokevat heitä ympäröivän maailman riittävän turvalliseksi ja hyväksi paikaksi elää, joten kokemukset siitä tuodaan esille hyvin henkilökohtaisten ilmausten avulla. (Heikkinen ym. 2003: 6-7.)

Runot ovat sävyltään usein pateettisia. Nuoret purkavat suurta maailmantuskaa, joka heidän sisintään painaa. Runoista välittyy lukijalle melko synkkä kuva nuorten elämästä. Vaikka niissä puhutaan rakkaudesta ja onnellisuudesta, suurin osa niistä on onnettoman rakkauden, menetyksen ja surun kuvailua. Surusta ja tuskasta on helpompaa kirjoittaa kuin onnellisuudesta. Ehkä onnellisuuden voi ajatella enemmän henkilökohtaiseksi asiaksi, joka pidetään piilossa itsellä, kun taas suru ja ikävät asiat halutaan purkaa ja jakaa yhdessä muitten kanssa. Nuorten runot ovat täynnä erilaisia tunteita laidasta laitaan, ja ne heijastavat hyvin nuorten naisten ailahtelevaa elämänvaihetta. Runoista löytyy kaikesta totisuudesta ja pateettisuudesta huolimatta myös huumoria ja elämäniloa:

Ulkona on kylmä. / Nenässä on finni. / Muut aukoo päätään. / Hiukset läsähtää. / Meikit levähtää. / Pistarit menee huonosti. / Maikat mäkättää. / Kouluruoka oksettaa. / Elämä on syvältä! / Mutta sitten näen sinut / ja elämä hymyilee taas. (SM 12/2003: 34.)

Vaikka elämä tuntuisi välillä kaatuvan niskaan pienien vastoinkäymisten takia, voi se yhtä helposti muuttua taas ihanaksi ja onnelliseksi. Mielestäni edellisessä runossa näkyy hyvin selvästi nuorten elämän ailahtelevuus ja vaihtelevuus. Pienet asiat voivat muuttaa mielialan hetkessä ääri-laidasta toiseen, ja huono päivä voi yhtäkkiä muuttua hyväksi.

Aineistoni runot muodostavat hyvin yhtenevän joukon. Tähän vaikuttavat aiheiden lisäksi myös muut runoille tyypilliset ilmaisu- ja tyylliseikat. Nuorten runoille ovat ominaisia tietyt perinteisen tai modernin runon piirteet, kuten soinnutus ja rytmi, puhekielisyys sekä asetteluun ja typografiaan liittyvät seikat. Käsittelen näitä piirteitä seuraavaksi.

2.3. Rytmi, riimi ja soinnut

Rytmillä on tärkeä merkitys kaikessa taiteessa, sillä se yhdistää vastaanottajan ja taideteoksen ja luo näin mahdollisuuden taidenautinnolle (Koskimies 1937: 88). Nykyrunouden mitattomuus koetaan joskus ongelmalliseksi runoutta ja runokieltä määriteltäessä (vrt. Leino 1982: 12). Vapaa mitta ja rytmi eivät kuitenkaan tarkoita sitä, etteivät modernit mitattomat runot voisi muodostaa omaa yhtenäistä ryhmäänsä. Runoja yhdistää ainakin säkeistörakenteen luoma rytmi ja vaihtelu. Sen lisäksi toistuvuutta voi olla esimerkiksi säkeistöjen lausemuodoissa, säkeissä, kieliopillisissa rakenteissa ja sanastossa. (Kantokorpi ym. 1990: 62–63.)

Vanha traditionaalinen runous on metriikan säännöille perustuvaa runoutta, joka on selkeästi kertovaa ja esittävää. Vanhalle runoudelle tyypillistä on aistimusten ja tunteiden välittäminen. Riimi liittyy selvästi mitalliseen runouteen, metrisiin malleihin sekä painotettujen ja painottomien jaksujen vuorotteluun. Rytmin säännöt ja mallit ovat kuitenkin vaihdelleet eri aikoina ja samalla myös riimi on saanut erilaisia muotoja ja vapautunut mitan mukana. Uusi, modernistinen runous on antanut mahdollisuuden kuvata tiedostamatonta kielen avulla. Sille ominaista on luonnollisen puherytmin tavoittelu ja vapautuminen määrätystä mitasta. Rytmi syntyy modernissa runoudessa sanojen ja kuvien luonnollisuuden ja aitouden kautta. Moderni runous on korostetun kuvallista, eikä se vaadi erityistä runokieltä, tiettyjä teemoja tai kuvituksen aiheita. Kun perinteinen runous kertoo ja välittää tuntemuksia yleensä joko rakkaudesta tai luonnosta jostain tietystä näkökulmasta, modernistisessa runoudessa itsenäiset kuvat ovat pääasiassa eikä minä-kertojaa tarvita. (Sala 1970: 136, 142–143, 178, 187, 192.)

Modernin runouden määrittelyssä ongelmallinen on vapaan mitan ja vapaan rytmin välinen ero. Vapaamittaisilla runoilla tarkoitan runoja, joissa on erotettavissa jokin perinteinen runomitta tai sen muunnelma, mutta sitä ei käytetä säännöllisesti tai johdonmukaisesti. Runoissa voidaan käyttää myös loppusointuja ja ne muistuttavat paljon perinteisiä runoja. Vapaarytmisillä runoilla tarkoitan täysin metrisen systeemin säännöistä riippumattomia moderneja runoja. Niissä ei ole säännöllistä rytmiä eikä lainkaan loppusointuja. (Vrt. Kantokorpi ym. 1990: 55; Kupiainen: 1964: 53.)

Sinäminä-lehden runopalstalla julkaistavat runot ovat pääosin modernia runoutta: niissä ei ole määrättyä mitta, ja niiden muoto ja sisältö on hyvin vapaa. Runoja yhdistävät juuri vapaarytmisille runoille ominaiset piirteet, rytmi ja sointuisuus. Olen luokitellut aineistoni runot kolmeen ryhmään niiden rytmin, riimin ja soinnutuksen perusteella ja ne jakautuvat seuraavasti:

	f	%
vapaarytmiset runot	133	72
riimirunot	24	13
muut	29	15

Vapaarytmiset runot (133 runoa) ovat hyvin tarinamaisia ja puheenomaisia. Niissä runo rakentuu säkeistö- ja säejaon kautta ilman metristä kaavaa tai riimejä.

Kulkiessani ohitsesi / yritän hakea katsettasi. / Katsot minuun / kuin olisin ilmaa. /
Näet suoraan lävitseni. / Haluaisin tietää, / mitä mielessäsi liikkuu. / Etkö kaipaa
ketään? / Minulle et ole koskaan ilmaa. (SM 2/2002: 46.)

Runo kulkee vapaasti eteenpäin, eikä sen ilmaisukeinoja ole pakotettu tiettyyn mittaan, jolloin runokieli on monipuolisempaa ja erilaisia ilmauksia voidaan käyttää vapaammin kuin perinteisessä runoudessa.

Aineistoni riimirunot (24 runoa) ovat perinteistä runoutta ja niissä käytetään myös runomittaa. Runomitta on muuttumaton ja abstrakti kaava, joka voi toteutua yksityisissä runoissa vain muunnelmina (Kantokorpi ym. 1990: 53; vrt. Kupiainen 1964: 35–36). Runomitta säätelee runon rytmiä: se kertoo rytmin säännönmukaisuuden ja osoittaa variaatiota. Mitta on erillään kielen käsitteistä, kuten tavuista ja niiden ominaisuuksista. Sen tarkoituksena onkin osoittaa runoissa toistuvat nousu- ja laskuasemat ja näin osoittaa mitan säännönmukaisuus. (Leino 1980: 12, 17). Aineistoni riimirunot ovat sekä määrätysti että vapaasti mitallisia runoja.

Riimiruno (mitallinen):

Yön tähdet, aamun *koitto*. / Keijukaisten heleä *soitto*. / Rakas kirja ja *iltasumu*. /
Metsänneitojen *lauluhumu*. (SM 11/2003: 44.)

Riimiruno (vapaasti mitallinen):

Sä vain *mielessäin*, / mä aaltojen lyövän *näin*. / Istuin yksin *rannalla*, / pehmeällä
sannalla, / kun silmiini sä katsoit / kerran *viimeisen*. / Tiesin, että sua / enää saisi
en. / Pian vierähti kyynel / poskeani *pitkin*, / hetkisen verran siinä *itkin*. / Ei mi-
kään sua pois / mielestäni *saa*, / en voi sua koskaan, / koskaan *unohtaa*. (SM
7/2002: 48.)

Ensimmäisessä runossa vaihtelevat laskuasemassa yksi tai kaksi tavua. Tällaista laskevaa säännöllistä mitta kutsutaan trokee-daktyyliksi. Riimi yhdistää toisiinsa ensimmäisen ja toisen sekä kolmannen ja neljännen säkeen, jotka muodostavat riimiparit. Jälkimmäinen runo alkaa ja päättyy nousevalla jambi-mitalla, mutta säkeistöt 9—11 ovat laskevia trokee-daktyyleja. Runossa on vapaasti vaihdettu säkeiden suuntaa ja vaikutettu näin myös runon rytmiin. Riimi luo kuitenkin jatkuvuutta, vaikka ei jatkukaan säännöllisenä läpi koko runon. (Vrt. Kantokorpi ym. 1990: 55, 57–58.)

Aineistossani 29 runossa rytmi ja soinnukkuus luodaan runoon muita keinoja käyttämällä. Tällaisia ovat esimerkiksi riimin jäljittely ja toisto.

Rakastin tätä maailmaa, / elämän jokaista askelta. / Miks just maailman viattomin
ihminen, / sitä usein mietin pimeässä *itkien*. // Olisin halunnu pitää sua *kädestä*, /
kun tuli sun aika *lähteä*. / Viimeistä kertaa silmäs *suljit*, / enkelin kanssa kotiin
kuljit. (SM 6/2003: 59.)

Mä oon usein huoneessa / jossa on paljon *muistoja*, / hyviä ja *huonoja*, / *hauskoja*
ja tylsiä. / Mä en ajattele tulevaa, / mulla on vaan *muistot*. / Ne rakkaat *muistot* /
työntää mut tälläkin kertaa ikkunaan / ja siinä mä vaan *muistelen*, / *itken* ja *hymyilen*. (SM 2/2003: 40.)

Ensimmäisessä runossa *ihminen* ja *itkien* kolmannessa ja neljännessä säkeessä muodostavat sivupainollisen loppusoinnun, joka ei vastaa täydellistä riimiä mutta on hyvin sen kaltainen (Kupiainen 1964: 32). Myös seuraavien säkeiden *kädestä* ja *lähteä* sointuvat toisiinsa, sillä niiden tavuluku ja viimeinen äänne ovat samat. Runon kaksi viimeistä säettä yhdistyvät toisiinsa riimillä *suljit* — *kuljit*. Runon rytmi säilyy osittaisten riimien avulla, ja kokonaisuuden täydentää vielä lopun täydellinen riimipari. Jälkimmäisessä esimerkissä runon rytmitys syntyy toiston avulla. *Muistot* toistuvat runon kolmessa säkeessä ja nousevat esille sekä rytmillisesti että sisällöllisesti merkittävänä osana. Runossa tavoitellaan myös riimiä: *muistoja*, *huonoja* ja *hauskoja* sekä *muistelen*, *itken* ja *hymyilen* muistuttavat hyvin paljon loppusointuja. Toiston lisäksi runon rytmi muodostuu myös osittaisten riimien avulla.

Säkeenylitys eli kielellisen yksikön jatkuminen yli säkeenrajan on sekä perinteisen että modernin runouden piirre, mutta aineistossani sitä esiintyy vain vapaarytmisissä runoissa (Leino 1982: 79).

Vaikkei siinä ollut mitään, / mitään, mitä itkeä / sellaista, mitä *olisi* / *voinut* muistaen surra. // Olit vain sinä / josta ei tiennyt / miten oikein muistaa. // Surulla on sanat / lauloit mulle kerran. / Se olit sinä, / joka tulit mun luo / muistuttamaan, *että* / *suru* on olemassa. // Kyyneleitä ei tarvita / sä olet vain / pieni onnensirpale / tällä pitkällä ja / karulla tiellä. // Sä sanoit et meet, / mutta oikeastaan / sä oot mun luona / vieläkin. / Muistutat mua / musta itsestäni. / Asioista, *joita* / *en* tahtoisi muistaa. (SM 4/2003: 48.)

Minä olin kulkenut lukemattomia kilometrejä / äärettömällä aavikolla. / Tarvitsin suojaa kuumuudelta. // Kosketellut käsiä käsiä jälkeen etsien virvoitusta. / Silmäni hakivat horisontista varjoa, joka *soisi* / *minulle* helpotusta. // Riutunut sieluni murenteli uskoani *polttavan* / *auringon* alla. // Kunnes yhtäkkiä olin suojassa, turvassa. / Kunnes yhtäkkiä löysin ne kädet, sen sielun, / sen ruumiin, joka oli luotu minut ehjäksi tekemään. (SM 11/2002: 49.)

Runon rytminen vaihtelu lisääntyy, kun runossa säe ja lause eivät ole samassa tahdissa (Sala 1970: 141). Säkeenylitystä käytetään muutamissa runoissa, mutta yleensä vapaarytmiset runot jakautuvat säkeisiin lauseiden tai lausekkeiden mukaan ja noudattelevat kielen luonnollista tai puheenomaista rytmiä.

Myös lyhyissä aforismimaisissa runoissa ilmaisu on hyvin vapaata, mutta poikkeaa selvästi tiiviydessään vapaamittaisista pitkistä, kertovista runoista. Nuorten kirjoittamat aforismimaiset katkelmat ovat lyhyitä ja konkreettisia hetken kuvia, joissa kuvallisuus on todella vahvaa.

Valehtelija, / kuin epätasainen peili / joka vääristää maailmankuvan. (SM 5/2002: 47.)

Istun / sua miettien, / ikävän suuruutta / ei voi mitata. (SM 7/2002: 48.)

Hiljaisuus. / Se on niin terveellistä / tässä meluisassa maailmassa. (SM 3/2002: 47.)

Aforismit ja erilaiset pienoisorunot eivät ole suomalaiselle lyriikalle vieraita, vaan niitä on perinteisesti kirjoitettu vastapainoksi pitkille ja tyyliään juhlallisille runoille (Sala 1970: 151). Nämä nuorten aforismit ovat hyvin filosofisia ja pohtivia. Suomalaisille aforismeille tyypillisesti ne käsittelevät vakavia asioita ja elämän suuria kysymyksiä (Sala: 1970: 224). Vaikka nuorten runot käsittelevät muutenkin kirjoittajille henkilökohtaisia ja ehkä kipeitäkin asioita, tuntuvat aforismit vielä vakavammita ja syvällisemmiltä pohdinnoilta kuin pidemmät runot, jotka kuvaavat monisanaisemmin ja rönsyilevämmiin kirjoittajan tunteita.

Perinteiset **riimit**, eli äänteiden toistuminen säkeiden lopussa, eivät ole uusien ja modernien runokielen piirteiden rinnalta kadonneet. Riimejä käytetään 24 runossa. Alun perin

hyvä riimi on ollut yksitavuinen loppusointu, mutta kaksitavuisten riimien myötä yleistyivät myös monitavuiset riimit. Tämä oli seurausta mitan ja rytmin vapautumisesta. Riimejä alettiin käyttää runoudessa ennakkoluulottomammin, kun runomitta väljeni. Monitavuista riimiä on pidetty ironisen ja humoristisen runouden tyylikeinona (esim. ”se oisi paras keksintö *kiistämättä*, jos palais kynttilät *niistämättä*”), mutta se on yleistynyt kaikessa lyriikassa. (Sala 1970: 144–145.) Seuraavissa esimerkeissä on käytetty myös useampitavuisia riimejä, jotka tuntuvat vahvasti lisäävän runon keinuvaa rytmiä.

Yön tähdet, *aamun koitto* / Keijukaisten *heleä soitto*. / Rakas kirja ja *iltasumu*. /
Metsänneitojen *lauluhumu*. (SM 11/2003: 44.)

Miten maailma *olisikaan* / mahdollisuuksia *tulvillaan*. / Elän ne kaikki ja *hukun* /
maan alla vasta *nukun*. (SM 3/2003: 40.)

Yhtenä päivänä näin sut *siellä*, / ja heti oli sydän / rakkauden *tiellä*. / Silmäsi kuin
/ sininen *taivaanranta*, / ja hiuksesi kuin / aavan meren *santa*. / Kun katsoit mua
syvälle *silmiin*, / pieni sydämeni hypähti *pilviin*. / Käsi kädessä / vain me kaksi, /
yhdessä — / kuolemaan asti. (SM 8/2002: 43.)

Nuoret eivät kaihda monitavuista riimiä sen humoristisen maineen ja menneisyyden takia, vaan käyttävät sitä hyvin paljon ja ennakkoluulottomasti omissa runoissaan. Runon lukijalla on lopulta aina oma tulkintansa siitä, onko riimillinen runo epäuskottavampi tai hauskempi kuin vapaarytmisen runo.

Riimi voi olla säännöllinen koko runossa. Säännöllinen riimitys on verrattavissa vanhan runouden tasaisesti vuorottelevaan rytmiin, jossa sama metrinen kaava toistuu riimipareina koko runossa. Traditionaalisessa runoudessa mitta, muoto ja rytmisäännöt ovat kuitenkin vaihdelleet ja kehittyneet ajan myötä. Tasaista rytmiä joustavampi on vaihtorytmi, jossa erilaiset rytmiset kaavat vaihtelevat saman runon sisällä. Tästä kehittyi myöhemmin vapaampi mitta, jossa tavumäärä ja tahti voivat vaihdella. (Sala 142–143.) Samanlaista rytmin ja riimin vaihtelua on myös aineistossani. Loppusointua voidaan käyttää vain osassa runoa, tai riimit ja tahti voivat vaihdella lausekkeiden, säkeiden ja säkeistöjen sisällä melko vapaastikin, jolloin runot muistuttavat perinteisiä vaihtorytmisiä runoja.

Riimi osassa runoa:

Sun kanssasi / haluaisin / kohti taivaanranta *matkustaa*. / Taivaanrannan / puner-
taviin sävyihin / haluaisin kanssasi *sukeltaa*. / Yhteinen päämäärä, / yhteinen mat-
ka meillä olisi. / Ja jossain siellä / me oltais onnellisia, / ikuisesti yhdessä. (SM
7/2002: 48.)

Kun sut ensi kerran / *näin*, / sydämeni hyppi, / punastuin ja silmiisi / koukkuun
jäin. / Rakastin. // Se oli ensirakkaus, / vaikka emme toisiamme / saaneetkaan.
 (SM 11/2002: 49.)

Riimi epäsäännöllinen ja vaihtelee:

Mä kerran sut *näin* / ja hetken kanssas olla *sain*. / Sun täytyi mennä, / vaikka toivo-
 vain että jäät. / En kehdannut ääneen sanoa, / sua kaipaamaan *jäin*. (SM 6/2003:
 59.)

Muistoja sinusta. / Muistoja sinusta ja minusta. / Meistä. / Kauniita kuvia / kul-
kemistamme teistä. // Yhdessä matkattiin / taivaan tähtiin. / Monia rakkauden ih-
meitä nähtiin. // Nyt kulkee yksin / toinen heistä, / jolla on liikaa / muistoja meis-
tä. (SM 3/2003: 41.)

Unen verran *vain* / meihin uskoa mä *sain*. / Tulee tulva *virraten*, / silmistä tytön
yksinäisen. / Pelko pysäytti *hetken*. / Pimeyden ritarit saapuvat, / repivät mukaansa
kaiken. / Ja mitä tuolle tytölle jää, / yksinäiset kyyneleet vain... (SM 10/2003: 36.)

Edellisissä riimeissä käytetään **assonanssia** eli sisä- tai puolisoitua, jossa säkeen lopputa-
 vuissa on samat vokaalit mutta konsonantit vaihtelevat (Koskimies 1937: 193). Tällainen ri-
 iimitys ei ole yhtä painottava ja raskas kuin monitavuiset riimit aiemmissä esimerkeissä. Va-
 paan rytmin ja riimien välillä olevissa runoissa, joissa rytmiä luodaan muilla keinoin, käyte-
 tään riimin ja assonanssin jäljittelyä sekä toistoa luomassa jatkuvuutta säkeiden välille.

Riimin ja assonanssin jäljittely:

Sun kauniit *sanat* / elämältä *maistuivat*. / Uskoin niistä *jokaisen* / lapsen silmin *si-*
nisiin. // Kesti kauan *tajuta* / kaikki olikin *valetta*. / Ilman *kokenutta sydäntä* / koe-
 tan *elämässä yhä edetä*. (SM 4/2003: 48.)

Ei kukaan täysin tyhjä *ole*, / vaikka kuinka yrittääkin tehdä siitä *toden*. / Sydän on
verenpunainen, / vaikka takana *teräskaltereiden*. / Yrittää voit kieltää / sen, minkä
 sydän jo tietää: / Ihminen vain olet *sinäkin*, / alla *virheettömän naamarin*. (SM
 10/2003: 36.)

Toisto:

Minä. Vain pieni sana. / Pieni ihminen. / *Minä*. Vain pieni, herkkä / ihminen tässä
 suuressa maailmassa. / *Minä*, jolla on unelma. / Unelma, joka tahtoo / saada siivet
 joka yö. / Se olet *sinä*. / *Sinä*, minun rakkauteni kohde. / *Sinä* ja *minä*, kaksi lyhyt-
 tä sanaa, / mutta yhdessä olemme / yksi suuri ihminen. (SM 7/2003: 8.)

Olet valo minun ikkunassani / *olet* tähti minun katossani, / *olet* terälehti auringon-
 kukassani / ja pöly minun tyynylläni. / *Sinä olet* minulle / *polttava haava* ruumiis-
 sani. (SM 1/2003: 49.)

Naurakaa vaan. / *Naurakaa*, niinhän / *minäkin* teen. / Mutta en *naura* samalle /
 asialle kuin te. / Te *naurate* minulle, / *minä nauran* teoilleni. / *Naurakaa* pois.
 (SM 12/2002: 48.)

Muulla tavoin kuin riimillä rytmitettyissä runoissa käytetään paljon sanatoistoa luomassa yhtenäisyyttä säkeiden välille. Runoissa toistetaan aina sanaa, joka on merkityksellinen runon sisällön kannalta, kuten edellisissä esimerkeissä *minä*, *sinä*, *olla* ja *nauraa*. Vaikka en voi tutkia toistoa tarkemmin toimituksen runojen lyhentämisoikeuden takia, on se kuitenkin niin vallitseva piirre nuorten kirjoittamissa runoissa, että sitä voitaisiin pitää yhtenä runon rakennetta ja rytmiä luovana piirteenä.

Mielenkiintoista on, miksi loppusoinnutettu runo säilyttää edelleen asemansa nuorten runoilijoiden parissa, vaikka aiheet ovat hyvin ajankohtaisia ja lähellä nuorten arkipäivää. Riimi luo runoon sointuisuutta, kun samat tai samantapaiset äänteet toistuvat säkeiden lopussa. Riimillä merkitään säkeen loppua ja sillä voidaan yhdistää tai asettaa sanoja vastakkain. Riimillä luodaan siis monin keinoin runon kokonaisuutta. (Warren — Wellek 1969: 196.) Riimin käyttö vaatii myös kielellä leikittelyn taitoa, jotta sanat saadaan sointumaan toisiinsa. Loppusoinnut tuntuvat selvästi kuuluvan nuorten naisten runomaailmaan, vaikka kirjallisuus ja runous ympärillä muuttuisivatkin yhä modernimmaksi ja sallivammaksi. Ehkä loppusoinnut kuuluvat nuorten kirjoittajien mielestä runouteen ajasta ja ympäristöstä huolimatta.

Runon sointuvuus ja rytmi ovat tärkeässä asemassa tyttöjen runoissa, vaikka kyseessä eivät olekaan aivan perinteisen mallin runot. Sointuvuuden hakeminen runoon eri keinoin kertoo siitä, että on tärkeää saada runoihin sointi ja rytmi: ne tekevät vapaaseenkin mittaan kirjoitetusta runosta todella runon, ja erottavat sen muusta kirjallisuudesta. Runotyylille tyypillinen piirre on juuri soinnukkuus ja rytmi, jota ei välttämättä enää haeta arkipäiväistyvässä runokielessä perinteisen riimityksen kautta, vaan esimerkiksi typografian avulla (Rintala 1991: 205–220). Perinteisesti soinnutetut runot tuntuvat kuitenkin hyvin erilaisilta muuten vapaaseen mittaan ja tyyliin kirjoitetulla runopalstalla. Sointujen käytöllä voikin ajatella olevan uusi piirre nuorten runoilijoiden keskuudessa: sillä erottaudutaan muuten niin yhtenäisestä runoilijajoukosta ja luodaan samalla omaa tyyliä vanhaa seuraten ja muokaten. Nuorten runoissa riimiä voidaan pitää nykyrunoudelle tyypillisten piirteiden rikkomisena. Tällä tavalla ajan ja julkaisu-ympäristön normeista poiketessa riimirunojen erilaisuus vaikuttaa myös lukijan tulkintaan. (Kantokorpi ym. 1990: 47.)

2.4. Asettelu ja typografia

Runojen asettelu on hyvin perinteistä. Säe- ja säkeistöjaot ovat selviä, eikä runoissa käytetä erilaisia muotoilun keinoja, kuten säkeistä laadittuja kuvioita tai muita kuvan muotoja. Runoista suurin osa, 122 runoa 186:sta, on yksisäkeistöisiä. Tästä huolimatta aineistossa on hyvin eripituisia runoja: kaksi- ja kolmesäkeistöisiä runoja on yhteensä 45. Pisimmät runot ovat jopa kuuden säkeistön pituisia.

Eräs huomattava piirre tyttöjen kirjoittamissa runoissa on niiden **otsikottomuus**. Runot tulevat toimitukseen yleensä ilman otsikkoa, eikä toimitus ole vaikuttanut niiden otsikointiin (Päivi Kangasniemen sähköpostiviesti 21.10.2005). Vain yhdellä runolla aineistossani on otsikko. Tämä *Tulitikkutyön joulu* (SM 12/2003: 34) on hyvin proosamainen runo, missä kerrotaan yksinäisen, kodittoman tytön surullisesta jouluaatosta.

tulitikkutyön joulu

Ikkunoissa on valot, / palaa neljä kynttilää / ja kuusikin on sisällä. / Suljetut ovat talot, / joissa toiset hymyää, / joulupukkipuku isällä. // Kaihoisasti katseli ikkunoihin, / lämmitteli käsiä taskussa. / Ne nyt jo sinersivät. / Vielä on aikaa aamunkoihin; / aikaa jolloin täytyy palella. // Kyyneleet voisivat jäätyä. / Puistonpenkki on yösi kylmä, / mutta kylmempi on yksinäisyys. / Se käy nyt jo itkettämään. / Haavekuvat vilisivät silmissä, / koti, ruoka, lämpö, ystävyys. / Aamulla tulitikkutyttö löydetään. (SM 12/2003: 34.)

On mielenkiintoista, että juuri tällaisella hyvin kerronnallisella ja tarinamaisella runolla on otsikko. Tämän perusteella voisi ajatella, että runojen otsikottomuus johtuu tietynlaisesta kirjallisuuskäsityksestä, jossa nimet ja otsikot kuuluvat pidemmille tarinoille, eivät lyriikkaan. Saman voisi ajatella koskevan myös kuvan muotoon aseteltuja säkeistöjä ja runoja, joita aineistossani ei ole.

Asettelen avulla luodaan runoon rytmiä ja toistuvuutta. Säkeet on rakennettu niin, että ne luovat muuten vapaaseen mittaan ja tarinamaiseen muotoon kirjoitettuun runoon selvän rytmin. Säkeistöjaolla ja säkeistöjen pituudella on tässä merkittävä rooli. Säkeistöjen vaihdolla runossa voidaan muuttaa näkökulmaa, tunnelmaa ja asennetta. Vain kahdessa runossa on käytetty erikoisempaa asettelua, jossa joitain säkeitä on sisennetty.

Minä olen ehjä
 ulkoa.
 Sisältä
 rikki.
 Kuin haavoittunut pikkulintu
 haluan siiven alle suojaan,
 mutta emo on poissa.
 Muut linnut pitävät huolta omistaan.
 Minä, verta valuvana,
 keskellä ihmisten parvea.
 Yksin,
 näkymätön.
 (SM 6/2003: 59)

Edellisessä esimerkissä on sisennetty toinen, neljäs ja viimeinen säe. Näin runoon on saatu väljyyttä ja rytmiä. Sisennys korvaa runossa ajatusviivan ja säkeiden alkuun syntyy tauko.

Herra Presidentti
 Sinun Valtakuntasi
 voimasi
 kunniasi

Miksi herroittelisin sinua

Tämän maan tuhannet tarpeet
 ja miljoonat murheet
 odottavat kuitenkin
 meitä kaikkia.
 (SM 5/2003: 15.)

Tässä esimerkissä sisennystä on käytetty ensimmäisen säkeistön kahdessa viimeisessä ja viimeisen säkeistön viimeisessä säkeessä. Asettelulla haetaan rytmin lisäksi painotusta runoon. Myös intertekstuaalisuus näkyy vahvasti: runo on muunnelma Isä meidän -rukouksesta. Yleensä runot ovat hyvin samanlaisia sisällöltään, aiheiltaan ja muodoltaan, mutta tämä runo poikkeaa muista. Sen sävy on vahva ja varma; puhuja ei epäröi, vaan on vakuuttunut asiastaan. Erilainen asettelu voi siis olla merkki erilaisesta, aikuisemmasta tai varmemmasta asenteesta. Kirjoittajalla on ollut rohkeutta kirjoittaa valtavirrasta poikkeava runo.

Typografisilta ominaisuuksiltaan runoissa on jonkin verran vaihtelua: on täysin välimerkittömiä runoja, toisissa taas välimerkkejä käytetään normaalisti. Samoin ison alkukirjaimen käytössä on vaihtelua. Joissain runoissa käytetään vain pieniä kirjaimia, mutta yleensä välimerkit ja suuret alkukirjaimet ovat säännönmukaisilla paikoillaan. Kursiivia tai lihavointia

ei runoissa ole. Eri välimerkkejä, kuten ajatusviivaa, kysymys- tai huutomerkkiä, käytetään jonkin verran.

sinä olit aamu, johon heräsin /sinä olit yö, johon nukahdin / sinä olit päivä, jolloin tunsin itseni joksikin / sinä olit kaikkeni (SM 1/2003: 48.)

Kun olet surullinen / kuuntele kuohuvaa merta — se kertoo rakastavansa sinua. / Kun olet yksinäinen, tunne raikas tuuli kasvoillasi — se kuiskaa rakastavansa sinua. / Kun siipesi ovat rikki, pieni lintu antaa sinulle omansa — koska se rakastaa sinua. / Kun sinä et näe rakkautta, anna minun tulla avaamaan silmäsi — koska minä rakastan sinua! (SM 10/2002: 47.)

Ensimmäisessä esimerkissä ei ole käytetty lainkaan suuria alkukirjaimia. Pelkkien pienten kirjainten käyttö runoissa ei ole kovin yleistä, mutta kuitenkin johdonmukaista. Runo voi olla täysin pienillä kirjaimilla kirjoitettu tai normaalin kirjoitetun kielen mukainen isoine alkukirjaimineen; näiden kahden muodon sekoitusta ei käytetä. Jälkimmäisessä runossa käytetään ajatusviivaa johdonmukaisesti jokaisessa säeparissa. Kaikkien välimerkkien käyttö tai niiden puuttuminen on aineistossani hyvin johdonmukaista. Joko välimerkit merkitään, tai sitten ne puuttuvat kokonaan.

Säännönmukainen välimerkkien käyttö voi liittyä yleiseen hyvän kirjallisen ilmaisun perinteeseen. Tyttöjen runoissa eivät näy nykyrunouden vapaat käytänteet ainakaan välimerkityksen ja asetelun osalta. Kirjoitus- ja lukemistausta hiovat varmasti myös oikeakielisyyttä ja normikielen käyttöä. Nuoret naiset eivät halua tai heidän ei tarvitse rikkoa perinteisen kirjallisen ilmaisun tapoja. Isot alkukirjaimet, pilkut, pisteet ja muut välimerkit näyttävät kuuluvan oikeaan ja tyylikkääseen kirjalliseen ilmaisuun. Mielenkiintoista on se, että tämä perinteinen, säännönmukainen kirjallinen ilmaisutapa halutaan selvästi säilyttää nuorten runoilijoiden keskuudessa.

2.5. Puhekielisyys

Monet puhekieliset muodot ja piirteet ovat olleet aina osa runokulttuuria, vaikka niitä ei kielenkäytössä muuten olisikaan pidetty sopivina. Tällaisia ovat esimerkiksi loppuheitto sekä erilaiset pronomien ja verbien puhekieliset lyhentymämuodot (esim. Kupiainen 1964: 42–43). Runokieli on tässä suhteessa ollut neutraalia kielenkäyttöä sallivampaa, koska runoissa säkeet ja sanat on täytynyt rytmittää tietyn mitan mukaan. Puhekielisyys ja muut normaalin kielenkäytön poikkeamat voivat tuoda runouteen myös tyyllillistä arvoa ja juhlavuutta, mutta

poikkeavien muotojen valinnan perusteena voivat olla vain runoilijan henkilökohtaiset mielitykset. Toisaalta nykyiset puhekielisyudet ovat olleet osa vanhaa kirjallista perinnettä, jolloin niiden asema nykyisen runokielen osana on hyvin perusteltu. (Leino 1982: 251, 254, 262–265.) Kirjallisuudella, ehkä erityisesti runoudella, tuntuukin olevan melko salliva ote kieleen, ainakin jos puhekielisyksiä vertaillaan.

Puhekielisyys on luonnollinen osa aineistoni runoja, ja sitä voi pitää nuorten runokieleen yleisesti kuuluvan piirteenä ainakin runopalsta-aineiston perusteella.

Ota *mut* sun viereen, / lämmitä *vartalollas*, / *mua* niin paleltaa. / *Kato pois mun* silmistä / pahat katseet, / suutele pois *mun* huulilta / rikkovat sanat, / ota *mun* kädet / omiin *käsiis*. / Talvi jäädyttää *mut*, / kristalliprinsessan. / Lämmitä *mua*, / rakkas... (SM 2/2003: 40.)

Pelkästään puhekielellä kirjoittaminen on kuitenkin harvinaista. Vain 17 runoa (9 %) on kirjoitettu täysin puhekielellä, 39 runoa (21 %) on osittain puhekielisiä ja suurin osa, 132 runoa (70 %), on yleiskielisiä. Tästä voisi päätellä, että puhekielen käyttö runoissa on kuitenkin vielä sidoksissa yleisiin kirjoitetun kielen sääntöihin.

Puhekielisyys tulee parhaiten esille persoonapronominien käytössä. Osittain puhekielissä runoissa ei käytetä muita puhekielisyksiä kuin persoonapronominien lyhyitä muotoja. Pikapuhemuodot ovat tyypillinen tapa ilmaista persoonaa: *mä*, *sä*, *mua* ja *sua* -muotoja käytetään runoissa yhtä lailla kuin yleiskielisiä *minä*, *sinä*, *minua*, *sinua* -muotojakin. Lyhyet muodot ovatkin olleet perinteisesti runokielelle tyypillinen piirre (Kupiainen 1964: 43). Runossa voi olla pelkästään puhekielisiä pronomineja, puhe- ja yleiskieliset voivat vaihdella tai runossa voi olla vain yleiskielisiä pronomineja.

Puhekielinen:

Mä vajaan unelmaan, / tunnen *sun* lämpimän ihon, / kuulen *sun* sydämen iskut. / Mut unelma ei kestä, / vaan sen sirpaleet putoaa lattiaan / ja kyyneleet jäätyy *mun* poskille. (SM 2/2002: 46.)

En ees tunnenu *sua* / kun näin *sut* eka kerran. / Tiesin vain / että meistä tulee / — ystäviä. // Mutta rakastuin *suhun*. / Ja *sä* sanoit / rakastavas *mua* myös. // Ystäväni. / Saan siis / vihdoinkin sanoa / rakkaani? (SM 3/2003: 40.)

Puhe- ja yleiskielinen:

Kun *mä* lähdän täältä, / *sinä* päivänä / aurinko paistaa / ja sade lyö hiljalleen ikkunaan. // *Sinä* päivänä / ajattelen *sinua* / ja *sinun* kauniita kasvojasi. // — — (SM 6/2002: 62.)

Joka kerta kun muistelen *sinua* / *mä* hymyilen / sillä kanssasi olin taas / pitkästä aikaa onnellinen. (SM 7/2002: 48.)

Yleiskielinen:

Alla kaikkien tähtien / *minä* vannon sen. / Loisteessa täydenkuun / *minä* lupaan sen: *sinua* aina rakastaa. // Hiljaisuuden astuessa eteiseeni / *minä* kuulen sen. / Pimeyden laskeutuessa / maailmaan / *minä* huomaan sen: / *sinä* olet minulle kaikki. (SM 5/2002: 47.)

Sinä saat *minut* tuntemaan / itseni naiseksi. / Ujon kauniiksi, / neitseellisen varmaksi / ja tärkeäksi *sinulle*. (SM 8/2002: 43.)

Minä vajoan yhä syvemmälle / ja syvemmälle tyhjyyteen. / Pimeys ympäröi *minut* / kuin paksu orjantappuramuuri, / eikä kukaan / voi auttaa *minua* ulos. / Et edes *sinä*, rakkaani, / voi miekallasi / sitä vastaan taistella. (SM 2/2003: 41.)

Persoonapronominien vaihtelua puhekielisten ja kirjakielisten muotojen välillä voidaan pitää runokielelle ja kielenkäytölle tyypillisenä piirteenä. Puhekielisiä lyhyitä muotoja on käytetty jo ennen 1800-lukua kirjoitetussa virsirunoudessa, mutta runokielen kehittyessä yleiskielellisemmäksi on välillä pyritty pois runollisiksi mielletyistä 1. ja 2. persoonan yksitavuisista muodoista. Molemmat persoonapronominien muodot ovat kuitenkin jääneet runouden käyttöön kuten nuorten runoistakin voi huomata. (Leino 1982: 255.)

s:n jälkeisen *i:n* loppuheitto on hyvin harvinaista aineistossani. Sitä esiintyy vain neljässä runossa koko aineistossani (3/2002: 46, 2/2003: 40, 3/2003: 40, 6/2003).

Sitä *haluais* vaan koskettaa, / vaikka tietää, / ettei toinen välitä, / ettei sitä kiinnostata. / Sitä *tekis* ihan mitä vaan / edes yhdestä katseesta, / vaikka tietää, / ettei se katse sille *merkitsis* mitään. / Sitä *haluais* vaan rakastaa, / vaikka tietää, / ettei toinen rakasta. (SM 3/2002: 46.)

Rakastit tätä maailmaa, / elämän jokaista askelta. / *Miks* just maailman viattomin ihminen, / sitä usein mietin pimeässä itkien. // Olisin hanunnu pitää sua kädestä, / kun tuli sun aika lähteä. / Viimeistä kertaa *silmäs* suljit, / enkelin kanssa kotiin kuljit. (SM 6/2003: 59 .)

Eteläsuomalaista ja läntistä, erityisesti pääkaupunkiseudun puhekielelle tyypillistä *A:n* loppuheittoa ei ole aineistossani lainkaan (Nuolijärvi 1986: 154). Nuorten runoissa sanalyhennykset ja loppuheitto eivät tunnu noudattavan perinteisen runouden sääntöä, jonka mukaan *a:n*, *ä:n* ja *i:n* loppuheitto on sallittu (Kupiainen 1964: 42–43). Päinvastoin nuoret eivät käytä loppuheittoa odotuksenmukaisissa, nuorten ilmaisulle ja nykypuhekielelle tyypillisissä kohdissa.

Muita puhekielen piirteitä runoista voi kuitenkin poimia. Esimerkiksi monikon ensimmäisen persoonan kanssa verbi voi olla puhekielisessä passiivisessa asussa.

Aurinko päänsä alas painaa. / Jää laineet kuiskimaan. / *Me* toisiimme hiljaa kietoudutaan / ja upotaan meidän maailmaan. (SM 4/2002: 45.)

Myös kolmannen infinitiivin illatiivi verbistä *vapista* esiintyy puhekielisessä *vapiseen*-muodossa (SM 8/2002: 43) ja *vajoaminen* voi olla *vajoomista* (SM 2/2002: 46), aivan kuin vanhahtavassa runokielessäkin on voinut olla (esim. Leino 1982: 255). Puhekielisyyden ei tiettyjen muotojen yleisyydestä huolimatta ole runoissa vallitseva piirre. Esimerkiksi *olla*-verbiä ei ole kirjoitettu puhekieliseen *oon*, *ois* -asuun, vaikka sanojen lyhentymämuotoja ja loppuheittoa on käytetty epäsäännöllisesti vanhemmassakin suomalaisessa runokielessä (Kupiainen 1964: 43; Leino 1982: 253–254). *olla*-verbin puhekielisten varianttien puuttuminen hieman hämmästyttää sen yleisyyden ja runokielen perinteen takia.

Puhekielisyyksien puuttuminen tai harvinaisuus on mielenkiintoista, koska ne selvästi näyttävät esimerkiksi Leinon (1982) tutkimuksen perusteella kuuluvan suomalaiseen runouteen. Syynä tähän saattaa olla yleinen kirjakielisyyden tavoittelu ja yleiskielen suosiminen taiteen kielenä. Puhekielisyyden ja murteet tuntuvat pääsevän osaksi hyväksytyä runokieltä vasta nykyisen suosituksen murrerunouden myötä.

Persoonapronominien lyhentäminen ja pikapuhemuotojen käyttäminen on yleistä kaikissa ikäryhmissä ja ominaista joillekin murteille, mutta muu normista poikkeava ja ylimääräinen puhekielen käyttö voidaan ehkä vielä nuorten kielessä kokea epäsiivistyneeksi, ei runoilille tyypilliseksi kielenkäytöksi. Murteellisuuksia ja murre sanoja ei käytetä runoissa lainkaan, joten tässä mielessä puhutun kielen käyttö runoissa ilmentää vain nuorten puhekieltä. Slangisanatkaan eivät näytä olevan nuorten runoilille tyypillisiä. Aineistossani siitä on esimerkkinä vain kitaraa tarkoittava *skitta* (SM 3/2002: 46; Paunonen 2000: s.v. *skitta*). Toisaalta tällaiset havainnot kertovat myös, että puhekielisyyttä ei erityisesti korosteta, vaan sitä käytetään niissä yhteyksissä, missä se kirjoittajasta tuntuu sopivalta ja luonnolliselta. Runojen puhekielisyydet osoittavat nuorten tapaa erottaa puhuttu ja kirjoitettu, ehkä jossain määrin myös arkinen ja arvostettu, kieli toisistaan.

Puhekieliset ilmaukset kirjoitetussa tekstissä eivät ole nuorille poikkeava tapa käyttää kieltä, vaan se on osa nuorten omaa kielenkäyttöä ja kulttuuria. Tähän ovat vaikuttaneet varmasti lisääntyvä mediakeskeinen nuortenkulttuuri Internetin keskustelupalstoinen sekä kirjallisen viestinnän kasvava osuus kaikessa viestinnässä tekstiviestien ja sähköpostien muodossa. Tekstimediat ovat vahvasti läsnä nuorten arjessa: nuorilla tytöillä interaktiivisuus, tekstin luominen ja yhteydenpito ovat tärkeitä median tarjoamia mahdollisuuksia. Myös vanhemmat

tytöt käyttävät tekstimedioita, mutta heillä niihin liittyy enemmän stereotyyppisiä naisellisyyden ja aikuisuuden yhdistettäviä toimintatapoja. (Luukka ym. 2001: 259–260.) Näiden tietojen perusteella voi päätellä, että nuorten keskuudessa runot kuuluvat vielä selvästi kaunokirjalliseen perinteeseen ja erilaisten puhekielisten ilmausten, slangisanojen ja murteiden käyttö on niille vierasta. Nuorten runoissa tyylilaji on muutenkin erilainen muuhun mediaviestintään ja arkipäiväiseen kielenkäyttöön verrattuna. Runot nähdään ehkä vielä korkeakulttuurin ja taiteellisen ilmaisun muotona, johon arkipäiväistyminen ei kielen osalta sovi.

3. IHMISSUHTEIDEN JA TUNTEIDEN ILMAISEMINEN RUNOISSA

Runoissa käytetyt verbit liittyvät läheisesti runojen keskeiseen aiheeseen, rakkauteen. Tarkastelen tässä luvussa ihmissuhteiden ja tunteiden ilmaisemiseen käytettyjä verbejä. Lekseemien lisäksi käsittelen tempuksia ja moduksia, sillä niissä tulevat hyvin esille kirjoittajan ja runon puhujan asenteet lukijaa ja puhuteltavaa kohtaan. Kiinnitän huomiota ilmaisun sävyyn ja siihen, miten ihmissuhteita ja tunteita kuvataan ja tuodaan esille.

3.1. Verbien ryhmittelystä

Olen laskenut kaikki runopalstoilla esiintyvät verbit; niitä on yhteensä 368 ja ne esiintyvät yhteensä 1325 kertaa. Tutkimukseni helpottamiseksi olen ryhmitellyt verbit Helinä Koiviston (1987) käyttämää luokittelutapaa mukaillen 17:ään eri ryhmään, jotka selviävät taulukosta 1.

Koivisto on jakanut verbit ensin kolmeen pääryhmään: sää-, tila- ja toimintaverbeihin. Tilaverbeille olen erottanut Koiviston tapaan vielä neljä alaryhmää: olo-, olotila-, tapahtuma- ja mentaaliverbit, joista mentaaliverbeillä on vielä edelleen neljä alaryhmää. Toimintaverbit olen luokitellut kolmeen ryhmään: liike- ja liikkumis-, muutos- sekä tekoverbeihin. Näistä tekoverbeillä on vielä kolme alaryhmää. (Koivisto 1987.) Verbien yleisyyttä vertaan *Suomen kielen taajuussanastoon* (Haipus ym. 1979).

Taulukko 1. Runojen verbiryhmät ja niiden frekvenssit

VERBILUOKAN NIMI	f
SÄÄVERBIT	8
TILAVERBIT	141
<i>Mentaaliverbit</i> 108	
aisti 28	
tunne 22	
ajatus 30	
kommunikointi 28	
<i>Tapahtumaverbit</i> 18	
<i>Oloverbit</i> 14	
<i>Olotilaverbit</i> 1	
TOIMINTAVERBIT	219
<i>Tekoverbit</i> 86	
tekeminen 32	
käsitleminen 42	
liikuttaminen 13	
<i>Liike- ja liikkumisverbit</i> 69	
<i>Muutosverbit</i> 64	
VERBEJÄ YHTEENSÄ	368

Taulukon kaksi yleisintä verbiryhmää, tilaverbeihin kuuluvat mentaaliverbit ja toimintaverbeihin kuuluvat tekoverbit, erottuvat selvimmin muista. Seuraavaksi yleisimpiä ovat liike- ja liikuttamisverbit ja lähes yhtä yleisiä ovat muutosverbit. Tapahtuma-, olo- ja olotilaverbejä on aineistossani selvästi muita ryhmiä vähemmän.

3.2. Yleisimmät verbit

Aineiston kymmenen yleisintä verbiä näkyvät taulukosta 2. Yleisin verbi *olla* kertoo runojen aiheista ja persoonista: runoissa puhutaan minusta ja omasta elämästä, mutta yhtä tärkeää on rakkauden ja puhuttelun kohteen, *sinän* olemisen ja muuttuminen. Runo voi myös sisältää pelkästään *olla*-verbejä, kuten seuraavat esimerkit osoittavat:

Mitä *olisin* ilman sinun syleilyäsi? / Mitä *on* suudelma ilman sinun lämpöisiä huu-
liasi? / Mitä *ovat* yhteiset hetket ilman sinua? / Mitä *ovat* ajatukset sinusta ilman
sinua? / Mitä *on* rakkaus ilman sinua? / Mitä *olet* sinä, / jos sinä *olet* tyhjiys? (SM
5/2002: 46.)

Silmäsi *olivat* kuin taivas, / täynnä meren kuohuja, / täynnä hyvyttä. / Suusi *oli*
makea kuin vadelma, / palava kuin aurinko, / pehmeä kuin pumpuli. (SM 9/2003:
58.)

Nuoruus *on* kuin kirkuva katse, / se sisältää tuskaa, vihaa, raivoa, / epätoivoa, pelkoa ja rakkautta. // Nuoruus *on* kuin kukka pieni, / kaunis, hento, haavoittuvainen, / ja kukkaan puhkeava. // Nuoruus *on* kuin tuuli, / se *on* kylmä, / se *on* lämmin, / joskus leikkisä ja iloinen, / joskus myrskyävä ja vihainen. (SM 8/2003: 58.)

Toiseksi yleisimpiä ovat verbit *rakastaa* ja *tulla*. Näistä ensimmäinen kertoo paljon aiheista ja rakkauden tärkeydestä nuorille. Runojen pääosassa on nuorten tyttöjen elämään olennaisesti kuuluva rakkaus sekä rakastaminen. Yli 19 kertaa esiintyvät myös verbit *tietää*, *voida*, *nähdä*, *haluta*, *tuntea* ja *katsoa*. Suurin osa näistä on mentaaliverbejä, joilla kuvataan tunnetilaa. Kymmenenneksi yleisin verbi *itkeä* kuuluu myös mentaaliverbeihin; sillä kuvataan runoille tyypillistä tunteellisuutta ja melankolisuutta.

Taulukko 2. Runojen yleisimmät verbit

VERBI	f
olla	209
tulla	29
rakastaa	29
tietää	27
voida	25
nähdä	24
haluta	22
tuntea	21
katsoa	20
itkeä	19

Kuusi verbiä kymmenestä yleisimmästä ovat Suomen kielen taajuussanaston 25 yleisimmän verbin joukossa (vrt. Haipus ym. 1979: 41—42). Nämä kuusi verbiä ovat *olla*, *voida*, *tulla*, *nähdä*, *katsoa* sekä *tietää*. Ne ovat perusverbejä, joita käytetään paljon jokapäiväisessä kielenkäytössä mutta myös kirjallisuudessa ja kirjoitetussa tekstissä. Taajuussanastossa ei valitettavasti ole omaa luokitusta lyriikan yleisimmistä verbeistä. Ne saattaisivat poiketa yleisestä listauksesta jonkin verran jo pelkästään aihepiiriensä monipuolisuuden ja erilaisuuden takia. Aineistossani verbit *rakastaa* ja *itkeä* ovat hyvin yleisiä, kun ne arkisessa kielenkäytössä ovat harvinaisempia. Taajuussanaston mukaan *rakastaa* ja *itkeä* -verbit ovat huomattavasti yleisempiä kaunokirjallisuudessa kuin yleisessä kielenkäytössä (vrt. Haipus ym. 1979: 57, 88). Runojen yleisimmistä verbeistä voi silti huomata sen, että ne ovat kahta poikkeusta lukuun ottamatta jokapäiväiseen kielenkäyttöön kuuluvia. Runoissakaan ei siis vaadita erityistä sanastoa, vaikka tunteisiin viittaaminen onkin tavallista yleisempää.

3.3. Mentaaliverbit

Nuoret ilmaisevat runoissa ajatuksiaan ja tunteitaan ja käyttävät siihen pääosin mentaaliverbejä. Mentaaliverbit kuuluvat tilaverbien kategoriaan ja ”ilmaisevat aistihavaintoa, tunnetta (tunnetilaa tai tunnereaktiota), ajattelua sekä ajatuksen ilmaisemista verbaalisti tai muulla tavoin” (Koivisto 1987: 189). Mentaaliverbejä on aineistossani selvästi eniten, 108 verbiä. Olen jakanut mentaaliverbit neljään alaryhmään: aisti-, tunne-, ajatus- ja kommunikointiverbeihin. Näissä ryhmissä verbit ovat jakautuneet melko tasaisesti. Mentaaliverbit alaryhmineen ja niiden esiintymismäärät näkyvät taulukosta 1.

Mentaaliverbeistä useimmin, vähintään kymmenen kertaa, esiintyvät verbit *rakastaa*, *tietää*, *voida*, *nähdä*, *haluta*, *tuntea*, *katsoa*, *tahtoa*, *toivoa*, *uskoa*, *odottaa* ja *välittää* (yleisyysjärjestyksessä). Mentaaliverbit kuvaavat parhaiten runojen yleisintä aihetta, rakkautta. Runot vaikuttavat hyvin henkilökohtaisilta. Yleensä niissä on minä-puhuja ja tunteet ovat kerronnan pääosassa.

Minä *rakastan* sinua / aamun koitteessa. / Minä *rakastan* sinua / illan muuttuessa yöksi. / Minä *rakastan* sinua / ilon vaihtuessa suruksi. / Minä *rakastan* sinua / elämän vaihtuessa kuolemaksi. (SM 5/2002: 46.)

Mä *olen* niin yksin, / yksin vaikka *olet* vierelläni. / *Olen* onneton, / vaikka kaiken *täytyisi olla* hyvin. / *Itken*, vaikka *hymyilen*. / *Rakastan*, / vaikka *tahtoisin* pois luotasi, / pakoon näitä pelottavia tunteita. (SM 5/2002: 47.)

Mä *välitän* susta, / mä todella *välitän*. / Sillä hetkellä, / kun sä *katsoit* mua silmiin / surullinen ilme kasvoillasi, / mä *tunsin* piston sydämässäni. / Surun, / jonka sinäkin *tunnet*. (SM 7/2002: 48.)

Mä *haluan*. / Niin tuttu lause mun kohdalla. / Mä *haluan* olla lintu, joka lentää / taivaalla, jossa voi olla vapaa / murheista, joita tulee koko ajan lisää ja / tuskasta, joka syvenee. / Mä *haluan* olla vapaa / tekemään omat päätökset ja / olemaan itsenäinen. / Vapaa kaikesta. / Mä *haluaisin* olla onnellinen. (SM 1/2003: 49.)

Näissä runoissa on joskus vain yksi verbi finiittimuodossa, jolloin toiston merkitys korostuu. Toisto ja samat aiheet selittävät myös sitä, että mentaaliverbit frekvenssi on aineistossa suuri. Kaikissa runoissa ei kuitenkaan toisteta samoja verbejä, vaan niitä voidaan käyttää kuvailevasti ja monipuolisestikin kuten seuraavassa esimerkissä.

Sanot nyt että *välität*, / sanot että *ikävöit* minua, / sanot sen nyt kun olen poissa. / *Olisin halunnut tietää* / sen silloin kun vielä olin kanssasi, / silloin kun *uskoin*, / ja vielä *yritin* ymmärtää. // Nyt *en tiedä* jaksanko välittää. / *En halua* enää tulla loukatuksi, / *en halua* enää satuttaa itseäni. / *Yritän* oppia rakastamaan. / *Haluan* uskoa rakkauteen, / mutta *pelkään*, / pelkään vielä niin paljon. (SM 1/2003: 48.)

Tässä runossa tulee hyvin ilmi tunteiden ja ajatusten ilmaiseminen. Ne ovat tärkeä osa nuorten elämää ja nousevat siksi esille hyvin henkilökohtaisissa runoissa, jotka ovat kuin kohtauksia tai väläyksiä nuorten elämästä. Runon puhuja on pettynyt rakkauteen ja purkaa runossa tunteitaan rakastettua kohtaan. Välittäminen ja ikävöiminen kuuluvat rakkauteen ja ihmissuhteisiin, mutta runon puhuja ei ole varma tunteistaan. Omia tunteita täytyy miettiä tarkkaan ennen suhteeseen ryhtymistä ja rakkauteen uskomista, kuten runon puhuja tekee.

Yleisimpien mentaaliverbien joukosta löytyvät myös kristinuskolle perinteiset teemat usko, toivo ja rakkaus, tässä yhteydessä tosin verbeinä. Nuorten rakkaus on toivomista, haluamista ja uskomista. Omiin tunteisiin täytyy luottaa mutta rakkauden odottajan aika voi tuntua joskus hyvinkin pitkältä. Vaikka nuorten runot kertovat yleensä melko surullisia tarinoita rakkaudesta ja tunteista, ei niistä kuitenkaan välity lukijalle lohдутon tunnelma. Nuoret jaksavat vastoinkäymisestä huolimatta vielä uskoa onnelliseen tulevaisuuteen ja näkevät yleensä kipeätkin kokemukset vain yhtenä elämänvaiheena ja kasvattavina hetkinä.

Tuula Hökkä on tutkinut modernismin naisrunoilijoita ja havainnut, että ”naisten runous keskittyy hyvin usein primaaristen olemistapojen ja kokemusten sisään: itkun, — — naurun, puheen, vaikenemisen, hiljaisuuden” (Hökkä 1992: 85). Nuorten runoissa ilmaistaan tunteita monin eri tavoin. Itkeminen on konkreettisinta surun ja tunteiden ilmaisua aineistossani.

Mä *itken* surusta ja / mä *itken* ilosta. / Mä *itken* vihasta ja / mä *itken* rakkaudesta. / Mä *itken* kaikesta, / mikä vähänkin muistuttaa susta. (SM 7/2002: 48.)

Kun kaikki voimat olivat lopussa / *pyysin*: älä unohda. / Et jäänytkään viereeni / niin kuin oli tapasi. / Turvalliset askeleesi loittonivat / ääriviivasi pimeään sekoituivat. // *En voinut uskoa* todeksi / että olin jäänyt yksin. / *Kyyneleet kastelivat vaatteeni* / oli käynyt todeksi suurin pelkoni. (SM 9/2003: 58.)

Hökän tulokset tuntuvat pitävän paikkaansa myös nuorten runojen kohdalla. Runoissa tärkeää on ajattelemisen, aistimisen ja tuntemisen sekä *minän* läsnäolo. Vaikka kokijan rooli onkin tärkeä, ei ruumiillisuutta välttämättä tuoda runoissa esille selvästi, vaan sitä voidaan käsitellä etäisesti ja piilotetusti. (Hökkä 1992: 85.) Nuoret eivät niinkään kuvaa tunteitaan fyysisten kokemusten tai ruumiinsa kautta, vaan kuvailevat enemmän sisäisiä tapahtumia, ajatuksia ja tuntemuksiaan.

3.4. Tekoverbit

Tunteita ilmaistaan myös konkreettisilla tekoverbeillä. Tekoverbejä on otoksessani toiseksi eniten, 86 verbiä 368:sta (ks. taulukkoa 1). Tekoverbit kuuluvat toimintaverbeihin ja ilmaisevat tekemistä, käsittelemistä tai liikuttamista. Tekoverbien frekvenssi on pieni: vaikka tekoverbejä on melko paljon, esiintyvät ne pääasiassa vain muutamia kertoja. Tämä poikkeaa paljon mentaaliverbien ryhmästä, jossa frekvenssi on suuri ja saman finiittiverbin toistoa paljon. Tekoverbeistä aineistossa vähintään kymmenen kertaa esiintyvät vain verbit *antaa* ja *ottaa*.

Liikuttamisverbejä on aineistossani melko vähän, 13 kappaletta. Ne liittyvät ehkä hie- man yllättävästi tuntemiseen ja tunteisiin. *Ottaa* -verbiä käytetään yleensä ihmissuhteen on- gelmallisuuden kuvauksessa, kun runoissa yritetään selvittää omia tai toisen tunteita ja mieti- tään, kuka ottaisi syliin ja rakastaisi (esim. SM 9/2002: 50). *Antaa*-verbin yleisyys puolestaan selittyy sillä, että runoissa pohditaan melko usein anteeksi antamisen ja saamisen ongelmaa (esim. SM 9/2002: 50, 4/2003: 49). Kun runojen pääosassa ovat minä, sinä ja rakkaus, tuntu- vat verbit liittyvän haaveiluun ja elämän kokemiseen sekä tunteisiin, kuuluivat ne sitten konk- reettiseen tai abstraktiin verbiryhmään.

Konkreettia välineen avulla suoritettavaa tekoa kuvaavia käsittelemisverbejä, kuten *kah- lita*, *sitoo*, *raadella*, *piirtää* ja *pusertaa*, esiintyy yksittäisestä alaryhmästä eniten (42 kappalet- ta). *Kahlita* ja *sitoo* -verbit liittyvät kiinni pitämiseen ja vapauden riistämiseen. Ympäröivä maailma tai läheiset ihmiset voivat kahlita ja vangita runon puhujan ja riistää tältä mahdolli- suuden vapauten ja omaan elämään (SM 12/2002: 48). Runon puhuja voi rinnastaa itsensä enkeliin, jonka *siivet on sidottu yhteen rautalangalla* ja se itkee surullisena verisiä kyyneleitä pilven reunalla (SM 3/2002: 46). Joku ulkopuolinen haluaa riistää runon puhujalta — tai en- keliltä — oikeuden lentämiseen, vapauten ja omiin päätöksiin ja on sitonut tämän siivet kiin- ni julmasti rautalangalla. Nuorten vapaudenkaipuu tuntuu suurelta. *Raadella*-verbi liittyy ih- missuhteen muistoihin, jotka raatelevat runon puhujan sydäntä ikuisesti (SM 6/2002: 62). Piirtäminenkin liittyy rakkauteen ja onnelliseen yhteiselämään, kun *tuuli piirtää hiekkaan sydämen* — — *ja on vain me ja rakkaus* (SM 10/2002: 47). *Pusertaa*-verbi on runossa hyvin kuvallisessa merkityksessä, kun puhuja kertoo ihmissuhteestaan ja eroamisen tuskasta: *puser- rat minua kuin sitruunaa* (SM 10/2002: 46).

Konkreettiset käsittelemisverbit esiintyvät aineistossani harvoin, korkeintaan viisi ker- taa. Tämä näyttäisi viittaavan siihen, että runoissa ei tarvita usein konkreettia kuvausta ja vä- lineellistämisen mielikuvia (Koivisto 1987: 349). Ajatteluun ja tunteisiin viitataan lopulta kuitenkin melko harvoin myös konkreettisia verbejä hyödyntävien metaforien tai vertausten

kautta. Runojen kieli on yleiskieltä ja jopa monen kirjallisuudenlajin kieltä sallivampaa, mikä varmasti myös vaikuttaa verbien käyttöön ja niiden merkitysten monipuolistumiseen. Nuorten runoissa taiteellisuus on aivan yhtä totta kuin muussakin kirjallisuudessa, ja he osaavat kehittää kieltä niin, että se paremmin sopii heidän vaatimuksiinsa ja tarpeisiinsa. Aineistoni perusteella kielen kehittäminen koskee myös verbien käyttötapoja.

3.5. Liike- ja liikkumisverbit

Kolmanneksi yleisin ryhmä aineistossani on liikettä ja liikkumista kuvaavat verbit, joita on 69 (ks. taulukkoa 1) ja joilla kuvataan myös tunteita. Liikeverbit esiintyvät aineistossani yksitellen. Vain *tulla* (f = 29) ja *lentää* (f = 12) esiintyvät yli kymmenen kertaa. *Tulla* on yksi aineistoni eniten käytetyt verbejä, mikä viittaa sen monipuoliseen ja kuvaannolliseenkin käyttöön.

Yksin pimeällä mustalla tiellä. / Yksin lumisateessa. / Yksin kylmässä. / *Tulisit* otamaan kädestäni kiinni / ja veisit turvaan. / Mutta hetki ennen kuin *tulit*, / kristallienkeli särkyi. / Yksin, kylmään pimeään. (SM 2/2002: 46.)

jos tietäisin / että minusta vielä jotain *tulisi* / suurta ja viisasta/ ehkä sen tähden jaksaisin / valmiiksi kasvaa / ja elämää odottaa / jos minusta vielä jotain *tulisi* / edes itselleni viisas / edes itselleni ylpeä (SM 5/2002: 47.)

Nyt vannon, / en sua enää ajattele, / en vaikka monet muistot / mieleen *tuleekin*. / Nyt lupaan, / en sua enää rakasta, / en, vaikka on vaikea / olla rakastamatta. / Nyt uskon, / ei mennyt *tule* takaisin, / ei, vaikka mä toivon, / että sä *tulisit*. (SM 8/2002:57.)

Kulkiessani ohitsesi / *yrityn* hakea katsettasi. / Katsot minuun / kuin olisin ilmaa. / Näet suoraan lävitseni. / Haluaisin tietää, / mitä mielessäsi liikkuu. / Etkö kaipaa ketään? Minulle et ole koskaan ilmaa. (SM 2/2002: 46.)

Edellisissä esimerkeissä *tulla*-verbiä käytetään sekä konkreettisena, fyysiseen tulemiseen ja olemiseen liittyvänä verbinä että henkisenä, ajatuksiin ja tulevaisuuden pohtimiseen liittyvänä verbinä.

Lentäminen liittyy taivas-teemaan ja haaveiluun, mikä on yksi hyvin merkityksellinen ja usein toistuva aihe tyttöjen runoissa.

Päästä irti, *lennä*, / *lennä* taivaan sineen. / Maistele ilmaa. / Se maistuu kesälle / lehtien loputtomalle kahinalle. // Tuuleen heitä tuskasi. / Anna mennä, hyppää, / hyppää toiseen / ulottuvuuteen. / Pois tästä galaksista, / mustaan purppuraan. / Aurington syleilyyn. (SM 9/2002: 50.)

Jos vain voisin *lentää* täältä pois, / olisin onnellinen. / Ainakin uskon niin. / *Lentäisin* satumaahan, / missä ei olisi pahuutta, pelkoa. / Ei tuskaa, kipua. // Ilma olisi ohutta, / maa kauniin vihreää. / Se ei ole mahdollista. / Se on vain unelmaa. / Unelmaa, joka ei toteudu. (SM 9/2002: 50)

Ensimmäisessä esimerkissä runon puhuja kannustaa puhuteltavaa tai lukijaa heittäytymään tuulen vietäväksi, lähtemään lentoon ja jättämään huolensa. Lentäminen avaisi hyppääjälle tien uuteen maailmaan ja galaksiin, jossa ei olisi murheita. Runossa selvästi ihannoidaan lentämistä ja sen tuomaa vapauden tunnetta. Jälkimmäisessä esimerkissä runon puhuja haaveilee pois lentämisestä ja sen mukanaan tuomasta onnellisuudesta. Puhuja unelmoi onnelliseen satumaahan pääsystä, jossa ei olisi murheita tai huolia. Ensimmäisen esimerkin tavoin tässäkin runossa lentämällä avautuisi tie parempaan maailmaan ja onnellisuuteen. Ensimmäisessä runossa lentäminen ja auringon lämpimään syleilyyn pääseminen jää mahdolliseksi, mutta jälkimmäisessä runossa puhuja toteaa lentämisen ja onnellisuuden olevan vain pelkkää toteutumaton unelmaa. Nuorten runoissa haaveet voivat siis toteutua tai jäädä pelkiksi saavuttamattomiksi unelmiksi.

Erityisesti rakkautta käsittelevien runojen maailmassa on luonnollista laskea tähtiä tai lentää unelmien maahan. Nuoret haaveilevat runoissaan siitä, että saavat itse siivet selkäänsä ja voisivat lentää satumaahan, paikkaan, jossa olisi onnellista eikä lainkaan suruja. Nuorten runot ovat täynnä toiveita ja unelmia, minkä takia haaveiluun ja taianomaiseen elämään liittyvät verbit tuntuvat aivan luonnollisilta ja tarpeellisilta, mitä myös aineistoni todistaa. Tarkastelen lentämistä runojen teemojen ja symboleiden analysoinnin yhteydessä tarkemmin myöhemmin.

Yli viisi kertaa esiintyviä verbejäkin on vain kuusi: *kulkea, lähteä, mennä, nousta, palata* ja *kietoutua*. Runoissa liikeverbien avulla puhutaan rakkaan lähtemisestä ja menemisestä, mutta toisaalta vastakohtaisesti myös palaamisesta.

Iltaisin mä istun huoneessani, / tuijotan ulos pimeyteen. / Sisälläni mun sydän itkee yksin. / Kyyneleet nousee mun silmiin / valuen alas pitkin poskia. // Sä et pettänyt, / et jättänyt. // Mä itken rakauttani sinuun, / koska et huomannut mua./ *Lähdi*, otit mukaasi sydämeni, / tietämättäsi. (SM 3/2002: 46.)

Käänny ja valitse parempi tie, / kauniimpi tyttö, / suurempi rakkaus. / *Mene* ja puhu, / kuinka et saanut mitään, / etkä ikävöisi minua. // Minähän en osannut rakastaa, / niinhän sinä sanoit. / Mitä se sitten oli? / Minä odotin, ikävöin. / Annoin elämäni, / annoin lämmön. / Opettelin uusia, vaikeita asioita, / kaikki sinun vuoksesi. // Tänään tulin järkiini. / Viimeisillä voimillani pyydän, / *mene* äläkä koskaan *palaa*. (SM 8/2002: 57.)

Sä synnyit tulen liekeistä, / suurista tunteista. / Sä heräsit henkiin, / muovasit onnesi asioista, / jotka meillä on saavuttamattomissa. // Sä istuit ikkunalla, / sytytit rakkauden mun sydämeen, / uskoit huomiseen. / Sun silmies valossa / mä koin tarinan, / elämäni hetken. // Ennen kuin *palasit*, / juuri ennen kuin muistit / ettei me olla täällä sua varten, / tartuit mua kädestä ja *veit*. // Enkä mä tahdo ees muistaa, / millaista oli ennen sua. / Sä toit mulle jotain, / minkä vuoksi mä elän. / Rakkauden. (SM 5/2002: 46.)

Liike- ja liikkumisverbit kuuluvat myös toimintaverbeihin, ja niillä on melko paljon yhtäläisyyksiä seuraavaksi yleisimmän muutosverbiryhmän kanssa. Liikeverbeille tyypillinen on kuitenkin aiheuttajan läsnäolo, mikä viittaa paikanmuutokseen. (Koivisto 1987: 295.) Edellisissä esimerkeissäkin lähteminen, meneminen ja palaaminen liittyvät selvästi johonkin runon puhujalle tärkeään henkilöön ja ihmissuhteeseen. Ensimmäisessä ja toisessa runossa puhutaan eroamisesta ja suhteen loppumisesta: kuinka rakkaan lähteminen ja menettäminen satuttavat ja tuntuvat jopa niin pahalta, että sydämen säryttyä ei halua enää koskaan nähdä entistä rakastettua. Kolmannessa runossa liikeverbit liittyvät onnelliseen rakkauteen ja siihen, miten rakkaus voi viedä mennessään ja tuoda mukanaan ihanan onnellisuuden tunteen.

Liike- ja liikkumisverbit ilmaisevat aineistossani melko konkreettista tekemistä, olemista tai muutosta. Niillä kuvastetaan kuitenkin selvästi tunteita ja erityisesti runon puhujan suhdetta toisiin ihmisiin melko konkreettisellakin tavalla. *Tulla* ja *lentää* -verbit eivät kuitenkaan ole näin konkreettisesti merkityksessä, vaan ne ovat hyvä esimerkki siitä, miten runossa voidaan luoda kuvallisuutta käyttämällä konkreettisia sanoja hyvin vertauskuvallisessa merkityksessä.

3.6. Tempukset

Aineistoa tutkiessani huomioni kiinnittyi verbien lisäksi niiden aikamuotoihin. **Preesens** on yleisin tempus. Sillä kuvataan tilannetta, joka tapahtuu ilmauksen esittämisen eli puhehetkellä (Hakulinen ym. 2005: 1455). Sitä esiintyy 155 runossa eli noin 83 %:ssa kaikista runoista. Preesensissä puhutaan selvästi itsestä ja kertojana on yleensä *minä*. Runoissa preesensia käytetään asioiden ja tapahtumien kuvaamiseen. Preesensin yleisyys on hyvin perusteltua, sillä runoissa kirjoittaja kuvaa omia tunteitaan, jotka voivat olla hyvinkin hetkeen ja tiettyyn aikaan sidottuja. Menneet aikamuodot eivät niin hyvin sovi tunteiden ja ajatusten kuvaamiseen, koska niissä kiinteä yhteys tapahtumahetkeen on voinut kadota.

Millään ei ole enää väliä. / *En enää tunne* mitään, ketään. / Kylmyydestä kohmetuneena / *odotan* vuoroani. / Vihdoinkin vapaa... (SM 2/2002: 46.)

Katselen pientä laivaa / joka seilaa, / laskevaa aurinkoa / joka punertaa. // *Nuuhkaisen* ilmaa / *haistan* sateen. // *Mutta en vain pysty* / unohtamaan sinua. (SM 4/2003: 48.)

Kerron kaikille, / kuinka mua *rakastat* / ja olet vain mun. // *Miksi valehtelen*, / kun itsekin / *tiedän* totuuden. (SM 10/2003: 36.)

Preesensin rinnalla voidaan käyttää **perfektiä** menneistä asioista kerrottaessa. Perfekti ei ole kuitenkaan kovin yleinen, sitä on käytetty vain 8 runossa eli noin 4 %:ssa aineistoni 186 runosta. Yhden aikamuodon käyttö ei kuitenkaan koske koko runoa, vaan yhdessä runossa voivat vaihdella eri tempukset.

Seison katon harjalla / ja *kuvittelen* lentäväni / keveästi ja vaivattomasti / kuin lintu. / *Murheet ovat kaikonneet* / ja kaikki on selvää ja puhdasta. (SM 4/2002: 44.)

Missä olet rakas? / *Olen etsinyt* sinua / joka paikasta / mutta missä sinä / *piileskelet*? (SM 5/2002: 46.)

Tulee ilta ja usva *laskeutuu* / pimeään maan ylle. / *Usvasta astuu* esiin keiju, / jonka siivet ovat revenneet. / Keiju käy parantamassa maailmaa / auttamassa enkeleitä. / Tuuli yltyy ja kesäyön valo *vaihtuu* myrskyyn. / *Usva häipyy* / ja keiju *palaa* yön maailmaan. / *On tullut* uusi aamu. (SM 2/2003: 40.)

Huomasitko, / että olen *lähtenyt*? / Lähtenyt sinun elämästäsi, / mitä niin *toivoit*. / Ehkä näin on parempi, / olet nyt turvassa minulta. / *Mutta minä en ole* turvassa sinulta, / koska muistot *raatelevat* / sydäntäni, / ikuisesti. (SM 6/2002: 62.)

Puistonpenkki *hohtaa* vasten / aurinkoa, / pieni tyttö *katselee* piikkistä / pensaikkoa. / Tyttö *nousee* penkiltä, *kävelee* / *ottaa* ruusun ja *hymyilee*. // Ruusun piikit *muistuttavat*, / kuinka menneen talven muistot / *lakastuvat*. / *Ei* tuska enää voi tavoittaa, / kun aurinko *paistaa* ja *sulaa* maa. // Juna kylmästi yli *ajoi*, / rakas ystävä kuolemaan *vajosi*. / Muistot vielä sisällä *viiltää*, / kun kyynel vasten poskea *kiiltää*. // Ystävät *ei* aina apuun *ehdi*, / niin nopeasti *kääntyi* kuoleman / lehti. / Nyt on ystävän hyvä taivaassa / olla / *eivät satu* enää sirpaleet kalliolla. // Aurinko *paistaa* ja *sulaa* suru, / on jo *löytynyt* ilon muru. (SM 5/2003: 15.)

Esimerkeistä voi huomata, että kun preesensillä kerrotaan kirjoitushetken tapahtumista ja tunteista, menneitä aikamuotoja käytetään tilanteen selittämiseen. Perfektissä tärkeää on puheena olevan tilanteen tapahtuma-ajan ja viittaushetken välinen suhde. Tilannetta tarkastellaan tapahtuma-aikaa myöhempänä hetkenä, jolloin viittaushetki on myöhempi kuin tapahtuma-aika. Perfektin merkitys menneen ajan tempuksena ei kuitenkaan ole itsestään selvä. Tämä johtuu

siitä, että apuverbi on preesensmuodossa ja se voidaan tulkita merkittäväksi myös tilanteen viittaus- ja puhehetken kannalta. Perfektillä voidaankin helposti ilmaista menneen, aiemmin alkaneen tapahtuman yhteys ja jatkumo nykyhetkeen. (Hakulinen ym. 2005: 1460–1461.) Tämä piirre korostuu myös esimerkkirunoissa, joissa menneillä tapahtumilla, yleensä rakkautella, on selvä yhteys puhujan tai puhuteltavan puhehetken tilanteeseen. Preesensin ja perfektin yleisyyteen vaikuttaa varmasti tapaluokkien käyttö: aineistossani indikatiivin ohella hyvin yleiset konditionaali ja imperatiivi voivat esiintyä vain preesensissä ja perfektissä (Hakulinen ym. 2005: 1454–1455; Leino 1989: 80). Tarkastelen tapaluokkia myöhemmin.

Imperfektiä käytetään runoissa kertomiseen ja asioiden selittämiseen. Se ilmaisee puhehetkeä edeltänyttä, määrättyä, jo päättynyttä aikaa. Kertomuksissa imperfekti voidaan kuitenkin käsittää niin, että sillä rinnastetaan useita ajallisesti toisiaan seuraavia tapahtumia, kun näkökulma on tilanteen ajankohdassa. (Hakulinen ym. 2005: 1458.) Imperfektiruno ei yleensä ole minäkeskeinen kuten preesensia käytettäessä, vaan puhuttelun ja kerronnan kohteena on usein *sinä* tai *hän*. Imperfektia esiintyy 65 runossa eli noin 34 %:ssa runoista.

Etsin elämäni, / katsoin kaikkialle, / en mistään löytänyt. / Mutta kuitenkin tiesin, / että se on jossain piilossa, / peloissaan, / liian arka tullakseen esiin. / Kun sä opetit mut rakastamaan, / elämäni astui arasti piilostaan, / eikä enää pelännyt. (SM 1/2003: 48.)

Kun olin pieni, / isäni kertoi minulle, / kuinka rakastaa vihattua. / Mutta hän ei koskaan kertonut, / kuinka vihata rakastamaansa. (SM 2/2003: 41.)

Olin kuin varjo perässäsi. / Olit mielessäni, sydämessä, ajatuksissa, / mikään muu ei kuulunut maailmaani. / Kuljin aina mukana matkoillasi, / kerroit tarinoitasi, kuuntelin mielelläni. / Pidin kiinni kädestäsi, rakastin koko sydämelläni. / Kunnes kerroit haluavasi olla yksinäsi, ilman rakkauttani, / pyyhkit minut muistoistasi. (SM 6/2003: 59)

19 runossa on käytetty ainoana aikamuotona imperfektiä, joten sen ilmaisu- ja käyttövoima on hyvin vahva — se ei tarvitse rinnalleen välttämättä muita aikamuotoja.

Imperfektillä puhutellaan rakkauden kohdetta tai käytetään kolmatta persoonaa tapahtumien kertomisessa. Usein näissä runoissa muistellaan asioita, joita on yhdessä tehty, millainen *hän* tai *sinä* on ollut ja miten toiminut.

Olin siipirikko kauan aikaa, / sä opetit mut jälleen / lentämään. / Ripottelit mun päälle taikaa, / autoit mut takaisin ilmaan. / Kiitos, että siipeeni kipeään / puhalsit. / Kiitos, että mut maassa / huomaisit. (SM 9/2002: 50.)

Silmäsi olivat kuin taivas, / täynnä meren kuohuja, / täynnä hyvyyttä. / *Suusi oli* makea kuin vadelma, / palava kuin aurinko, / pehmeä kuin pumpuli. (SM 9/2003: 58.)

Rannalla *istui* enkeli pieni, / mitä *lie* silloin miettinyt. / Yksin se *katsoi* ympärilleen, / kukkia *näki* ja auringon. / Sisällään *tunsi* vain tuskaa suurta. / *Itki* hetken, silmät *sulki*. / Siivet eivät kantaneet eteenpäin. (SM 3/2002: 47.)

Imperfektin lisäksi menneenä aikamuotona voidaan käyttää **pluskvamperfektiä**. Se ilmaisee puhehetkeen nähden mennyttä aikaa, ja tilannetta tarkastellaan puhehetkeä aiemmasta mutta tapahtuma-aikaa myöhemmästä viittaushetkestä. Yleensä pluskvamperfektiä käytetään, kun selitetään toisen lauseen tapahtumia edeltänyttä aikaa. (Hakulinen ym. 2005: 1466.) Pluskvamperfekti esiintyy aineistossani vain kolmessa runossa. Tämä viittaa siihen, että menneestä puhutaan yhdessä ajassa eikä siitä enää palata sitä edeltäviin aikoihin ja tapahtumiin.

Minä *olin kulkenut* lukemattomia kilometrejä / äärettömällä aavikolla. Tarvitsin suojaa kuumuudelta. / Kosketellut käsiä käsien jälkeen etsien virvoitusta. / Silmäni hakivat horisontista varjoa, joka soisi / minulle helpotusta. // Riutunut sieluni murenteli uskoani polttavan / auringon alla. // Kunnes yhtäkkiä olin suojassa, turvassa. / Kunnes yhtäkkiä löysin ne kädet, sen sielun, / sen ruumiin, joka *oli luotu* minut ehjäksi tekemään. (SM 11/2002: 49.)

Kun kaikki voimat oli lopussa / pyysin: älä unohda. / Et jäänytkään viereeni / niin kuin oli tapasi. / Turvalliset askeleesi loittonivat / ääriviivasi pimeään sekoittuivat. // En voinut uskoa todeksi / että *olin jäänyt* yksin. / Kyyneleet kastelivat vaatteeni / *oli käynyt* todeksi suurin pelkoni. (SM 9/2003: 58.)

Esimerkeissä pluskvamperfektiä käytetään taustoittamaan tapahtumia, joita kuvaillaan pääasiassa imperfektillä. Kirjoittaja ei menneitä aikamuotoja käyttäessä ole niin henkilökohtaisesti läsnä runossa tunteiden kuvaajana tai välittäjänä. Menneitten aikamuotojen käyttö antaa kirjoittajalle tilaa tutkia omia tunteitaan ja välittää niitä runossaan toisille hieman kauempaa, kun hän ei ole niin kiinni kerrontahetkessä.

Aikamuotojen käyttö on melko yhtenevää runoissa. Kirjoittajat ovat varmasti seuranneet palstoja, ja omaksuneet saman tyylin käyttää tempuksia. Aikamuotoja käytetään melko yhtäläisesti myös muussa kirjoitetussa kielessä. Kirjallisuudessakin aikamuodoille on olemassa omat merkityksensä; selvin ero on presensin ja menneiden aikamuotojen välillä. Näistä ensimmäisellä kuvataan omia kirjoittamishetken tunteita ja ajatuksia, menneillä muodoilla voidaan kertoa ja kuvailla tapahtumia tai niiden taustoja ja olla hieman etäämpänä omista tunteista.

3.7. Modukset

Indikatiivin lisäksi aineistossani käytetään imperatiivia ja konditionaalia. Indikatiivi ilmaisee väitteen, mutta monesti sen ilmaisema varmuus tai velvoite on suurempi kuin välttämättömyyttä osoittavan moduksen sisältämä ilmaus. **Imperatiivia** käytetään 14 runossa eli noin 8 %:ssa kaikista runoista. Puhuja voi imperatiivin avulla käskää, kehottaa, pyytää, antaa luvan tai neuvoa. Se voi ilmaista myös ehtoa yhdyslauseen alkuosana. (Hakulinen ym. 2005: 1510–1511.) Aineistossani imperatiivia käytetään pyyntönä, joka on osoitettu selkeästi toiselle ihmiselle, usein rakastetulle.

Tule, / tule luokseni, / tunnustele sileyttäni / maistele huuliani / koskettele sisintäni. / Pidä minua parempana / kuin muita. / Sitten tulen minä, / kiitos mukaanani. (SM 4/2002: 45.)

Ole täällä, / älä mene, / vaikka aurinko jo laskee. / Ole täällä, / jää, / vaikka puut jo luovat varjojaan. / Ja vaikka uhkaisivatkin myrskytuulet meitä, / älä mene. (SM 5/2002: 46.)

Ota mut sun viereen, / lämmitä vartalollas, / mua niin paleltaa. / Kato pois mun silmistä / pahat katseet, / suutele pois mun huulilta / rikkovat sanat, / ota mun kädet / omiin käsiisi. / Talvi jäädyttää mut, / kristalliprinsessan. / Lämmitä mua, / rakas. (SM 2/2003: 40)

Imperatiivia voidaan yksikön lisäksi käyttää myös monikossa, mutta puhuteltavana ei välttämättä ole kuitenkaan kirjaimellisen merkityksen mukainen monikon toinen persoona. Runon puhujan voi hyvin kuvitella osoittavan sanansa koko ympäröivälle maailmalle, kuten seuraava esimerkki osoittaa.

Laskekaa viimein / irti mun elämästä, / antakaa lentää / pilviä kauemmas, / leikimään / tähtien sisarta, / aaltojen rakastajaa. // Antakaa vaan / mennä ja unohtaa. / Älkää enää / kahlitko mua mihinkään, / älkää enää / hallitko mun ajatuksia. // Laskekaa mun kädestä irti / ja päästäkää sinne, / minne nyt saan / vain haaveissani matkustaa. // Käykää luonani / aina silloin, / kun tahdotte / istua sylissäni / ja vihata julmaa maailmaa. // Päästäkää kulkemaan / tuulten matkassa / kohti mun omaa / rakasta unelmaa... (SM 12/2002: 48.)

Tarkastelen monikon toisen persoonan puhuttelua tarkemmin seuraavassa runon puhuteltavien analysoinnin yhteydessä.

Lipponen (1992) kirjoittaa artikkelissaan runovihkojen rakastumista ja parisuhdetta säätelevistä moraalinormeista. Runovihkoista löytyvät normit myötäilevät usein kristillistä etiik-

kaa ja kehottavat siveyteen sekä uskollisuuteen. Normit koskevat lähinnä imperatiivimuotoon kirjoitettuja runoja. Lipponen mukaan selkeästi normilliset runot voivat käskää tai kehottaa. (Lipponen 1992: 129—130.)

1. Älä riko toisen parisuhdetta: Neljä sanaa kiven kovaa: Älä lemmi toisen omaa.
Rakasta poikaa parasta, älä toisen omaa varasta.
2. Älä petä häntä, jota rakastat: Ota, omista, rakasta, jätä, mutta älä koskaan petä.
Jos rakastat yhtä, älä ajattele toista. — — (Lipponen 1992:130).

Omassa aineistossani ei ole tällaisia imperatiivimuotoisia moraalinormeja, sääntöjä tai ohjeita. Imperatiivi on nuorten henkilökohtaisissa runoissa selvästi muuta tehtävää kuin ohjeistusta tai neuvoja ilmaiseva modus.

Imperatiivirunoissa puhuteltavaa ei yleensä mainita nimeltä tai puhutella jollakin tietyllä sanalla. Sisällöstä voi kuitenkin päätellä, että muodolliset käskyt on osoitettu rakastetulle tai tärkeälle henkilölle, joskus useillekin samaan aikaan. Näistä käskyistä tai pyynnöistä näkyy selvästi nuorten rakkauden ja vapauden kaipuu. He haluavat saada läheisyyttä ja rakkautta, päästä lämpimään syliin, mutta samalla kaipuu omaan vapauteen ja omaan elämään on suuri. Nuoret ilmaisevat omia tunteitaan ja ajatuksiaan runoissa hyvin vapaasti ja niistä on helppo lukea kirjoittajan tuntemuksista. Suhteet muihin tulevat myös hyvin esille, kun puhuteltavana on imperatiivissa aina joku toinen, kirjoittajalle merkittävä, henkilö.

Imperatiivia selvemmin aineistossa nousee kuitenkin esille monikäyttöinen **konditionaali**. Se voi ilmaista ehtoa, todenvastaisuutta, epävarmuutta, kehotusta ja käskyä, kohteliaisuutta tai lievennystä (Hakulinen — Karlsson 1995: 275—276). Konditionaalia esiintyy 43 runossa eli 23 %:ssa koko aineistosta. Kun imperatiivi koskettaa runoissa pääasiassa runon kohdetta, henkilöä jolle *minä* puhuu, liittyy konditionaali keskeisesti puhujaan ja tämän toimintaan, jopa olemassaoloon.

Tahtoisin olla enkelisi / vartioimassa untasi. / Tahtoisin olla tähtesi / valaisemassa tietäsi. / Tahtoisin olla yön pimeys / syleilemässä sinua. (SM 2/2002: 46.)

Sun kanssasi / mä haluaisin / kohti taivaanrantaan matkustaa. / Taivaanrannan purnertaviin sävyihin / haluaisin kanssasi sukeltaa. / Yhteinen päämäärä, / yhteinen matka meillä olisi. / Ja jossain siellä / me oltaisiin onnellisia, / ikuisesti yhdessä. (SM 7/2002: 48.)

Mitä olisin ilman sinun syleilyäsi? / Mitä on suudelma ilman sinun lämpöisiä huu-liasi? / Mitä ovat yhteiset hetket ilman sinua? / Mitä ovat ajatukset sinusta ilman sinua? / Mitä on rakkaus ilman sinua? / Mitä olet sinä, / jos sinä olet tyhjiys? (SM 5/2002: 46.)

Konditionaalinen ehdonalaisuus liittyy selvästi rakkauteen ja haaveisiin. Runon *minä* kertoo rakkautensa esteistä ja ongelmista ja samalla kuvittelee, miten asiat voisivat olla.

Ikävä täyttää rinnan. / Kyyneleet valuvat poskilleni. / Sinä olet kaukana, / liian kaukana. // *Olisinpa* luonasi. / *Sulkisit* minut syliisi ja / *tukahduttaisit* ikäväni / suudelmillasi. // Mutta en ole siellä. / Olen täällä ja / ikävöin sinua. (SM 8/2002: 43.)

Jos tuuli *osoittaisi* mulle suunnan, / suunnan sun luoksesi. / Mä viipymättä *lähtisin*, / *antautuisin* elämälle. / Sun vuoksesi. (SM 8/2002: 57.)

Miten maailma *olisikaan* / mahdollisuuksia tulvillaan. / Elän ne ja hukun / maan alla vasta nukun. (SM 3/2003: 40.)

Runon ei tarvitse olla kokonaan ehdollinen, vaan modusta käytetään tyylikeinona ja vaihdellaan tarpeen mukaan niin kuin tempustakin. Pyyntö tai toive voi olla yhtä hyvin runon alussa tai kommenttina runon lopussa.

Ottaisitko minut takaisin, / *palattaisiinko* siihen entiseen. / *Antaisitko* anteeksi, / *rakastaisitko* vielä? / Olet ensirakkauteni, / loistava tähteni. / Ikuisuuden kysymys, / tulevaisuuteni. (SM 9/2002: 50.)

Mä *tahtoisin* olla / vielä vähän aikaa / tässä ihan lähellä / liikkumatta. / Vain sinä ja minä / kuu ja tähdet / tähdenlento, / toivomus / suudelma / ja illan pimeys. (SM 12/2003: 34.)

Sun sydän, / sun hengitys, / sun olemassaolo / saa mut vapiseen. // Mä sukelsin sun / silmien siniseen säteilyyn. / Mä tiedän, / että oot olemassa / ja mä haluan olla sun / nyt ja aina. // Kunpa vaan *löytäisin* sut jostain! (SM 8/2002:43.)

Valo sammuu huoneestani, / peitto kietoutuu / ympärilleni, / ikävä hiipii sydämeeni. / Kuka *sytyttäisi* valoni? / Kuka *kietoutuisi* / ympärilleni? (SM 6/2002: 62.)

Kaikissa esimerkkirunoissa tulee ilmi rakkauden epävarmuus tai mahdollisuus. Ensimmäisessä runossa puhuja pohtii runon alussa, olisiko jo päätyneellä suhteella vielä mahdollisuuksia jatkua ja tuo lopussa ilmi, että puhuteltava on hänen ensirakkautensa ja myös osa tulevaisuuttaan. Toisessa esimerkissä puhuja ilmaisee konditionaalilla viittaus- ja puhehetken erinomaisuutta, kun sanoo haluavansa jäädä vielä hetkeksi rakastettunsa kanssa illan pimeyteen. Kahdessa viimeisessä esimerkissä konditionaali on runon lopussa. Kolmannessa runossa pohditaan aluksi rakastetun aikaansaamaa ihanaa tunnetta, mutta lopussa konditionaalissa tehdään epäselväksi se, onko runon puhuja todella jo löytänyt puhuteltavan rakkaansa vai kuvitteleeko

hän tunteen, jonka mahdollinen tuleva rakastettu saa hänessä aikaan. Viimeisessä esimerkissä runon puhuja kertoo alussa ikävästä ja kaipuusta sydämessään. Runon lopussa konditionaalissa esitetään toive tämän ikävän täyttämiseksi: puhuja haluaisi, että joku toisi valoa hänen maailmaansa ja pitäisi hänestä huolta.

Imperatiivi ja konditionaali voivat myös esiintyä samassa runossa:

Sano minulle, / että maailma on radallaan, / että Venus kiertää aurinkoa, / että minä olen tärkein, / että minä olen ainoasi. / Silloin valehtelisit, / minun takianiko? / Niinkö paljon minusta välität? (SM 8/2002: 57.)

Runon alussa imperatiivilla osoitetaan pyyntö tai toive puhuteltavalle. Runon puhuja toivoo puhuteltavalta huomiota ja rakkautta. Puhuja kuitenkin toteaa konditionaalissa, että puhuteltavan lupaukset rakkaudesta ja välittämisestä olisivat vain valetta. Tässä konditionaali ilmaisee mahdollisuutta ja epävarmuutta: puhuja ei voi täysin luottaa puhuteltavan tunteisiin ja sanoihin.

Tapaluokkien käyttö tuo runoihin vaihtelua. Sekä imperatiivi että konditionaali tuovat puhuteltavan lähemmäs puhujaa, ja runo kohdistuu selvästi jollekin tietylle henkilölle, vaikka ketään ei erikseen mainittaisikaan. Molemmat modukset tuntuvat asettavan runoon ehdon. Edes käskymuotona pidetty imperatiivi ei nuorten runoissa ohjeista tai määrää, vaan on enemmänkin luettavissa pyynnöksi tai ehdotukseksi. Konditionaalilla puolestaan korostetaan runojen monia mahdollisuuksia, haaveellisuutta ja unelmointia. Runojen aiheet ovat monesti kipeitä tai jopa tuskallisia ja vaativat asioiden pohtimista. Nuoren, niin kuin vanhankin, on helpompi kohdata pettymyksiä ja elämän ikävämpiä puolia, kun ne eivät ole väistämättä edessä, vaan niitä voi hieman pehmentää. Eri tapaluokkien vaihtelulla saadaan runoihin monipuolisempaa ilmaisua ja voidaan ilmaista omia toiveita, haluja ja ajatuksia vaikka niiden toteutuminen ei olisikaan täysin varmaa.

4. PUHUJAT JA PUHUTTELU

4.1. Kirjoittajan persoona ja runon puhuja

Tekstin ja sen tekijän suhde on mielenkiintoinen ja monimutkainen. Ilman tekijää ei ole tekstiä, mutta voidaan ajatella myös, että ilman tekstiä ei ole tekijää. Kieli tuntee vain tekstin subjektin, ei varsinaista henkilöä (Barthes 1993: 114). Samalla tavalla runon puhujan ja kirjoittajan suhde on monimutkainen: runoa ja sen ääntä, puhujaa ei ole ilman kirjoittajaa, mutta kirjoittaja voi määrittää itseään myös puhujan kautta, tavallaan syntyä uudelleen runonsa ja sen näkökulman myötä. Runon puhujalla tarkoitetaan lyriikassa sitä sanojen lausujaa tai ääntä, joka voidaan kuvitella runon ilmausten taakse. Puhujalla viitataan siis runon tai tekstin tuottamiseen, tuottajan ääneen. (Kantokorpi ym. 1990: 91.) Runon puhuja ei suoraan tarkoita samaa kuin runon kirjoittaja, mutta aineistoni runoissa kuuluu hyvin niiden kirjoittajien ääni ja kokemukset. Runon puhujat ilmentävät hyvin sitä maailmaa ja niitä tapahtumia, joita nuoret tytöt elämässään tuntevat ja kokevat.

Aineistoni runot vaikuttavat henkilökohtaisilta, ja suurimmaksi osaksi ne ovatkin minämuotoisia. Runon puhujana on useimmissa runoissa (169 / 186) *minä*.

Mä itken surusta ja / *mä itken* ilosta. / *Mä itken* vihasta ja / *mä itken* rakkaudesta. / *Mä itken* kaikesta, / mikä vähänkin muistuttaa susta. (SM 7/2002: 48.)

Kun *olin* pieni, / isäni kertoi *minulle*, / kuinka rakastaa vihattua. / Mutta hän ei koskaan kertonut, / kuinka vihata rakastamaansa. (SM 2/2003: 41.)

Sydämeni harhailee, / tekee löytöretken toiseen / sydämeen. / On mustaa, harmaata, / muttei yhtään kaltaista. / *Sydämeni* on keltainen / kuin aurinko ja valo sen. / *Tiedä en olenko* outo / vai positiivinen. (SM 12/2003: 34.)

Runsas minä-puhujan käyttö kertoo siitä, että nuoret kirjoittajat kokevat oman elämänsä kirjoittamisen arvoiseksi ja haluavat tuoda omia kokemuksiaan esille. Tytöt voivat kirjoittamalla purkaa omia tuntemuksiaan, ja helpoimmin tämä varmaan onnistuu, kun kirjoittaa runon omasta näkökulmastaan ja toimii siis siten runon puhujana. Runon minä-puhuja tulee selvimmän esille, kun puhujan minuus ilmenee persoonapronominien sekä verbien käytöstä, mutta

puhujan persoona voi tulla esille myös omistusliitteiden ja -päätteiden käytön myötä. Minäpuhujan olemassaolo ei siis välttämättä edellytä *minältä* aktiivista toimijan roolia runossa.

Joka kerta kun *muistelen* sinua / *mä hymyilen* / sillä kanssasi *olin* taas / pitkästä aikaa onnellinen (SM 7/2002: 48.)

Valo sammuu *huoneestani*, / peitto kietoutuu / *ympärilleni*, / ikävä hiipii *sydämeeni*. / Kuka sytyttäisi *valoni*? / Kuka kietoutuisi / *ympärilleni*? (SM 6/2002: 62.)

Ensimmäisessä esimerkissä runon *minä* kertoo muistoista, jotka rakastetun ajattelemisen tuo mieleen. Runon puhuja voidaan yhdistää kirjoittajaan, joka kertoo omista kokemuksistaan ja tunteistaan. Toisessa esimerkissä puhujan persoona tulee ilmi omistuspäätteistä, vaikka puhujan persoonaa ei muuten suoraan mainita.

Runossa puhuja voi ilmaista myös *meidän* ajatuksia ja sanoja:

Riina kirjoitti koulun seinään: / ”Haisee” / kaikesta sydämestään. / Satoi. / Hätäsimmmät juoksivat sisään / pilviä pakoon / ja *kaikki me oltiin* samaa mieltä. (SM 4/2002: 44.)

Miksen sua saa / mua rakastamaan? / Suhun heikkona mä olin, / nyt yritän unohtaa. / Toivottavasti vielä joskus / *yhdessä löydämme* tien / *yhteiseen maailmaan*. (SM 10/2003: 36.)

Ensimmäisessä runossa *minän* ja *meidän* sulautuminen yhteen kertoo nuorten ryhmäidentiteetin ja sosiaalisen verkoston tärkeydestä. Runossa korostuu *me* ja muut -asetelma, jossa nuoret muodostavat toisen ryhmän ja toisella puolella on koulu sekä koko yhteiskunta. *Me*-puhuja viittaa nuorten mielipiteeseen siitä, että elämä ”haisee” eli kaikki asiat eivät ole maailmassa kohdallaan. Runossa tuodaan myös ilmi se, että omasta ryhmästä voi jäädä ulkopuolelle, jos hätäisimpien tavoin juoksee pelokkaana ja arkana sisälle sadetta piiloon, eli pakenee vastuuta ja jättää muut puolustamaan yhteistä tavoitetta. Jälkimmäisessä esimerkissä *me* viittaa runon puhujaan ja tämän haaveilun kohteena olevaan rakastettuun. Puhuja toivoo, että jonain päivänä hän voisi puhua itsestään ja rakastetustaan heidät yhdistävässä monikon ensimmäisessä persoonassa. Puhuja siis osoittaa monikon ensimmäisellä persoonalla toivetta yhteisestä tulevaisuudesta.

Runon puhujan määrittelemiseen vaikuttavat myös finiittiverbien puuttuminen ja geneeristen ilmausten käyttö. Verbin persoonamuoto eli finiittiverbi on lauseen ja virkkeen ydin. Sen ympärille rakentuu kokonaisuus, jonka osien välillä on erilaisia toisensa yhteen liittäviä suhteita ja määritteitä. Finiittiverbillinen lause voi saada subjektin, toisin kuin infiniittiraken-

teinen lause. Finiittiverbien puuttuminen ei ole mahdollista kirjoitetussa tekstissä, mutta puheen lausumat eivät ole riippuvaisia lauseen määritelmästä, vaan voivat muodostua hyvin erilaisista rakenteellisista ilmauksista ja olla verbittöminä hyväksyttäviä ja toimivia. Lausuma muistuttaakin virkettä siinä, että se on tekstin osa eikä rakenteellinen yksikkö kuten lause. Finiittiverbittömät lausumat ovat usein pyyntöjä, varoituksia ja otsikkotekstejä. Tyypillistä on, että erityisesti otsikkoteksteinä olevat finiiittiverbittömät lausumat täydentyisivät lauseiksi *olla*-verbin tai muun asiayhteyteen sopivan verbin avulla. (Hakulinen ym. 2005: 827–828, 839–840.)

Kaikissa aineistoni runoissa ei ole käytetty aina täydellisiä virkkeitä. Tällaiset runot muistuttavat puhetta ja lausumia. Finiittiverbien puuttuminen ei kuitenkaan ole kovin yleistä; sitä esiintyy vain kahdeksassa runossa eli reilussa 4 %:ssa koko aineistosta. Täysin finiiittiverbittömiä runoja on aineistossani kaksi. Huomiota kiinnittää se, mikä verbi ilmauksesta puuttuu. Yleisintä on *olla*-verbin puuttuminen (vrt. Hakulinen ym. 2005: 840):

Yksin pimeällä mustalla tiellä. / Yksin lumisateessa. / Yksin kylmässä./ Tulisit otamaan kädestäni kiinni / ja veisit turvaan. / Mutta hetki ennen kuin tulit, / kristallienkeli särkyi. / Yksin, kylmään pimeään. (SM 2/2002: 46.)

*Enkeli istui pilven reunalla / ja soitti skittaa. / Kyynel vierähti enkelin poskelle. / Hän laahusti mustissa, repaleisissa vaatteissaan, / mietti elämäänsä. / Hän löi skitastaan viimeiset soinnut, / heitti sen pilveltä alas, / hyppäsi tuulen mukaan, levisi ilmaan kuin tuhka. // Muistona *hänestä* / vain repeytynyt valokuva, / ajoilta jolloin hän vielä / hymyili aurinkoisesti. / Sellaisena haluan hänet muistaa / Iloisena, eloisana. / Nuku rauhassa. (SM 3/2002: 47.)*

Joissain tapauksissa *olla*-verbin tilalle voisi asettaa jonkin muun verbin, kuten *sijaita*:

Kuolinilmoituksesi lehdessä, / kynttilät onnettomuuspaikallasi, / verijäljet asfaltilla. / Tuskani on mieletön. // Elämäni maalaus, / jossa on jäljellä vain kehykset. / Sivellin ei enää / pysyisi käsissäni / uutta maalausta varten. // Olisinpa luonasi. (SM 3/2002: 47.)

Puuttuvaa verbiä mietittäessä voi vastauksena olla useampiakin vaihtoehtoja, eikä yksi ole välttämättä ainoa oikea. Konteksti vaikuttaa siihen, mikä verbi lauseeseen voisi sopia (vrt. Hakulinen ym. 2005: 840). Finiittiverbittömät lauseet tai lausumat muuttuvat metaforiksi, ja verbittömät runot tuntuvatkin olevan toisia kuvallisempia.. Kuvallisuuden myötä puuttuvaa verbiä ja selkeää puhujaa ei välttämättä enää kaipaakaan. Käsittelen runojen kuvallisuutta tarkemmin myöhemmin.

Mieli lämmin, / muisto katseestasi. / Suru syvä, / muisto sanoistasi. / Kaiken keskellä / rakkaus sinuun. / Tiedän, että sanat valehtelevat. / Katseet eivät. / Tunnet samoin, / olen varma. (SM 12/2002: 48.)

Balettitanssia, / tarkkoja hiottuja siroja askelia, / taidokkaita taivutuksia, / notkeita liikkeitä. // Epäröimättä, horjumatta, / ruusulta toiselle, / pitkin elämän tietä. / Harhaan astumatta. / Totuutta näkemättä. / Mahdotonta. (5/2003: 15.)

Pimeät illat, / sateen tasainen laulu, / kultaiset lehdet ylläni / — syksy. // Särkynyt sydän, / silmissä kyöneleet, / kohisten sortuvat pilvilinnat / — syksy ilman sinua. (SM 9/2003: 58.)

Näissä runoissa on selvästi hyödynnetty vertausmaisuuksia ja kielikuvia. Finiittiverbittömissä runoissa voidaan käyttää kuitenkin verbien infiniittisiä muotoja eli nominaalimuotoja. Edellisissä esimerkeissä infinitiivi- ja partisiippimuodot (*hiottu, epäröimättä, horjumatta, astumatta, näkemättä, sortuvat*) eivät yhdisty verbiin. Näin ne eivät muodosta tyypillistä infiniittistä lauserakennetta, eikä niillä ole lauseen ominaisuuksia. (Hakulinen ym. 2005: 836.) Infiniittimuotojen käyttö kuitenkin lisää verbittömien runojen jatkuvuutta ja sidostuneisuutta ja tekee virkkeistä lausemaisempia.

Finiittiverbien puuttuminen ja puhujan epätarkka määrittely toimii runoissa tyylikeinona ja on tärkeä elementti runojen kielimaailmassa siinä missä muukin kuvaannollisuus ja metaforien käyttö. Kuvallisuuden hyödyntäminen ei tarkoita kuitenkaan sitä, että kielenkäyttö olisi välttämättä poikkeavaa (Kantokorpi ym. 1990: 75). Verbien puuttuminen sekä puhujan epäselvä ilmaiseminen ovat kuitenkin piirteitä, jotka lukija helposti huomaa.

Aineistossani runon puhujaa ei aina ilmaista selvästi. Kun lauseella voidaan tarkoittaa ketä tahansa sopivaa ihmistä eikä siinä ole substantiivilauseketta, puhutaan **nollapersoonan** käytöstä. Nollasubjekttilauseista puuttuu subjekti, ja verbi on yleensä yksikön kolmannessa persoonassa. (Hakulinen ym. 2005: 1284.) Seuraavissa esimerkeissä ei mainita puhujan persoonaa, mutta runot voidaan kuitenkin tulkita kirjoittajan ajatuksiksi. Nuorten runoissa tunteet ovat niin vahvasti esillä, ettei ole vaikea päätellä, kenen ajatuksista on kyse.

Hiljaisuus sanojen keskellä. / Huutoja ilman ääniä. / Hymyjä ilman kasvoja. / Huulten kosketus kylmässä yössä, / hetken huuto myrskyssä. // Sitten taas hiljaisuus. // Pisaroita lehdillä vailla sadetta. / Lumihiutaleita hiuksilla auringonpaisteissa. / Yksinäisyys ihmisten keskellä. / Kellot tikittävät ilman aikaa, / linnut lentävät pohjoiseen ilman talvea. / Havumetsä tuoksuu muovimaailmassa. // Katse ilman silmiä, / kuolema ilman elämää. / Kuiskauksia tyhjissä huoneissa, / painovoimaton tila maan pinnalla. // Ihminen ilman rakkautta. / Rakkaus ilman kauneutta. / Vapaus ja elämä. (SM 12/2002: 49.)

Surullinen tarina / *kätkettynä* salaisiin / kansioihin. / *Ihminen* joka / *ei kelvannut* itselleen / eikä maailmalle. / *Kyöneleet* paperilla, / sade sydämessä. (SM 7/2002: 48.)

Ei ole mitään kauheampaa / kuin *hyvästellä rakas ystävä*. // Vasta jälkeenpäin *ymmärtää* / miten paljon sanoja / *olisi vielä ollut sanottavana*. (SM 5/2003: 15.)

Nollapersoonaa käyttämällä puhuja voi käsitellä omaa kokemustaan niin, että kuka tahansa samassa tilanteessa oleva voi samastua siihen (Hakulinen ym. 2005: 1284). Tämä sopii hyvin nuorten runoihin, joissa kirjoittajat kohdentavat runonsa samanikäiselle lukijajoukolle. Nuoret voivat toisten runoja lukemalla samastua myös muiden samankaltaisiin kokemuksiin. Näin runoilla voi olla myös nuoria ryhmänä yhdistävä vaikutus, kun he huomaavat muiden käsittelevän samanlaisia tunteita ja kokemuksia.

Puhujan henkilöllisyyden voi päätellä myös omistuspäätteiden käytöstä tai puhuja voi paljastua vasta runon lopussa.

Lämpimät tuulet puhaltavat. / *Syli avautuu* halaukseen. / Tuuli piirtää hiekkaan sydämen. / Kellastuneet päiväkirjan sivut / lentelevät rannalla, / *kasvot hymyilevät* kaislikossa. / *Silmiesi* sanat täyttävät *minut* kokonaan / ja on vain *me* ja rakkaus. (SM 10/2002: 47.)

Pimeä maailma. Kylmä tuuli, / *kyöneleet*. *Tiedätkö* mitä se on? / Sydän kovettuu, / tunteet jäätyy. / Mihin niitä enää tarvitsee? / Ei mihinkään. / Ei enää kun *lähdit* pois. / *Mä tiedän* mitä se on. / Yksinäisyys. (SM 12/2002: 48.)

Lumihiihtale laskeutuu hitaasti maahan, / kimmeltää ja loistaa / kuin tuhat kaunista sanaa. / Kun lumi sulaa, / loppuvatko kaikki kauniit sanat? / Tuleehan taas uusi talvi, / mutta sanotaanko *sinulle* silloinkin / tuhat kaunista sanaa? (SM 1/2003: 49.)

Viittaaminen *sinuun* tai *häneen* ja omistusliitteiden käyttö kertovat runon puhujan olevan minä. Minä-puhujan vallitsevuus on koko aineiston runoissa kuitenkin niin suuri, että verbittömissä runoissakin voi puhujaksi kuvitella *minän*, runon kirjoittajan. Slomith Rimmon-Kenan on käsitellyt tekstin *fokalisointia* eli kirjoittajan ja tekstin kertojan suhdetta. Hänen mukaansa tekstissä tarina esitetään jostain näkökulmasta, jonka kertoja tuottaa sanoiksi ja tekstiksi, mutta näkökulma ei välttämättä ole kertojan oma. Fokalisointi ja kerronta eivät kuitenkaan ole aina kaksi erillistä asiaa. (Rimmon-Kenan 1999: 92, 95.) Tutkimissani runoissa ei voida juurikaan puhua kerronnasta, koska runon puhuja on koko aineistossa 17:ää poikkeusta lukuun ottamatta aina vahvasti esillä ja läsnä; puhuja on itse kertoja ja kokija.

Samalla tavalla voidaan aineistossani yhdistää kirjoittaja ja runon puhuja, vaikka oikeasta kirjoittajasta ei tiedetäkään muuta kuin nimimerkki. Puhujan julki tuomat aiheet ja *sinän* tai yleensä toisen henkilön puhuttelu kuitenkin viittaavat selvästi siihen, että kirjoittaja haluaa runossaan tuoda esille omia tuntemuksiaan ja oman elämänsä asioita, jotka hän kokee tärkeäksi. Kun runon puhujaa ei tuoda selvästi esille, voidaan ajatella, että kirjoittaja kokee aiheen itselleen niin vaikeaksi, että hän haluaa käsitellä sitä ikään kuin persoonattomana, vähemmän henkilökohtaisena. Puhujan epäselvä ilmaiseminen voi silti olla myös kirjoittajan tyylikeino ilman sen suurempia taka-ajatuksia.

4.2. Puhuteltava ja puhuttelusanat

Puhuttelun kohteena on usein rakastettu tai ystävä: henkilö, jolle puhujalla on kerrottavaa. Saukkosen määritelmien perusteella nämä piirteet ovat hyvin tyypillisiä runoudelle: henkilökohtaisuutta luodaan juuri 1. ja 2. persoonan runsaalla käytöllä. Omien ajatusten ilmaiseminen on tärkeämpää kuin muiden, ja myös imperatiivin runsas käyttö viittaa siihen, että tekstin laatijan näkökulma ja asenne ovat runoudessa tärkeässä asemassa. (Saukkonen 1984: 68.) Runon puhujana *minä* yleensä puhuu jollekulle tai puhuttelee jotakuta. Puhuttelun kohteena on usein *sinä* tai *hän*: rakastettu, entinen rakastettu, ystävä tai puhujalle muuten tärkeä ihminen.

Mä vajaan unelmaan, / tunnen *sun* lämpimän ihon, / kuulen *sun* sydämen iskut. /
Mut unelma ei kestä, / vaan sen sirpaleet putoaa lattiaan / ja kyyneleet jäätyy mun
poskille. (SM 2/2002: 46.)

sinä olit aamu, johon heräsin / *sinä* olit yö, johon nukahdin / *sinä* olit päivä, jol-
loin tunsin itseni joksikin / *sinä* olit kaikkeni (SM 1/2003.)

Vilkutit mustilla *siivilläsi* / pilven reunalta / ja *putosit*. / Katsoit suoraan / ohitseni
tyhjyyteen. / *Olit* kristallienkeli, / jonka siivet eivät kantaneet, / ja *sydämesi* sirpa-
leet / hukkuivat valkoiseen hankeen. (SM 1/2003: 49.)

Kirjoitan *ystävälleni* kirjeen / elämäni onnesta ja ihanuudesta. / Suljen kirjeen
kyyneleet silmissä toivoen, / että edes *hän* tajuaisi pahan oloni. (SM 10/2002: 46.)

Sinun tai *hänen* lisäksi runossa voidaan puhutella imperatiivissa myös monikon toista persoonaa. Muissa yhteyksissä tätä persoonaa ei mainita.

Laskekaa viimein / irti mun elämästä, / *antakaa* lentää / pilviä kauemmas, / leik-
kimään / tähtien sisarta, / aaltojen rakastajaa. // *Antakaa* vaan / mennä ja unohtaa.
/ *Älkää* enää / *kahlitko* mua mihinkään, / *älkää* enää / *hallitko* mun ajatuksia. //
Laskekaa mun kädestä irti / ja *päästäkää* sinne, / minne nyt saan / vain haaveissa-
ni matkustaa. // *Käykää* luonani / aina silloin, / kun tahdotte / istua sylissäni / ja
vihata julmaa maailmaa. // *Päästäkää* kulkemaan / tuulten matkassa / kohti mun
omaa / rakasta unelmaa... (SM 12/2002: 48.)

Naurakaa vaan. / *Naurakaa*, niinhän / minäkin teen. / Mutta en naura samalle /
asialle kuin *te*. / *Te nauratte* minulle, / minä nauran teoilleni. / *Naurakaa* pois.
(SM 12/2002: 48.)

Esimerkkirunoissa monikon toisen persoonan puhuttelu voidaan ymmärtää niin, että sillä pu-
hutellaan koko maailmaa. Runoja ei ole osoitettu pelkästään joillekin tietyille henkilöille,
vaan niissä puhuja asettaa selvästi sanansa koko häntä ympäröivälle yhteisölle. Runoissa aset-
tuvat vastakkain puhuja ja muu maailma. Näissä runoissa näkyy hyvin nuorten oman maail-
man kuvaus. Kirjoittajat voivat runoissaan tuoda ilmi ajatuksiaan muista ihmisistä ja kertoa
siitä, miltä muiden mielipiteet ja suhtautuminen heihin tuntuu. Esimerkkirunojen perusteella
nuori voi tuntea olonsa toisten ihmisten keskellä välillä hyvinkin ahdistuneeksi ja kahlituksi,
mutta toisaalta hänen ei kuitenkaan tarvitse lannistua edes toisten ivallisesta naurusta.

Vaikka runot on yleensä esitetty selvästi jollekin runon kirjoittajalle ja puhujalle merkit-
tävälle ihmiselle, ei puhuttelusanoja käytetä kuin neljässä runossa. Näistä kolmessa puhutel-
laan *sinua*, *rakasta* (SM 6/2002: 62, 2/2003: 40, 3/2003: 40). Neljännessä runossa puhuteltava
on *äiti* (SM 8/2003: 58). Puhuteltavan erikseen nimeäminen on harvinaista ja se tuntuu melko
painokkaalta piirteeltä. Runoissa käsitelläänkin jotain hyvin merkittävää tapahtumaa tai aihet-
ta, jolloin puhuteltavan tarkempi määrittely tuntuu tärkeältä runon sisällön ja tulkinnan kan-
nalta. Kaikki puhuteltavat ovat runoissa todella tärkeitä ja merkityksellisiä ihmisiä. Äiti yhte-
nä erikseen mainittuna nousee erityisesti esille, koska yleensä puhuteltava on vain *rakas* tai
yleisemmin puhujalle merkityksellinen ihminen.

Sinuun minä luotan, sinusta minä kasvan. // Sinä tiedät minusta kaiken, / parem-
min kuin kukaan muu. // Kun teen väärin, / tiedän että sinä kuuntelet / miksi niin
tein. // Sinun sylisi on avoin minulle / milloin vain, missä vain. // Tuike silmissäsi,
hymy huulillasi / tulet taas toivottamaan hyvää yötä. // Sinä olet siinä aina ja /
ymmärrät minua, / olethan rakas korvaamaton *äitini*... (SM 8/2003: 58.)

Runosta käy hyvin ilmi, miksi äiti erikseen mainitaan. Äidin merkitys nuorelle naiselle on
varmasti suuri ja tällaista runoa voidaan pitää kunnianosoituksena äidille, joka tuntee tyttärensä
ja on tämän apuna ja turvana aina.

Runojen aiheet ja teemat ovat tärkeitä nuorille tytöille, jotka opettelevat elämää ja mais-
televat naisten maailmaa iloineen ja suruineen: runoissa puhutaan rakkaudesta, sen iloista ja
menettämisestä, yksinäisyydestä ja onnellisuudesta — kaikesta siitä tunteiden myllerryksestä,
mikä murrosikäisen nuoren maailmassa on vahvasti läsnä. Runot voidaan mielestäni selkeästi
nähdä kirjoittajien henkilökohtaisina viesteinä tai kertomuksina heidän elämästään ja suhteis-
taan toisiin ihmisiin.

5. RUNOJEN KUVALLISUUS

5.1. Kuva, metafora, vertaus ja symboli

Runoudelle ominaista on kielen tulkinnanvaraisuus ja kuvaannollisuus. Runoissa on mahdollista rinnastaa sisäinen ja ulkoinen todellisuus, liikkua näiden välillä vapaasti ja luoda absurdejakin vertauksia. (Kantokorpi ym. 1990: 73–74.) Kuvaannollisuus onkin yksi runouden ja kirjallisuuden erityispiirre ja erottaa ne tieteellisestä esityksestä (Warren — Wellek 1969: 230). Nuorten runoissa kuvallisuus tulee hyvin esille sanastossa sekä vertausten ja metaforien käytössä. Runot ovat itsessään kuin kuvia. Kuva on itsenäinen ja eroaa metaforasta ja muista troopeista eli kielikuvista siinä, ettei se välttämättä vaadi kuvaannollista lukutapaa (Kantokorpi ym. 1990: 76). Kuva on aistimuksen edustaja tai osa. Aistiin liitettynä siitä tulee tehokas. Kuva voi olla auditiivinen ja vahvasti kokemukseen tai tunteeseen liittyvä tai visuaalinen tai psykologinen, jolloin kuvan merkitys vaihtelee yksilöittäin. (Warren — Wellek 1969: 231–233.) Nuorten runoissa kuvat ovat vahvasti auditiivisia: asioista puhutaan yllättävän vähän piilotetuina tai vertauksenomaisin keinoin, ja ehkä juuri tämän takia runojen kuvallisuus on todella vahvaa.

Valkeat harsopilvet / vaeltavat / pitkin sinistä pintaa. / Lämmin kesäaurinko / on muuttumassa / syksyn sateeksi, / lehtien väri vaihtumassa / vihreästä ruskeaksi. / Vielä uskon / muistojeni eiliseen. / Silloinkin pala taivasta / päällä maan. (SM 10/2002: 46.)

Kesäyönä / kun puut eivät huoju tuulessa, / kun perhoset eivät lennä, / katson hämäryyttä ikkunasta / ja yritän kuvailla ikävää / paperille, joka loistaa tyhjyyttään. // Keskikesällä herään yöllä, / vain varmistamaan, että ulkona / on valoisaa. / Toivoen, / että kesä odottaa minua. // Mutta pian on liian myöhäistä. / Herään ja kurkistan ulos: / on pimeää. / Käperryn ja kuihdun pois. (SM 12/2002: 48.)

Ensimmäisessä runossa puhuja kertoo kuinka *valkeat harsopilvet vaeltavat pitkin sinistä pintaa* (SM 10/2002: 46). Lukijalle syntyy heti mielikuva taivaalla liikkuvista ohuista pilvenhataroista. Runossa kuvattu tilanne yhdistyy johonkin jo aiemmin koettuun ja ennalta tuttuun. Samoin seuraavien säkeiden syksyn kuvaus tuo lukijalle mieleen selvän kuvan siitä, miten lämmin ja aurinkoinen vuodenaika muuttuu hiljalleen sateiseksi ja harmaaksi. Lukija voi siis yhdistää runossa luodut kuvat omaan kokemusmaailmaansa. Samoin jälkimmäisessä esimer-

kissä lukija tietää, millainen on tyyni ja valoisa kesäyö, ja miltä tuntuu kirjoittaa tunteistaan *paperille, joka loistaa tyhjyyttään* (SM 12/2002: 48). Tyttöjen kirjoittamien runojen kuvat ovat vahvasti tuntemuksiin — niin henkisiin kuin fyysisiin — liittyviä, ja niitä lukemalla voi hyvin saavuttaa sen tunnelman, jonka kirjoittaja on runossaan halunnut lukijalle välittää.

Metaforaa eli kielikuvaa on luonnehdittu kielikuvien kielikuvaksi ja kuvallisuuden kuvaksi. Se yhdistää henkisen ja todellisen maailman ja luo uutta. (Kantokorpi ym. 1990: 82.) Voidaan puhua kielellisestä eli lingvistisestä tai esteettisestä metaforasta tai metafora voi olla yhteinen jollekin ryhmälle. Metafora antaa mahdollisuuden luoda analogioita, yhdistää aisteja ja eri tasoja sekä elollistaa normaalisti elotonta. Vaikka kielikuvilla pyritään yleensä luomaan uutta ja elävää, ovat jotkin metaforat jo melko kuluneita. Jotta voisi ymmärtää metaforisuutta, täytyy tuntea kieli, joskus myös kirjailija, sillä kielikuva on aina jonkun ihmisen keksimä ja siten harkittu, ei tahaton ilmaus. (Warren — Wellek 1969: 244–246.)

Metafora syntyy, kun ihmiset alkavat hahmottaa eri käsitteitä toistensa kaltaisina ja käyttävät käsitteitä, jotka kuuluvat lähdekenttään. Käsitteiden välille muodostuu rakenteellinen samankaltaisuus (Onikki 1992: 34). Esimerkiksi argumentoinnissa käytetään sodankäyntiin ja aseisiin liittyviä ilmauksia tai ajasta voidaan puhua konkreettisena omaisuutena. Yleensä metaforalla kuvataan abstraktia käsitettä konkreettisella sanalla. Tällöin puhutaan rakenteellisesta metaforasta. Orientaationaalinen metafora ilmaisee yleensä paikkaa tai tilaa: surullisena mieli on maassa, iloisena korkealla. Affektiivinen metafora liittyy puolestaan arvottamiseen. Tyypillisesti ihmisestä on käytetty eläin- ja kasvimetaphoria, joihin voi liittyä arvottavia ominaisuuksia. (Johnson — Lakoff 1980: 5, 7-8, 14, 56; Koski 1992: 15–16, 21, 26–29.) Aineistossani metaforisuus ja kuvallisuus liittyvät vahvasti luontoon, jonka avulla kuvaillaan tunteita, kuten rakkautta tai surua. Aineistoni runoissa metaforat ovat rakenteellisia ja affektiivisia.

Se on kuin lentäisi. / *Perhoset kutittelevat vatsassa* / sydän jyskyttää kovasti / joka paikkaa kihelmöi / pieni puna leviää poskille / suut kääntyy onnelliseen hymyyn. / Et näe muuta kuin hänet, / ja vain teillä kahdella on merkitystä. / — Joku taitaa olla rakastunut. (SM 12/2003: 34.)

Polttava jää, / häikäisevä pimeys / ympäröivät minut. / *Korvia vihlova hiljaisuus* / saartoi pääni. / Olin yksin, / *keskellä miljoonia ihmisiä*. (SM 3/2002: 46.)

Tämä joki virtaa lailla kyynelten, / lailla minun suruni. / Siivet loppuun palaneina / yritän lentää. // *Suruni etsii aamunkoittoa*, / etsii huomista. / Jalat kahlein vangittuina / yritän juosta. // *Kaipuuni huutaa unelmia*, / huutaa hiljaisuutta. / Silmät sidottuina / aion löytää sinut, rakkaani. (SM 6/2002: 62.)

Ikävä katseessasi, / kesäyön tuoksu hiuksissasi. / Kuulen korvissani / ne kaikki sanomattomat sopimukset / ja nyt jo tunnen ikävää. // ”Usko rakkauteen rapistuu”, / se sanoo radiossa. // *Sinkoan typeriä kysymyksiä, / jotka heittäytyvät seiniltä salamoina takaisin.* // Tyhjiys puhaltamassasi savurenkaassa, / *aurinko valuu hunajana horisonttiin.* // Puserrat minua kuin sitruunaa. / Valon lapsi, / joka rakastaa pimeää. / Hyvästi. // Itkun jälkeen / *salmiakkinoroja poskella* / rantahiekkaa varpaissa / *kalkkikiveä sydämässä.* (SM 10/2002: 46.)

Ensimmäisessä runossa rakkauden tunnetta kuvataan jännittäväksi ja se tuntuu myös fyysisesti, kun *perhoset kutittelevat vatsassa* (SM 12/2003: 34). Tämä metafora on hyvin yleinen ja kulunut. Toisessa runossa metafora yhdistää luonnonelementin tai muun ilmiön ja sille täysin vastakkaisen ominaisuuden: *polttava jää, häikäisevä pimeys, korvia vihlova hiljaisuus* ovat paradokseja, samoin kuin *yksinäisyys keskellä miljoonia ihmisiä* (SM 3/2002: 46). Metafora voi siis yhdistää todellisuudessa täysin mahdottomat käsitteet ja ominaisuudet toisiinsa. Kolmannessa runossa puhuja kuvaa omaa ikäväänsä ja suruaan: *suruni etsii aamunkoittoa, kaipuuni huutaa unelmia* (SM 6/2002: 62). Aamunkoitto vertautuu parempaan huomiseen, toivoon lohdutuksesta, minkä unelmat voisivat tuoda mukanaan. Neljännessä runossa (SM 10/2002: 46) käytetään arnejakieleen kuuluvaa verbiä *singota* kuvaamassa kysymysten esittäjän aggressiivisuutta. Samassa runossa on myös hyvin lempeä kielikuva, kun *aurinko valuu hunajana horisonttiin*. Lukija yhdistää tämän metaforan kauniiseen auringonlaskuun, joka muistuttaa väriltään hunajaa. *Salmiakkinorot poskella* kuvaavat itkemisestä jääneitä tummia meikkivanoja ja *kalkkikivi sydämässä* taas rakkaudesta jäänyttä pettymystä ja tunteiden kovettumista.

Metaforia voidaan tehdä myös tunteiden kohteesta:

sinä olit aamu, johon heräsin / sinä olit yö, johon nukahdin / sinä olit päivä, joloin tunsin itseni joksikin / sinä olit kaikkeni (SM 1/2003: 48.)

Joku jätti sydämensä kadulle. / Se sykki huutaen yksinäisyyttään. / Minä poimin sen, / suutelin hellästi / ja laitoin omani viereen. (SM 10/2003: 36.)

Kuunsirppi kainalossa / istun taivaankannella / ja katselen kuvaasi pohjantähdestä. / Sä hymyilet, / ja sun hymysi tarttuu muhun. / Ja koko taivas nauraa / loistokasta nauruaan. / Tiedäthän: / mä rakastan sua. (SM 5/2002: 47.)

Runon puhuteltavaa kuvataan ensimmäisessä runossa (SM 1/2003: 48) eri vuorokaudenajoilla. Tästä syntyy heti mielikuva, että puhuteltavan täytyy olla runon puhujalle todella tärkeä, kun hän on läsnä puhujan arjessa kaikkina vuorokaudenaikoina. Lopussa päätelmä vahvistuu ja puhuja toteaa puhuteltavan olleen hänelle kaikki. Toisessa runossa (SM 10/2003: 36) meta-

fora on tehty rakkauden kohteesta. Puhuja kertoo löytämästään rakkaudesta, yksinäisestä sydäimestä kadulla, jonka hän on sattumalta löytänyt. Kolmannessa runossa (SM 5/2002: 47) metaforilla kuvataan tunnetta ja tilaa, joka syntyy rakkaan ajattelemisesta. Todella rakastuneena voi kuvitella näkevänsä rakkauden kohteen taivaan tähdistä.

Runoissa kuvataan erilaisia tunnetiloja ja kokemuksia konkreettisten käsitteiden avulla (vrt. Koski 1992: 15–16). Käsitekentistä näyttävät toisiaan lähentyneen tunteiden kanssa erityisesti luonto sekä erilaiset ainesanat (esim. *taivas*, *tähti*, *salmiakki*, (*kalkki*)*kivi*), mutta jopa sodankäyntiin liittyvää sanastoa voidaan käyttää tunteiden ja tekojen voimakkuutta kuvatessa. Metaforan runoon tuoma kuvallisuus ei ole niin kirjaimellista kuin kuvien luoma. Lukijalle jää enemmän varaa omaan tulkintaan. Lukija tuskin käsittää *salmiakkinorot poskilla* tai *kalkkikiven sydämessä* (SM 10/2002: 46) konkreettisiksi ilmauksiksi, vaan osaa käyttää omaa mielikuvitustaan ja tehdä omat päätelmänsä kirjoittajan laatimista metaforista.

Nuorten käyttämät metaforat liittyvät runojen aiheisiin ja tunteisiin. He eivät pelkää rinnastaa fyysistä ja henkistä maailmaa keskenään, vaan yhdistävät erilaisia kuvia ja joskus vastakohtaisuuksiakin toisiinsa, kuten aiemmat esimerkit osoittavat. Nuorten runoissa kaikki kielenkäyttö tuntuu liittyvän tunteisiin ja kirjoittajan omiin kokemuksiin. Metaforat eivät aineistossa poikkea paljon toisistaan, vaikka jokainen kirjoittaja omia subjektiivisia kokemuksia ja ajatuksia ilmaiseekin. Tähän vaikuttaa varmasti runopalsta, jolla runot julkaistaan ja jota kirjoittajat seuraavat.

Vertaus luo muiden trooppien tapaan visuaalisen kuvan aistimuksesta tai havainnosta ja viittaa johonkin sisäiseen tapahtumaan (Warren — Wellek 1969: 232–233). Kun metaforalla voidaan suoraan yhdistää henkinen ja todellinen, vertauksella voidaan rinnastaa nämä ulottuvuudet niin, että ero niiden välillä jää yhä selväksi. Vertaus ”olen nälkäinen kuin susi” antaa erilaisen vaikutelman kuin metafora ”olen susi”. Vertauksen ja metaforan erottaa toisistaan ensimmäisessä käytetty vertailua osoittava sana (Kantokorpi ym. 1990: 82). Vain muutamassa runossa käytetään perinteistä vertausta, muuten kuvallisuus rakentuu paljon metaforien tai puhtaan kuvailun varaan.

— — / *Kuin haavoittunut pikkulintu / haluan siiven alle suojaan, / mutta emo on poissa. / Muut linnut pitävät huolta omistaan. / Minä, verta valuvana, / keskellä ihmisten parvea. / Yksin, / näkymätön.* (SM 6/2003: 59.)

Silmäsi olivat kuin taivas, / täynnä meren kuohuja, / täynnä hyvyyttä. / Suusi oli makea kuin vadelma, / palava kuin aurinko, / pehmeä kuin pumpuli. (SM 9/2003: 58.)

Olen kuin pieni keväinen lätäkkö, / onnellisena nousen kesän auringossa / höyrynä seitsemänsiin taivaisiin. / Kesän elän onnellisena / pilvilinnoihin tiivistyneenä. / Syksyllä putoan sateena maahan. / Talvella jäädytän sydämeni / kuin lätäkön pinnan. / Sulattaahan kevät sen jälleen? (SM 6/2002: 62.)

Olen kuin lumihiihtäjä, / joka leijailee taivaalla. / Toivon, että / joku ottaisi minut kiinni, / joku katsoisi / minua ihaillen. / Mutta monet meistä / tippuvat lopulta maahan / yksin. / En halua olla yksi heistä. / Ota minut kädellesi, / ihaile minua / niin kauan että sulan. / Silloin voi sulaa pois / onnellisena. (SM 11/2002: 49.)

Tämä joki virtaa lailla kyynelten, / lailla minun suruni. / Siivet loppuun palaneina / yritän lentää. // Suruni etsii aamunkoittoa, / etsii huomista. / Jalat kahlein vangittuina / yritän juosta. // Kaipuuni huutaa unelmia, / huutaa hiljaisuutta. / Silmät sidottuina / aion löytää sinut, rakkaani. (SM 6/2002: 62.)

Nuoruus on kuin kirkuva katse, / se sisältää tuskaa, vihaa, raivoa, / epätoivoa, pelkoa ja rakkautta. // Nuoruus on kuin kukka pieni, / kaunis, hento, haavoittuvainen, / ja kukkaan puhkeava. // Nuoruus on kuin tuuli, / se on kylmä, / se on lämmin, / joskus leikkisä ja iloinen, / joskus myrskyävä ja vihainen. (SM 8/2003: 58.)

Vertausta käyttämällä runoon tulee erilainen näkökulma ja tunnelma kuin metaforaa käyttämällä. Viimeisessä esimerkkirunossa (SM 8/2003: 58) luodaan kuva nuoruudesta vertaamalla sitä eri asioihin ja ilmiöihin: katseeseen, kukkaan ja tuuleen. Tällä tavalla runoon tulee konkreettisempi ote, ja puhujan rooli tuntuu tietävämmältä ja mielipide perustellummalta. Kuva nuoruudesta rakentuu vahvemmin yleisesti tunnettujen piirteiden varaan vertausta käyttämällä, kun taas metaforassa lukijan subjektiivinen tulkinta on suuremmassa roolissa. Vertausta käyttämällä runon kirjoittaja voi tarkemmin ohjailla sitä mielikuvaa, minkä hän kahdesta rinnastamastaan asiasta antaa lukijalle tulkittavaksi.

Symboli on esine tai asia, joka viittaa toiseen esineeseen tai asiaan, mutta on myös itse huomion kohteena. Symboli esittää ja edustaa jotakin, toimii jonkin toisen esineen tai asian sijalla. Esimerkiksi hyvin tunnettuja symboleita ovat risti kristinuskon symbolina tai joutsen kuoleman symbolina kirjallisuudessa. Symbolille on ominaista sen toistuvuus ja kiinteys, mikä erottaa sitä metaforasta. Symboliikka voi olla yleisesti tunnettua tai yksityistä, tietyn yhteisön tai ryhmän sisäistä. (Warren — Wellek 1969: 233–235.) Symbolit ovat kulttuuri- ja konventiosidonnaisia, olivat ne sitten yksityisiä tai yleisiä. Esimerkiksi värisymboliikasta voidaan huomata, miten eri värit voivat eri kulttuureissa ja yhteisöissä ilmentää eri asioita. Voidaan myös pohtia sitä, miten kirjailijan tausta ja oma elämä vaikuttavat hänen käyttämiinsä symboleihin ja metaforiin. Periaatteessa jokaisella on oma symboliikkansa ja syynsä siihen. (Kantokorpi ym. 1990: 78–79.)

Nuoret käyttävät runoissaan paljon tunteisiin liittyviä symboleita. Erityisesti luontoon liittyvät sanat ja ilmaukset toimivat usein symboleina. Tarkastelen seuraavaksi tarkemmin luontosanastoa ja muuta runojen symboliikkaa.

5.2. Luontoon liittyvä sanasto ja symboliikka

5.2.1. Yleisiä huomioita luontosanastosta

Runojen aiheet ovat sellaisia, että niihin voi helposti liittää vertauskuvallista sanastoa, ja tyylikeinona luontovertausten ja symbolien käyttö on yleistä. Käsittelen tässä luontosanastoa melko laajasti ja yleisellä tasolla. Olen ottanut perinteisten, suoraan luontoon viittaavien sanojen lisäksi mukaan myös muuta mystiikkaan ja luonnonvoimiin liittyvää sanastoa.

Luontometaforien ja -sanaston käytöllä on pitkät perinteet kansanrunoudessa maailmanlaajuisesti. Siihen liittyy vahvasti mystinen perinne, ja luontosanaston takaa löytyy myös mytologisia piirteitä. Luontosanastolla runoihin luodaan herkkyyttä ja salaperäisyyden tuntua. Runokielessä metaforat, vertaukset, kuvaannollisuus ja symbolisuus ovat vahvoja tyylinluontikeinoja. Ihmiselämää ja luontoa verrataan usein toisiinsa, ja tällaista vertausten tekemistä voidaan pitää kansanrunouden kuvallisen ilmaisun ydinkeinona. Runokuvat ovat usein tunnistettavia ja niiden merkitykset ovat yleisesti tunnettuja. Luontoa edustavat yleensä puut, kasvit, linnut sekä luonnonilmiöt, ja näitä verrataan ihmiselämän tapahtumiin, ilmiöihin ja tunnelmiin. Luontosanaston käyttö aineistossani on hyvin yhtenevää: samat teemat ja aihepiirit toistuvat runoissa. Yleensä tunnetiloja verrataan luontoon, aivan kuin perinteisessä kansanrunoudessa on tehty vuosisatoja. Luonto todella liittyy näissäkin nuorten naisten runoissa ihmiselämän tapahtumiin ja tunteisiin. (Harvilahti 1992: 259–260.)

Luontoaiheet ovat vuosien saatossa tulleet ihmisille tutuiksi ja symbolinomaisiksi, joten niiden käyttö on turvallista ja tunnettua. Toisaalta tällaisen yleisesti tunnetun sanaston käyttö tyylikeinona saattaa tehdä runoista stereotyyppisiä ja itseään toistavia. Runouden voima piileekin siinä, ettei kieltä tarvitse käyttää aina samalla tavalla, vaan kirjoittaja voi keksiä sanoille ja ilmaisuille uusia merkityksiä, jotka rakentuvat hänen omasta kielenkäytöstään. Runoilijalla on käytössään neutraali yleiskieli, jota hän voi täydentää runokielen keinoilla haluamallaan tavalla (Leino 1982: 269). Tämä runoilijanvapaus ja runokielen suhde neutraaliin kieleen ei kuitenkaan ole luonnostaan yksinkertainen. Onkin lähdettävä liikkeelle siitä, että määrittelyä kirjallisuuden kielen ja sen lähteen eli luonnollisen kielen suhde. Kun tämä määrittely on

tehty, voi lukija käsittää kirjallisuuden yhtenä taiteen lajina, joka ilmaisussaan hyödyntää luonnollista kieltä omiin tarkoituksiinsa. (Kantokorpi ym. 1990: 23.)

Sinäminän runoissa toistuvat samat luontoaiheet: vuoden- ja vuorokaudenajat, kasvit, eläimet, luonnon paikat ja luonnonilmiöt. Usein toistuvat myös muut symboliset teemat kuten värit ja mystiikka. Seuraavaksi käsittelen näitä runojen luontosanojen ja symbolien yleisiä kategorioita.

5.2.2. Vuoden- ja vuorokaudenajat

Aineistoni runoissa mainitaan kaikki **vuodenajat**: *syksy, talvi, kevät ja kesä*. Niistä tehdyt metaforat ovat rakenteellisia: konkreettisella käsitteellä luonnehditaan jotakin abstraktia ilmiötä, kuten tunteita tai ajatuksia (Johnson — Lakoff 1980: 14). Tunnetiloista surullisuus liittyy yleensä synkiksi miellettyihin aikoihin: syksyyn ja talveen. Yhtäläillä nämä liittyvät tunteiden kuvaamiseen: surullisena katsotaan, kun syksyllä sataa vettä ja pisarat sotkevat ikkunaruudun. Myös talven pimeys ja kylmyys liittyvät selvästi yhteen surullisuuden ja tunteiden kanssa.

Valkeat harsopilvet / vaeltavat / pitkin sinistä pintaa. / *Lämmin kesäaurinko* / on muuttumassa *syksyn sateeksi*, / lehtien väri vaihtumassa / vihreästä ruskeaksi. / Vielä uskon / muistojeni eiliseen. / Silloinkin pala taivasta päällä maan. (SM 10/2002: 46.)

Pimeät illat, / sateen tasainen laulu, / kultaiset lehdet ylläni / — *syksy*. // Särkynyt sydän, / silmissä kyyneleet, / kohisten sortuvat pilvilinnat / — *syksy ilman sinua*. (SM 9/2003: 58.)

On *kylmä ja pimeä talviyö*, / istun palellen lumihangessa. / Näen tähden liikkuvan, / tähdenlennon. / Mietin mitä toivoisin, / mieleeni ei tule mitään. / Ja juuri kun tiedän / mitä toivoisin, / tähteä ei enää näy. (SM 1/2003: 48.)

Kahdesta ensimmäisestä esimerkistä käy ilmi, kuinka syksyn sateet tuovat mukanaan haikean mielialan. Syksyn itsessään tuoma haikeus voi muuttua suruksi, kun rakkaus päättyy, unelmat särkyvät ja kyyneleet nousevat silmiin (SM 9/2003: 58). Viimeisessä esimerkissä (SM 1/2003: 48) yhdistyvät talvi ja yön pimeys. Talvessa voidaan nähdä runon perusteella sekä kaunis että julma puoli: talvella voi nähdä tähtiä ja tähdenlennon, mutta kylmyys ja lumihangessa paleleminen sekä liian myöhään tähdelle esitetty toive muuttavat tunnelman melankoliseksi.

Ilon aikoja ovat sitten kevät ja kesä. Kevät liittyy runoissa luonnon lailla heräämiseen ja uuden alkuun. Keväällä särkynyt sydän voi parantua ja rakkaus voi kukoistaa synkän ajanjakson jälkeen. Kesällä aurinko paistaa ja elämä hymyilee auringon lailla.

Olen kuin pieni *keväinen lätäkkö*, / onnellisena nousen *kesän auringossa* / höyrynä seitsemänsiin taivasiin. / *Kesän elän onnellisena* / pilvilinnoihin tiivistyneenä. / *Syksyllä putoan sateena maahan.* / *Talvella jäädytän sydämeni* / kuin lätäkköni pinnan. / *Sulattaahan kevät sen jälleen?* (SM 6/2002: 62.)

Tuoko kesä sinut taas takaisin, / ajattelen tuulen iskiessä kasvoihini / ja varjojen tummuessa ympärilläni. / Rakastummeko vielä yhtä kiihkeästi kuin ennen, / olemmeko vielä silloinkin yhä? / Päästätkö sinut taas pois luotani, / jääden *kylmän ja yksinäisen syksyn* jalkoihin? / Aivan yksin. Ilman pelastajaa. (SM 7/2003: 8.)

Tänään, kun *aurinko ei jaksanut nousta* / ja eilisen muistot roikkuvat kuin harmaat sadepilvet, / ajattelin, *aurinkokin suree.* / Kuitenkin *tulee päivä*, / *jolloin auringsäteet leikittelevät* / hehkuvien ruusujen terälehdillä / ja lokin ääri viivat piirtyvät sinistä taivasta vasten. / Silloin tiedän muistoistani rakentuneen / lohdutuksen muurin. (SM 10/2002: 47.)

Kesän ensimmäinen kukka / avautuu nupustaan niityllä. / Se on niin *kaunis ja koskematon.* / Kunpa voisin olla sen kaltainen. (SM 6/2002: 62.)

Yllä olevissa esimerkeissä kevät ja kesä tuovat mukanaan rakkauden: ihanan onnellisuuden tunteen. Rakkaus kestää kesän, mutta pimeän ja surullisen syksyn ja talven tultua sama tunne ei enää välttämättä syty.

Runoissa ei välttämättä suoraan mainita tiettyjä vuodenaikoja, mutta niiden yhteyksistä voi tehdä selviä päätelmiä siitä, että valoisat ja aurinkoiset vuodenaajat, kevät ja kesä, ovat iloisempia kuin pimeät, kylmät ja sateiset syksy ja talvi. Toisaalta runoissa näkyy myös eräänlaista romantiikkaa liittyen talven kylmyyteen ja jähään: talvi voi *jäädyttää kristalliprinsessan*, jonka rakkaus ja rakastetun lämpö kuitenkin sulattavat (SM 2/2003: 40.) Talvella rakkaus voi kuolla tai jäätyä, mutta toisaalta se voi myös säilyä tai syntyä keväällä uudelleen entistä parempaan loistoon.

Vuorokaudenajoista aineistossani mainitaan *ilta*, *yö*, *aamu* ja *päivä*. Vuorokaudenajoihin liitetään niitä kuvaavia ilmoja ja säätiloja. Metaforat ovat rakenteellisia. Ilta ja yö ovat pimeydessään melankolisia vuorokaudenajoja. Aamu ja sen valo tuovat puolestaan iloa elämään.

Iltaisin mä istun huoneessani, / tuijotan ulos *pimeyteen*. / Sisälläni mun *sydän itkee yksin*. / *Kyyneleet* nousee mun silmiin / valuen alas pitkin poskia. — — (SM 3/2002: 46.)

Iltaisin, lähes täydenkuun aikaan, näen sen. / Pieni kultakutrinen enkeli / istumassa hohtavan kuun laidalla. / Se itkee verisiä kyyneleitä / ja sen siivet on sidottu yhteen rautalangalla. (SM 3/2002: 46.)

Puistonpenkki hohtaa vasten / aurinkoa, / pieni tyttö katselee piikkistä / pensaikkoa. / Tyttö nousee penkiltä, kävelee / ottaa ruusun ja hymyilee. // — — *Aurinko paistaa ja sulaa suru*, / on jo löytynyt ilon muru. (SM 5/2003: 15.)

Ensimmäisessä runossa puhuja potee sydänsuruja illan pimeydessä (SM 3/2002: 46). Toisessa runossa puhuja näkee surullisen näyn, jossa enkeliltä on riistetty oikeus vapauteen ja lentämiseen (SM 3/2002: 46). Ilta ja sen pimeys liittyy selvästi haikeuteen ja surullisuuteen. Pimeydessä ikävää ja surua ei tarvitse piilottaa, sillä synkkyys ja pimeys kätkevät sen sisäänsä. Viimeisessä esimerkissä ei mainita vuorokaudenaikaa, mutta puhutaan auringosta, joka valollaan lämmittää ja poistaa murheet (SM 5/2003). Aamu ja päivä valoisina sekä aurinkoisina vuorokaudenaikoina ovat nuorten runomaailmassa selvästi onnellisuuden ja ilon aikoja vastapainona synkille ja murheellisille illalle ja yölle.

Runoissa valloilla ovat selvästi pimeät ja melankolisemmat vuorokaudenajat. Runojen teemat käsittelevät paljon surua ja menetystä, joten tämä tuntuu luonnolliselta. Onnellisuudesta kirjoitettaessa korostuukin enemmän onnellisuuden aiheuttaja, toinen ihminen kuin jokin luontokappale tai symboli.

Vuoden- ja vuorokaudenaikoihin liittyvät kuvat ja sanasto tuntuvat olevan pitkää tarua kansanrunoudesta. Jo Kalevalassa kylmässä asuva Pohjan akka oli paha ja ilkeä, kun taas auringolla sulatettiin ikijää ja pahuuden voimat. Valo ja varjot ovat selkeitä vastakohtia runoissa, jotka liittyvät myös aikojen vaihteluun. Pimeys on pahojen voimien valtakuntaa, kun taas valossa ja auringossa piilee hyvän ja elämän lähde. Jaottelu on vanha ja perinteinen, mutta se tuntuu olevan erittäin yleinen nuorten naisten kirjoittamissa runoissa. Rakkauden mystisyyttä on varmasti vaikea kuvaila ilman vastaavanlaista myyttistä sanastoa. Varmasti tässä on yksi syy luontosanaston toistuvuuteen ja yhtenevään käyttöön.

5.2.3. Kasvit, eläimet ja luonnonpaikat

Kasvit, marjat ja hedelmät symboloivat nekin usein kirjoittajaa ja tämän tunteita. Aineistosani niistä mainitaan seuraavat: *auringonkukka*, *kukka*, (*puun tai kasvin*) *lehti*, *orjantappura*, *pensaikko*, (*puiden*) *oksa*, *rantakaisla*, *ruoho*, *ruusu*, *voikukka*, *metsämarja*, *vadelma*, ja *sitruuna*. Nuori kirjoittaja voi verrata itseään kukkaan, joka on juuri puhkeamassa täyteen loistoonsa. Myös puut ja heinät voivat liittyä ihmisten ja olotilojen kuvailuun.

Kesän ensimmäinen kukka / avautuu nupustaan niityllä. / Se on niin kaunis ja koskematon. / Kunpa voisin olla sen kaltainen. (SM 6/2002: 62.)

Illan hämärtyessä usva / kietoutuu kukkien ympärille / jähmettären ne paikoilleen. / Usvan kadottua maisema / näyttää kuolleelta. / Mutta minä uskon, / että se vielä herää / ikuisesta unestaan. (SM 9/2003: 58.)

Nuoruus on kuin kirkuva katse, / se sisältää tuskaa, vihaa, raivoa, / epätoivoa, pelkoa ja rakkautta. // Nuoruus on kuin kukka pieni, / kaunis, hento, haavoittuvainen, / ja kukkaan puhkeava. // Nuoruus on kuin tuuli, / se on kylmä, / se on lämmin, / joskus leikkisä ja iloinen, / joskus myrskyävä ja vihainen. (SM 8/2003: 58.)

Kuka osaisi elokuun illat / yhteen runoon selittää? // Loppukesän hämärässä / rantakaislan kahahdus / sisiliskon rapsahdus / koirankuonon tuhdus / kun kylmän aallon vesi kirpaisee. // Hiipii jo pimeys paikalleen / mut kastenurmen kimallus / metsämarjan punerrus / rakkaan silmien pilkahdus / eivät vielä suostu jäämään peittoon sen. (SM 8/2003: 58.)

Nämä vertaukset ja metaforat kuvaavat hyvin sitä mystistä luontomaailmaa, joihin nuorten runot sijoittuvat. Ihannoinnin arvoisia ovat kauniit ja hennot kukat, esimerkiksi *ruusu*, jotka samalla ovat myös alttiina erilaisille vaaroille, aivan kuin itse runojen kirjoittajat suuressa aikuisten johtamassa maailmassa. Samoin muut kasvit luovat runoihin kauniin ja harmonisen ympäristön, jossa korostuu luonnollisuus ja elollisuus. Viimeisessä esimerkkirunossa (SM 8/2003: 58) mainitaan *rantakaisla*, *kastenurmi* ja *metsämarja*. Runossa kuvataan kaunista elokuun iltaa. Kirjoittaja korostaa luontosanoilla tunnelmallista hetkeä ja rinnastaa sen rakkaan ihmisen läsnäoloon, *silmien pilkahdukseen*. Luontosanoille ominaista on niitten erityisyys: vaikka runossa ilta ja hämärä saapuvat, kaunis luonto ja siihen verrattava rakkaus ja rakastettu eivät kuitenkaan jää pimeään varjoon vaan säilyttävät lumouksensa. Paljon luontoon viittaavia sanoja sisältävät runot muistuttavat siitä, että nuoret eivät ole vieraantuneet luonnosta, vaan haluavat tuoda sen osaksi heille tärkeää kielenkäyttöä ja ilmaisua.

Eläimistä aineistossani mainitaan *koira*, (*pikku*)*lintu*, *perhonen* ja *sisilisko*. Suosituimpia ovat siivekkäät: perhoset ja linnut pääsevät runoissa usein lentämällä turvaan tai kohti

parempaa. Näissä runoissa puhuja usein samastuu lentävään eläimeen, ja hänen elämänsä vertautuu siipielävän lentoon.

Minä olen ehjä / ulkoa. / Sisältä / rikki. / *Kuin haavoittunut pikkulintu / haluan siiven alle suojaan, / mutta emo on poissa. / Mutta linnut pitävät huolta omistaan. / Minä, verta valuvana, / keskellä ihmisten parvea. / Yksin, / näkymätön.* (SM 6/2003: 59.)

Vapaus koittaa. / *Mä voin räpyttää siipiäni, nousta lentoon / kuin keveä perhonen niityltä. / Mä voin leijailla voikukan hahtuvan lailla / yli järvien, metsien ja suurten peltojen. / Mä voin lintuna lentää kauas pois, / lähteä jonnekin, mistä mua ei tavoita. / Mä olen vihdoin vapaa.* (SM 8/2003: 58.)

Kun siivet ovat rikki, ei lentäminen onnistu ja elämä on vaikeaa, ehkä surullistakin. Siivettömyys ja vahingoittuminen kuvataan suruna ja ikävänä kuten ylemmässä runossa. Tällaista tuskaa ei ehkä edes huomata tai ei osata lohduttaa, jolloin jäljelle jää vain yksinäisyys. Samanlaisia tunteita varmasti myllertää myös nuorten naisten ajatuksissa toisinaan. Silloin, kun lentäminen on mahdollista, avautuvat tiet vapauteen. Vapaus ja lentäminen kuvataan runoissa onnellisena ja iloisena tapahtumana, vaikka voisi hyvin kuvitella, että vapaus ja sen tuoma vastuu voisivat myös pelottaa nuoria naisia. Ilmeisesti luottamus itsen ja oman elämän hallintaan on kuitenkin heillä jo niin suuri, että vapaus koetaan pääasiassa myönteisenä asiana. Ja tuodaanhan runoissa esille myös emon suojaava siipi, jonka alta haetaan tarvittaessa turvaa. Itsenäistymisen metaforissa tulevat siis esille sekä ihana, itsenäinen vapaus että taustalla säilyvien läheisten tuki ja turvaverkko.

Eläinmetaforissa on mielenkiintoista se, etteivät ne muistuta perinteisiä eurooppalaista alkuperää olevia kuvailevia metaforia (vrt. Koski 1992: 26–29). Nuorten runoissa elämiin ei liitetä arvottavia ominaisuuksia, eikä eläimillä haluta kuvata tiettyä henkilöä. *Sisilisko* ei viittaa rumaan tai pelottavaan henkilöön, vaan kuvaa runossa yhdessä *koiran(kuonon)* kanssa kaunista elokuun iltaa: *Loppukesän hämärässä / rantakaislan kahahdus / sisiliskon rapsahdus / koirankuonon tuhadus / kun kylmän aallon vesi kirpaisee* (SM 8/2003: 58). Nuorten eläinmetaforat ovat hyvin kuvallisia ja vertauksenomaisia. Niillä ei haeta affektiivista vaikutelmaa, vaan ne voidaan lukea myös ilman tulkintaa. Ainoastaan siivekkäihin, lentämään kykeneviin olentoihin liitetään arvotus mahdollisuudesta onnellisuuteen ja parempaan elämään kuin maan tasalla pysyttelevillä ihmisillä.

Luonnonpaikoista aineistossani mainitaan *aavikko, järvi, kallio, kukkula, meri, (havu)metsä, pelto, puisto, (hiekk)ranta, ja (autio)saari*. Suosituimpia ovat perinteinen metsä, pellot, niityt, vesistöt ja niiden rannat. Tunteet myllertävät meren rannalla, lammen äärellä,

aallot lyövät ja vesi liplattaa. Merien syvyyksiin ja kuohuihin liittyy myös mahtavaa ja pelottavaa voimaa, joka voittaa suurimmatkin kuolevaiset uhkaajat. Luonnonpaikkoihin voidaan kiittää voimasta ja arvokkuudesta kertovia ominaisuuksia. Nuorille luonto voi olla paikka, jossa eivät päde ihmisen voimat ja luonto voi toimia täysin omilla ehdoillaan. Runoissa käydään myös aavikolla ja autiolla saarella: paikoissa, joihin tavallisessa arkielämässä tuskin päästään.

Jalkani koskettavat *ruohoa*. / *Tuuli* henkäisee hiljaa. / *Ruohonkorret* hipaisevat varpaitani, / *kastepisara* suutelee ja kutittaa. / *Niitty* on kaunis. / Pääni taipuu kaarelle. / Silmieni väri yhdistyy taivaan harmauteen. Ääretön kuiskaus. // — — (SM 10/2002:47.)

Sä vain mielessäin, / mä aaltojen lyövän näin. / Istuin yksin *rannalla*, / pehmeällä sannalla, / kun silmiini sä katsoit / kerran viimeisen. / Tiesin että sua / enää saisi en. / — — (SM 7/2002.)

Kun tulit mun luo, / vein sut *autiolle saarelle, kultaiselle hiekkarannalle*. / Auringonlaskun värittäessä taivaan / kietouduimme toisiamme vasten. / *Aaltojen* hyväillessä *rantaa*, / varjojemme yhdistyessä, / tiesimme, / että muuta emme tarvitse. (SM 7/2003: 8.)

Luonto tuntuu olevan todella läsnä nuorten runomaailmassa. Niityillä, rannoilla ja kaukaisissa paikoissa voi tapahtua ihania asioita. Rakkaus viehdän paikkoihin, joissa on jotain erityistä ja mystistä. Luonnon avulla voidaan romantisoida arkistunutta todellisuutta ja ihastumisen ja rakastumisen tunnetta. Runoissa päästään luonnon kuvien avulla siis sellaisiinkin maailmoihin ja tilanteisiin, mitkä eivät normaalioloissa ole saavutettavissa, mutta joissa tunteet varmasti kukoistavat ja saavat pääroolin.

5.2.4. Luonnonilmiöt

Myös **luonnonilmiöillä** on omat tehtävänsä ja merkityksensä runoissa. Aineistossani niistä mainitaan *auringonlasku*, *myrsky*, *revontulet*, *sade* (*räntä*, *lumi*) ja *tuuli*. Luonnonilmiöistä tehdyt metaforat ovat rakenteellisia. Niillä kuvataan tunteita tai ajatuksia.

Sateisena päivänä kyneleet valuvat poskilleni, / *ikävä viiltää syvän haavan pienen sydämeeni*. / Mä toivon niin, että sä oisit mun vierelläni, / pyyhkisit mun kyneleet, parantaisit haavani / ja me palattais ajassa hiljaa takaisin. / — — (SM 7/2003: 8.)

Sade symbolisoi runoissa surua ja itkua. Edellisessä runossa puhuja kertoo ikävästään ja surustaan ja kuvailee, kuinka sateisena päivänä hän itkee rakkautensa perään.

Luonnonilmiöillä voidaan kuvata myös iloa ja onnea. Usein sateen jälkeen tulee parantava aurinko, joka kuivaa tulvat ja surullisen mielen. Luonnonilmiöillä on siis selvä yhteys tunteiden vaihtelemiseen.

— — / *Auringonlaskun värittäessä taivaan / kietouduimme toisiamme vasten. / Aaltojen hyväillessä rantaa, / varjojemme yhdistyessä, / tiesimme, / että muuta emme tarvitse.* (SM 7/2003: 8.)

Aurinko ja sen nousut sekä laskut ovat rakkauden aikaa: silloin rakastetun kanssa koetaan ihania yhteisiä hetkiä, jotka painuvat muistoihin ikuisiksi ajoiksi. Edellisessä runossa rakastunut pari kokee täydellisen onnellisuuden hetken auringonlaskun aikaan. Rakkauden tunne voidaan runoissa kuvata niin suureksi, että sen voimalla voi selvitä kaikista maailman haasteista, eikä mitään muuta elämässä tarvita. Rakkauteen liittyvät metaforat ovat yleensä affektiivisia ja niillä on arvottavia piirteitä.

Maailmankaikkeus ja **avaruus** tuntuvat melko yllättäviltä aihepiireiltä runoissa. Aineistossani mainitaan *aurinko*, *galaksi*, *kuu(nsirppi)*, *painovoima*, *pilvet*, *pohjantähti*, *taivas*, *tähdenlento*, *tähti* ja *Venus (planeetta)*. Ne ovat yleisiä runojen symboleita ja vertauskuvia, tosin hyvin usein niistä puhutaan myös aivan tavallisina luontokappaleina ja ne voidaan lukea sanamukaisesti runon kuviksi. Samoin maailman olomuodot ja -tilat askarruttavat, ja ovat hyvinä vertauskohtina runoissa.

Mä tahtoisin olla / vielä hetken aikaa / tässä ihan lähellä / liikkumatta. / *Vain sinä ja minä / kuu ja tähdet / tähdenlento*, / toivomus / suudelma / ja illan pimeys. (SM 12/ 2003: 34.)

Kuunsirppi kainalossa / istun *taivaankannella* / ja katselen kuvaasi *pohjantähdestä*. / Sä hymyilet, / ja sun hymysi tarttuu muhun. / Ja koko taivas nauraa / loistokasta nauruaan. / Tiedäthän: / mä rakastan sua. (SM 5/2002: 47.)

Sano minulle, / että *maailma on radallaan*, / että *Venus kiertää aurinkoa*, / että minä olen tärkein, / että minä olen ainoasi. Silloin valehtelisit, / minun takianiko? / Niinkö paljon minusta välität? (SM 8/2002: 57.)

Päästä irti, lennä, / *lennä taivaan sineen*. / Maistele ilmaa. / Se maistuu kesälle, / lehtien loputtomalle kahinalle. // Tuuleen heitä tuskasi. / Anna mennä, hyppää, / *hyppää toiseen / ulottuvuuteen*. / *Pois tästä galaksista*, / mustaan purppuraan. / *Auringon syleilyyn*. (SM 9/2002: 50.)

Taivaaseen ja sen ilmiöihin liittyvät symbolit ovat hyvin romanttisia. *Taivas* muodostuu eri elementteineen ja kappaleineen nuorten runoissa paikaksi, jossa toiveet toteutuvat ja mikä vaan on mahdollista. *Taivas* on siis aineistossani affektiivinen metafora ja siihen liittyy onnellisuuteen liittyvä arvottava piirre. *Aurinko* on lämmittävä onnen elementti ja se mukautuu myös runon puhujan tunnetiloihin. *Aurinko* voi itkeä, nauraa tai vaikkapa syleillä sen mukaan, onko puhuja surullinen vai onnellinen. Samoin *kuulla* ja *tähdillä* on runoissa elollisia ominaisuuksia ja ne tuntuvat reagoivan runon puhujan tunteiden mukaan.

Taivaalta tippuu räntää, / *aurinko* nukkuu, / *tähdet* itkevät kanssani. // Sataa lunta, / *täysikuu* loistaa. / Katson *tähtiä* / ja hymyilen. // Se on ohi, / olen vapaa. / Onnettoman rakkauden / vankilan ovi / sulkeutuu takanani. (SM 4/2002: 45.)

Yllä olevassa esimerkissä *taivas*, *aurinko* ja *tähdet* jakavat samat tunteet runon puhujan kanssa ja surevat onnettoman rakkauden päättymistä hänen kanssaan. Nuorten rakkaus ja etenkin sen menettäminen ovat niin vahvoja tunteita, että runoissa koko maailma voi kokea samat tunteet nuoren kanssa.

Maailmaa käsitellään runoissa hyvin laajana, todellisena kokonaisuutena. Sen hahmottaminen ja oman minä- sekä maailmankuvan rakentuminen on varmasti nuorilla kirjoittajilla vielä kesken, mutta he käyttävät symboleita todella rohkeasti ilmaisemassa omien senhetkisten ajatustensa kulkua. Nuoret kirjoittajat eivät epäröi kuvata maailmaa ja sen ilmiöitä sellaisina kuin ne näkevät, vaan tuovat omat ajatuksensa esille, eivätkä häpeile omia tulkintojaan. Varmasti tulkinnat ja symbolit tulevat vielä muuttumaan ja saamaan uusia piirteitä, mutta runoissa ne esitetään juuri sellaisina kuin ne sillä hetkellä kirjoittajien mielessä ja ajatuksissa ovat.

5.2.5. Värit

Aineistoni runoissa esiintyvät seuraavat **värit**: *harmaa*, *keltainen*, *musta*, *punainen*, *ruskea*, *sininen*, *vaaleanpunainen* ja *vihreä*. Värejä käytetään todella usein symboloimaan tunnetilaa. Ne eivät näissä runoissa esiinny kuitenkaan yksin, vaan ovat jonkin esineen tai asian olemuksena tärkeä osa runon symboliikkaa. Yleisimmät värit runoissa ovat *punainen* ja *sininen*. Värisymbolit ovat kulttuurikohtaisia, mutta joillakin väreillä on myös maailmanlaajuisia merkityksiä. Tyttöjen runoissa käyttämät värit ovat hyvin lähellä kansanomaisen kielenkäytön värisymboliikkaa. Punainen liittyy yleisesti rakkauteen, haluun ja himoon. (Lempiäinen, 1993:

422.) Myös veri ja tuli nousevat runoissa esille, kun puhutaan punaisesta väristä. Nuorten naisten runoissa punainen on kuitenkin pääasiassa rakkauden väri.

Ei kukaan täysin tyhjä ole, / vaikka kuinka yrittääkin tehdä siitä toden. / *Sydän on verenpunainen*, vaikka takana teräskaltereiden. / Yrittää voit kieltää / sen, minkä sydän jo tietää: / ihminen vain olet sinäkin, / alla virheettömän naamarin. (SM 10/2003: 36.)

Punaista. / Miten olikaan / *vaaleanpunaista.* // Hunajaista. Miten suudelman / voi olla niin hunajaista. // Kahta naista. / Miten voit / rakastaa kahta naista. // Paskamaista. / Miten elämä voi olla / niin paskamaista. (SM 4/2003: 48.)

Ensimmäisessä esimerkissä *punainen* viittaa sydämen ja elämän väriin. Mielikuva syntyy, kun runossa puhutaan verestä, joka rinnastetaan elämään ja jatkuvuuteen. Vaikka sydän olisi särkynyt tai tunteet olisi tukahdutettu, jossain kuoren alla jokaisella ihmisellä on sykkivä ja lämmin sydän, joka runoissa on *punainen*. Jälkimmäisessä runossa *punaisella* kuvataan rakkauden ihanuutta ja lempeyttä. Erityisesti *vaaleanpunainen* rinnastetaan hempeään ja jopa liian suloiseen rakkauteen. Lukijalle syntyy mielikuva ylitsepursuavasta rakkauden tunteesta, kun runossa kuvataan rakkautta ja suudelmaa punaisella värillä ja hunajan makeudella. Kaikesta suloisuudesta huolimatta tässäkin runossa tulee esille tunteiden pettävyys: runon puhuja on saanut kokea pettymyksen, kun rakastetulla on ollut kaksi naista samaan aikaan. Usein nuorten runoissa päällepäin täydelliseltä vaikuttava, onnellisen ihana rakkaus on juuri se pettävin.

Sininen liittyy runoissa mereen, haikeuteen, rakastetun silmiin ja muistelemiseen. Kansanperinteessä *sininen* on uskollisuuden väri, mikä sopii myös runojen yhteyteen. *Vihreä* liitetään selvästi luontoon ja metsän väreihin ja elinvoimaan, kun taas *ruskea* on runoissa kuihtumisen ja kuolemisen väri ja enne, ja toisaalta se voi toimia myös ”äiti maan” merkityksessä. (Lempiäinen, 1993: 421–422.)

— — // Mä sukelsin sun silmien / *siniseen säteilyyn.* / Mä tiedän, / että oot olemassa / ja mä haluan olla sun / nyt ja aina. // Kunpa vaan löytäisin sut jostain! (SM 8/2002: 43.)

Kaunista sanottavaa / pienestä maailmastani, / jonka väri on *viattoman sininen.* / Sen seinät ovat tähtisumua, / taivas yön unista, / maanpinta kauniista ajatuksista. / Ja se ilma, jota hengitän, / on täytetty ikuisuudella. // — — (SM 10/2002: 46.)

Valkeat harsopilvet / vaeltavat / pitkin *sinistä* pintaa. / Lämmin kesäaurinko / on muuttumassa syksyn sateeksi, / lehtien väri vaihtumassa / *vihreästä ruskeaksi*. / Vielä uskon / muistojeni eiliseen. / Silloinkin pala taivasta päällä maan. (SM 10/2002: 46.)

Musta ja *harmaan* synkät sävyt nousevat puolestaan usein esille, kun puhutaan surusta, vihas-
ta ja kuolemasta. *Keltainen* ja *oranssi* puolestaan symboloivat runoissa selvästi kesää ja on-
nellista aikaa. Vastakohtia käytetään usein ilmaisun tyylikeinona, myös väreistä.

Vilkutit *mustilla siivilläsi* / pilven reunalta / ja putosit. / Katsoit suoraan / ohitseni
tyhjyyteen. / — — (SM 1/2003: 49.)

Varjoista hiivit luokseni, / hämärästä saavuit. / Silti silmäsi olivat viisaat / ja ne
hohtivat kasteen lailla. / Mutta *sydämesi oli musta*, / pimeyttä äärimmillään. / Sen
sokkeloihin eksyin ja katosin, / itseni kadotin ja vain varjoiksi jäin. (SM 4/2002:
44.)

Sydämeni harhailee, / tekee löytöretken toiseen / sydämeen. / On *mustaa, harmaa-*
ta, / muttei yhtään kaltaista. / Sydämeni on *keltainen* / kuin aurinko ja valo sen. /
Tiedä en olenko outo / vai positiivinen. (SM 12/2003: 34.)

Väreillä on runoissa selvät symboliset ja affektiiviset merkityksensä. *Punainen* on into-
himon ja rakkauden väri. *Sininen* liitetään viattomuuteen, uskollisuuteen ja elämän onnellisiin
hetkiin. Luonnosta puhuttaessa tulevat ilmi sille ominaiset värit ja *vihreä* tuntuu olevan elä-
män ja elinvoiman väri, kun taas syksy tuo mukanaan *ruskean* sävyt, kuihtumisen ja elpymi-
sen runoissakin. Värit toimivat runoissa usein vastapareina ja esimerkiksi surun ja kuoleman
musta rinnastetaan elämän ja iloisuuden *keltaisen* sekä muiden kirkkaiden värien kanssa. Vä-
rien käyttö runoissa on yleisesti hyvin johdonmukaista ja perustuu paljon yleiseen suomalai-
seen värisymboliikkaan, joka on tuttua niin kirjallisuudesta kuin muustakin kielenkäytöstä ja
kulttuurisesta perinnöstä.

5.2.6. Mystiikka

Runoissa on myös mystisiä luontosanoja sekä viittauksia **satu-** ja **unimaailmaan**. Aineistossa
mainitaan (*kristalli*)*enkeli, haltijatar, keiju, lentää, metsänneito, satu, siipi, unelma, uni, usva*
ja *yö*. Myyttisten metaforien perustana on mielessä oleva konkreettinen kuva todeksi uskotus-
ta asiasta. Tämä mielikuva ei perustu vertaukseen, limittyviin merkityksiin eikä tulkinnalli-
seen ristiriitaan. Mystiikkaan uskomisen ja tietoisuus myyteistä rikkoo aiemmin tunnetun ja

tuntemattoman suhteita. Aineistoni runoissa käytetyt mystiset ja satu- ja unimaailmaan liittyvät ilmaukset ovat muuta kielenkäyttöä avoimempia ja niistä on mahdollista tehdä hyvin erilaisia tulkintoja. (Siikala 1992: 160, 164.) *Haltijattaret* ja *keijut* esiintyvät runoissa yllättävän usein. Voisi kuvitella, että murrosikäiset tytöt kokevat satumaailman olennot ja piirteet liian lapsellisiksi omia tunteitaan kuvaamaan.

Yön tähdet, aamun koitto / *Keijukaisten heleä soitto*. / Rakas kirja ja iltasumu. / *Metsänneitojen lauluhumu*. (SM 11/2003: 44.)

Mä elän sadussa, / keijujen maailmassa. / Elämässä, missä ei ole vihaa. / On vain iloisia kasvoja, / onnellisia ihmisiä, / rakastavia sieluja. / *Mä elän hymyistä, / auringon säteistä ja sinusta*. / *Sinä olet minun rakkaimpani, / sinä olet minun keijuni, satuni*. / Ennen kaikkea sinä olet / minun elämäni, / minun säteilevä aurinkoni. (SM 7/2003: 8.)

Tulee ilta ja usva laskeutuu / pimeään maan ylle. / *Usvasta astuu esiin keiju*, / jonka siivet ovat revenneet. / *Keiju* käy parantamassa maailmaa / auttamassa *enkeleitä*. / Tuuli yltyy / ja kesäyön valo vaihtuu myrskyyn. / Usva häipyä / ja *keiju* palaa yön maailmaan. / On tullut uusi aamu. (SM 2/2003: 40.)

Keijut, metsänneidot ja *enkelit* kuuluvat runoissa satu- tai ihannemaailmaan, jossa ei ole suruja ja murheita kuten esimerkeistä käy ilmi. Runoissa voidaan luoda maailma, jossa on onnellista ja ihanaa. Tämä maailma on varmasti juuri sellainen, jonne nuoret naiset haluaisivat itsekin mielellään päästä, mutta joka todellisuudessa ei ole saavutettavissa.

Satumaailma ja sen olennot ovat yleensä selvästi oma runoteemansa. Ne muodostavat oman kokonaisuutensa ja tulkinta jää täysin lukijan varaan. Ehkä nuoret haluavat runoissaan päästä mahdollisimman kauas todellisen maailman tapahtumista ja tässä toimivat parhaiten lapsuuden muistoistakin tutut symbolit ja kuvat. Toisaalta *keiju* tai *satu* voi viitata myös rakkauden kohteeseen, jolloin luodaan mielikuva rakastetun ainutlaatuisuudesta ja ihmeellisyydestä. Tällöin metafora on konkreettinen ja sillä voi olla myös arvottavia ominaisuuksia.

Unimaailmaan liittyy haaveilu ja *enkelit*, jotka toisinaan ovat siipirikkoisia, toisinaan taas parantavat maailmaa teoillaan. Haaveissa elämä on usein helpompaa kuin valvemaailmassa, ja sellaiseen ihanaan unelmien paikkaan toivotaan usein päästävän.

— — / Minä jolla on *unelma*. / Unelma, joka tahtoo / *saada siivet joka yö*. / Se olet sinä. / Sinä, minun rakkauteni kohde. / — — (SM 7/2003: 8.)

Muistoja sinusta. / Muistoja sinusta ja minusta. / Meistä. / Kauniita kuvia / kulke-
mistamme teistä. // *Yhdessä matkattiin / taivaan tähtiin*. / monia rakkauden / ih-

meitä nähtiin. / Nyt kulkee yksin / toinen heistä, / jolla on liikaa / muistoja meistä.
(SM 3/2003: 41.)

Minttuteetä jasmiinin varjossa / pikkuleipiä paavin talossa. // *Kun rakkaus saa siivet / voi lentää minne vaan / yli pilvien lampaita katsomaan. // Liidän kevyesti kuin höyhen / tähtitarhoihin pitkin kuunsiltaa. / Pääni on pilvissä, tiedän sen. //* Kaikki kuuluu rakkauteen. (SM 4/2002: 45.)

Unelmiin liittyy selvästi rakkaus kuten edellisistä esimerkeistä voi nähdä. Tässä suhteessa satumailman symbolit ja haaveiluun liittyvä symboliikka siis eroavat toisistaan. *Enkelit, unelmat* ja *lentäminen* ovat selvästi rakkausrunojen symboleita, mikä voi johtua siitä, että niitä on käytetty rakkausrunojen kuvamaailmassa jo kauan. Satumailman keijut ja muut olennot taas vaikuttavat uudemmilta runokielen kuvilta, vaikka ovatkin tuttuja muista kirjallisuudenlajeista. Ehkä nuoret luovatkin tässä uutta runokieltä, jossa proosasta ja epiikasta tuttua sanastoa ja teemoja aletaan käyttää myös yleisesti lyriikan kielessä.

Pois lentäminen ja haaveilu ei aina ole iloista puuhaa, vaan runoista voi lukea myös itse-tuhoisia ja ahdistuneita ajatuksia, jopa kuoleman ihannoitua. Tämä on varmasti yleistä murrosikäisillä tytöillä, ja runojen vertauskuvalliseen maailmaan on helppo sijoittaa omia synkkiä ajatuksia.

Iltaisin, lähes täydenkuun aikaan, näen sen. / *Pieni kultakutrinen enkeli* / istumassa hohtavan kuun laidalla. // *ja sen siivet on sidottu yhteen rautalangalla.* (SM 3/2002: 46.)

Rannalla istui enkeli pieni, / mitä lie silloin miettinyt. / Yksin se katsoi ympärilleen, / kukkia näki ja auringon. / *Sisällään tuns vain tuskaa suurta. / Itki hetken, silmät sulki. / Siivet eivät kantaneet eteenpäin.* (SM 3/2002: 47.)

Laskekaa viimein / irti mun elämästä, / *antakaa* lentää / pilviä kauemmas, / leikimään / tähtien sisarta, / aaltojen rakastajaa. // *Antakaa* vaan / mennä ja unohtaa. // *Älkää* enää / *kahlitko* mua mihinkään, / *älkää* enää / *hallitko* mun ajatuksia. // *Laskekaa* mun kädestä irti / ja *päästäkää* sinne, / minne nyt saan / vain haaveissani matkustaa. // *Käykää* luonani / aina silloin, / kun tahdotte / istua sylissäni / ja vihata julmaa maailmaa. // *Päästäkää* kulkemaan / tuulten matkassa / kohti mun omaa / rakasta unelmaa... (SM 12/2002: 48.)

Ensimmäisessä runossa synkkä ja murheellinen kuva syntyy enkelistä, joka *itkee verisiä kyyneleitä* kuun laidalla ja *sen siivet on sidottu yhteen rautalangalla* (SM 3/2002: 46.) Toisessa runossa tuska ja suru liittyvät myös metaforisesti enkeliin, jonka siivet eivät enää nosta sitä lentoon (SM 3/2002: 47). Molemmissa runoissa syntyvä kuva on hyvin surullinen, ja runot voi tulkita kirjoittajan oman ahdistuksen kuvaukseksi. Viimeisessä runossa puhujan haaveet

lentämisestä *pilviä kauemmas, leikkimään tähtien sisarta* (SM 12/2002: 48) voi tulkita haluna päästä pois elävien maailmasta. Pilvien takana nuori voisi saavuttaa onnellisuuden, päästä irti muitten asettamista paineista ja vaatimuksista ja elää onnellisena omien toiveidensa mukaisesti. Nuoren tuska, jota hän kasvaessaan ja aikuistuessaan tuntee, tulee hyvin esille runoissa. Paineita tuntuvat asettavan sekä läheiset ihmiset, että koko maailma, mikä tulee ilmi monikollisessa puhuteltavassa.

Runoista ei kuitenkaan löydy suoraa syytä sille, mistä ahdistus ja suru voivat johtua. Yleisintä on rakkaan ystävän tai läheisen menettäminen, mutta tätä ei välttämättä sanota suoraan, vaan sen voi lukea runosta muuten.

Kun mä opin kävelemään, / sä vedit mua hiuksista hiekkalaatikolla. / Kun mä kuljin koulutielläni, / sä kävelit mun kanssa. / Kun mua kiusattiin, / sä olit puolustamassa. / Kun sydämeni särkyi, / lohdutit ja autoit pystyyn. / Olit aina rinnallani / jakamassa ilot ja surut. // *Pian voimasi hupenivat, / ja lähdit enkelten luokse.* / Mä jäin yksin itkemään, / oloni on tyhjä ilman sua. / Silti elämä jatkuu, tahdon tai en. / Ja edelleen sä lohdutat mua / joka päivä tuomalla mieleeni / kauniita muistoja / yhteisistä päivistämme. (SM 1/2003: 49.)

Ei ole mitään kauheampaa / kuin *hyvästellä rakas ystävä.* // Vasta jälkeinpäin ymmärtää / miten paljon sanoja / olisi vielä ollut sanottavana. (SM 5/2003: 15.)

Ensimmäisessä runossa rakkaan menettäminen kuvataan voimien hupenemisella ja viittauksella läheisen lähtemisestä *enkelten luokse* (SM 1/2003: 49). Jälkimmäisessä runossa (SM 5/2003: 15) puhuja kertoo siitä, miltä tuntuu *hyvästellä rakas ystävä*. Läheisen menettäminen on nuorelle vaikea asia ja varmasti tuntuu pahalta mieltä niitä monia keskusteluja ja yhteisiä hetkiä, jotka jäävät kokematta. Runossa menetystä ei kuvata konkreettisilla tunteisiin tai mielialaan viittaavilla adjektiiveilla, mikä voi johtua surun tunteen voimakkuudesta ja mittaamattomuudesta.

Surun syy yleensä mainitaan, mutta ahdistuksen aiheuttaja jää usein tuntemattomaksi kuten aiemmissa esimerkeissä. Tämä voi johtua siitä, että suru on jonkin aiheuttamana ehkä sallitumpi tunne, kuin ahdistuminen vaikkapa vanhempien tai läheisten toiminnasta. Nuorilla ahdistuksen aiheita on varmasti paljon, kun oma paikka maailmassa ei vielä ole täysin selvä, eikä oman identiteetin etsiminen ja löytäminen ole helppoa. Runoissa he pääsevät ilmaisemaan kaikkia tunteitaan ilman, että niiden syitä ja aiheuttajia tarvitsee tarkasti eritellä lukijalle. Lukija voi hyvin kuvitella tilanteen, jossa runon puhuja tunteitaan kuvaa ja tehdä tästä omat tulkintansa. Runoissa ilmaisun keinot ovat melko vapaat, mikä antaa myös runoilijalle enemmän tilaa käsitellä ja todentaa ajatuksiaan.

Aineistoni runojen luontoon liittyvä sanasto ja symboliikka on hyvin monipuolista ja kietoutuu vahvasti yhteen tunteiden ilmaisun kanssa. Luontosanasto on toisaalta hyvin perinteistä ja joiltain osin verrattavissa jopa kansanrunon perinteisiin. Tämän ohella nuoret kirjoittajat ovat löytäneet itselleen sopivimman tavan hyödyntää mystistä luontosanastoa, ja siitä johtuukin runokielen rikkaus ja erilaisuus. Erityisesti mystisen sanaston sekä uni- ja satumaailman sanojen käyttäminen tuo nuorten runoille oman leimallisen piirteensä. Nuorten käyttämät luontoon ja luonnonilmiöihin liittyvät metaforat ovat sekä rakenteellisia että affektiivisia. Tunteita ja ajatuksia kuvataan konkreettisilla käsitteillä, jotka ovat voineet saada myös arvotavia piirteitä. Affektiivisuus on runoissa selvästi vakiintunutta ja samat kielikuvat toistuvat usein. Homogeeninen metaforien käyttö kertoo kirjoittajien yhtenäisyydestä.

6. PÄÄTÄNTÖ

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, miten nuoret ilmaisevat runoissa itseään ja omaa maailmakuvaansa. Nuoret kirjoittavat runoissa omista tunteistaan ja ajatuksistaan ja kertovat heille tärkeistä ihmissuhteista. Vuorovaikutus ja tunteet ovat nuorten elämässä tärkeässä roolissa ja niitä kuvaillaan paljon myös runoissa. Lähdin alun perin tutkimaan aihetta runovihkoperinteen innoittamana. Tutkimuksen edetessä havaitsin kuitenkin, että vihkoihin kirjoitettavat lorut tai muistolauseet ovat aivan eri asia kuin nuorten lehden runopalstalle kirjoittamat henkilökohtaiset runot. *Sinäminä*-lehteen kirjoitetaan omista tunteista, elämän surullisista ja onnellisistakin hetkistä. Nuorten runous on lehden runopalstalla todella lähellä heidän omaa jokapäiväistä elämäänsä.

Sinäminä-lehden runomaailma voi tuntua hyvin yksinkertaiselta ja ennalta arvattavalta. Nuoria kirjoittajia voidaan helposti pitää vain omaksi iloksi pöytälaatikkoon kirjoittelevina runoilijoina, ja heidän tuotoksiaan ei välttämättä pidetä runoutena lainkaan. Tutkimukseni perusteella nuoret naiset ovat runoilijoina monipuolisia. Heillä riittää paljon kerrottavaa ja sanottavaa, eivätkä kerronnan keinot ole yksipuolisia, vaikka palstat muistuttavatkin paljon toisiaan ja niillä käytetyt ilmaukset ovat melko yhteneviä. Tämä kertoo siitä, että runopalsta on nuorille naisille ja runoilijoille tuttu konteksti ja julkaisu-ympäristö, jota he ahkerasti seuraavat ja tuntevat sen tavat ja kulttuurin. Aiemmin on puhuttu tyttöjen runovihkoperinteestä, mutta nykyisin voitaisiin myös nuortenlehden runopalsta pitää yhtenä runoperinteen ylläpitäjänä ja jatkajana.

Tutkimani runot poikkeavat perinteisestä runoudesta ja ammattikirjailijoiden kirjoittamasta runoudesta kontekstiltään ja yleisöltään. Nuoret kirjoittavat runoja julkaistavaksi lehteen, mutta ne ovat sisällöllisesti yhden ihmisen henkilökohtaisia tunteenpurkauksia, jotka samalla kuvastavat koko ikäryhmän tunteita. Nuorille runojen kirjoittaminen on muutakin kuin omien tekstien julkaisemista ja kirjoittajana kehittymistä. Runous merkitsee omien tunteiden käsittelemistä ja ajatusten reflektointia. Nuorten kirjoittamat runot heijastavat hyvin sitä maailmaa, jossa he elävät. Runot ovat nuorille hyvä keino purkaa omia tunteitaan ja kirjoittaa ajatuksiaan kuvalliseen ja vertaukselliseen muotoon.

Nuoret tuntuvat säilyttävän hyvin yleiskielisen tyylin kirjoittamissaan runoissa. He eivät tuo erityisesti omaa puhekieltään runoissa esille, vaan kirjoittavat pääosin yleiskielellä. Runo-

jen nykyaikaisuus käy ilmi runojen vapaan mitan ja rytmin muodossa, vaikka nuoret käyttävätkin usein omissa tunteenpurkauksissaan riimejä ja erilaisia soinnutuksen ja rytmityksen keinoja. Myöskään erilaiset asettelut, esimerkiksi kuvioiden muotoon, eivät ole nuorten runoissa suosittuja, vaan he vaikuttavat enemmän perinteisen mallin runouden kannattajilta ja jatkajilta.

Tunteet ja oman elämän pohdinta tulevat hyvin esille verbien tarkastelussa. Ajattelemista ja tuntemista kuvaavien mentaaliverbien yleisyys luonnehtii hyvin runojen tärkeintä aihetta, rakkautta ja tunteita. Mielenkiintoista on se, että tytöt käyttävät runoissaan paljon myös konkreettiseksi miellettyjä verbejä. Näitä verbejä ei kuitenkaan käytetä niiden normaalissa käyttötarkoituksessa, vaan niillä ilmaistaan tunteita tai kirjoittajan ajatuksia joko kielikuvina tai puhtaana kuvan muodossa. Vaihteleva tempusten ja modusten käyttö tekee runokielestä elävää ja monipuolista. Nuorten runoissa käyttämä kieli muistuttaakin monilta osin arkipäivän vaihtelevaa kielenkäyttöä.

Ihmissuhteet ja vuorovaikutuksen tärkeys tulevat runoissa esille myös puhujien ja puhuteltavien persoonissa. Kirjoittaja voidaan yhdistää runon puhujaan, joka lähes aina on *minä*. On mielenkiintoista, että *minä* voi ilmaista runossa myös kollektiivista, suuremman nuorisjoukon mielipidettä. Tällöin puhujana on *me*. Puhuteltavana on yleensä runon puhujalle tärkeä henkilö, rakastettu tai ystävä. Yksikköpersoonien lisäksi runoissa voidaan puhutella myös monikon toista persoonaa. Tällöin runossa ei kuitenkaan puhutella todellisuudessa *teitä*, vaan koko ympäröivää maailmaa, kaikkia muita ihmisiä. Runoissa voidaan siis tuoda esille myös laajemmin nuorisoa ja heidän elämäänsä koskettavia asioita. Yksittäisen kirjoittajan ajatuksiin voivat varmasti samastua monet nuortenlehtien runopalstojen lukijat. Ryhmään kuulumisen, sosiaalinen kanssakäyminen ja yhteisten kokemusten jakaminen on nuorille tärkeää ja se käy ilmi myös heidän kirjoittamissaan runoissaan.

Nuorten runoissa käyttämä kuvallisuus pohjautuu vanhoihin perinteisiin, mutta tytöt ovat ottaneet omiin kirjoituksiinsa mukaan myös heitä itseään ja omaa lapsuuttaan lähellä olevia myyttejä ja ilmauksia. Nuoret kirjoittajat eivät näytä jäävän paikoilleen tai tyytyvän vain vanhoihin lyriikan perinteisiin, vaikka he aktiivisesti ammentavatkin omaa runouttaan vanhoista tavoista.

Tyttöjen runokulttuurissa riittää tutkittavaa. Kirjoittajaprofiilien kartoittaminen, kuvallisuuden tarkempi analyysi ja lehden runopalstan vertailu Internetissä julkaistuihin runoihin olisivat mielenkiintoisia jatkotutkimuksen aiheita. Nykyinen tyttöjen runokulttuuri keskittyy todellisten, nuoria lähellä olevien asioiden ympärille. Runoja kirjoittaessaan tytöt heittäytyvät tunteiden vietäviksi ja kuvaavat niitä ajatuksia, jotka heidän mielessään ovat päällimmäisinä.

Nuorten runoista voi lukea todellisia kuvauksia heidän maailmastaan ja ajatuksistaan. Tyttöjen runoissa tunteet ovat aitoja ja piilottelemattomia, vaikka kyse on kirjallisuudesta, jossa jokaisella kirjoittajalla on oma taiteilijanvapautensa.

LÄHTEET

- BARTHES ROLAND 1993: Tekijän kuolema. Tekstin syntymä. Tampere: Vastapaino.
- GOLDBERG, NATALIE 2004: Luihin ja ytimiin. Kirja kirjoittajalle. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- HAIPIUS ym. = HAIPIUS, MARJATTA — NIEMIKORPI, ANTERO — SAUKKONEN, PAULI — SULKALA, HELENA 1979: Suomen kielen taajuussanasto. Porvoo — Helsinki — Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- HAKULINEN ym. = HAKULINEN, AULI — VILKUNA, MARIA — KORHONEN, RIITTA — KOIVISTO, VESA — HEINONEN, TARJA RIITTA — ALHO, IRJA (toim.) 2005: Iso suomen kielioppi. SKST 950.
- HAKULINEN, AULI — KARLSSON, FRED 1995: Nykysuomen lauseoppia. 3. muuttamaton painos. SKST 350.
- HEIKKINEN ym. = HEIKKINEN, JARMO — KONTIO, TOMI — KOSKIMIES, SATU (toim.) 2003: Kuusiraajainen purppuratähti. 13—19-vuotiaitten runoja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- HARVILAHTI, LAURI 1992: Luonto ja mieli. Kansanlyriikan metaforakuvia. — Lauri Harvilahti, Jyrki Kalliokoski, Urpo Nikanne & Tiina Onnikki (toim.), Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin s. 259—265. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HÖKKÄ, TUULA 1992: Mopeda meillekin! Naisrunoilijoita modernismissa. — Anna Makkonen (toim.), Avoin ja suljettu. Kirjoituksia 1950-luvusta ja suomalaisessa kulttuurissa s. 78—92. SKST 567.
- JOHNSON, MARK — LAKOFF, GEORGE 1980: Metaphors we live by. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- KANGASNIEMI, PÄIVI 1991: Lukuviihteen huipulla. Kolmiokirja Oy. Oulu: Kolmiokirja Oy.
- KANTOKORPI ym. = KANTOKORPI, MERVI — LYYTIKÄINEN, PIRJO — VIKARI, AULI 1990: Runousopin perusteet. Helsingin yliopisto: Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- KOIVISTO, HELINÄ 1987: Partisiippien adjektiivistuminen suomen kielessä. SKST 474.
- KOSKI, MAUNO 1992: Erilaisia metaforia. — Lauri Harvilahti, Jyrki Kalliokoski, Urpo Nikanne & Tiina Onnikki (toim.), Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin s. 13—32. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- KOSKIMIES, RAFAEL 1937: Yleinen runousoppi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- KUPIAINEN, UNTO 1964: Lyhyt runousoppi. Yleisen kirjallisuustieteen alkeet. Porvoo — Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- LEINO, PENTTI 1982: Kieli, runo ja mitta. Suomen kielen metriikka. SKST 376.
- LEINO, PIRKKO 1989: Suomen kielioppi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- LIPPONEN, ULLA 1992: Ruusu ja rikkaruoho. Rakkaus tyttöjen runovihkoperinteessä. — Jaana Lähteenmaa & Sari Näre (toim.), Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa s. 114—134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LUUKKA ym. = LUUKKA MINNA-RIITTA — HUJANEN JAANA — LOKKA ANTTI — MODINOS TUIJA — PIETIKÄINEN SARI — SUONINEN ANNIKA 2001: Mediat nuorten arjessa. 13—19-vuotiaiden nuorten mediakäytöt vuosituhatosen vaihteessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 1986: Kolmannen sukupolven kieli. Helsinkiin muuttaneiden suurten ikäluokkien eteläpohjalaisten ja pohjoissavolaisten kielellinen sopeutuminen. SKST 436.
- ONIKKI, TIINA 1992: Paljon pystyssä. — Lauri Harvilahti, Jyrki Kalliokoski, Urpo Nikanne & Tiina Onnikki (toim.), Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin s. 33—59. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PAUNONEN, HEIKKI 2000: Tsennaaks stadii, bonjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- RIMMON-KENAN, SLOMITH 1999: Kertomuksen poetiikka. Suomentanut Auli Viikari. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- RINTALA, PÄIVI 1991: Tyyliopin perusteita. — Osmo Ikola (toim.), Nykysuomen käsikirja s. 205—220. Jyväskylä: Weilin + Göös.
- SALA, KAARINA 1970: Lyriikka. — Pekka Tarkka (toim.), Suomen kirjallisuus 8. Kirjallisuuden lajeja s. 132—198. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Kustannusosakeyhtiö Otava.
- SAUKKONEN, PAULI 1984: Mistä tyyli syntyy. Porvoo – Helsinki – Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- SARESMA, TUIJA 1996: Runotyöt kirjoittavat elämäänsä. Identiteettien konstruoinnista Katarina Haavion ja Satu Koskimiehen 50-luvun päiväkirjoissa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston sosiologian laitos.

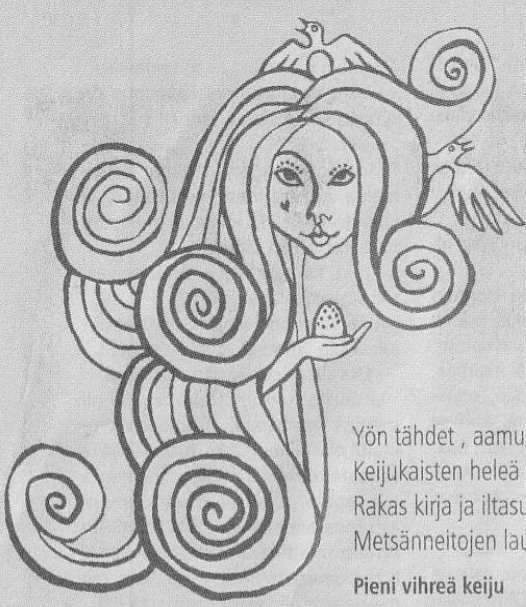
- SIIKALA, ANNA-LEENA 1992: Myyttiset metaforat ja shamanistinen tieto. — Lauri Harvilahti, Jyrki Kalliokoski, Urpo Nikanne & Tiina Onnikki (toim.), *Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin* s. 155–183. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SKST = Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia. Helsinki.
- SM = SINÄMINÄ 2—12/2002, 1—12/2003. Oulu.
- WARREN, AUSTIN — WELLEK, RENÉ 1969: Kirjallisuus ja sen teoria. Helsinki: Otava.
- VIRTANEN, LEEA 1988: Suomalainen kansanperinne. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Internet-lähteet

- <http://www.kolmiokirja.fi/lehdet.htm>, Kolmiokirja Oy – Lehdet, luettu 12.5.2006
- <http://www.kolmiokirja.fi/pdf/mediakortti.pdf>, Kolmiokirja Oy – Mediatiedot – Mediatiedot Sinäminä, luettu 12.5.2006
- <http://www.nuoreuvoimanliitto.fi/arvostelupalvelu.html>, Nuoren Voiman Liitto - Arvostelupalvelu, luettu 22.4.2006
- <http://www.nuoreuvoimanliitto.fi/kirjoittajakoulutus.html>, Nuoren Voima Liitto - Kirjoittajakoulutus, luettu 22.4.2006
- <http://www.nuoreuvoimanliitto.fi/nuorivoima.html>, Nuoren Voiman Liitto – Nuori Voima, luettu 22.4.2006
- Päivi Kangasniemen sähköpostiviesti 21.10.2005
- <http://www.rakkausrunot.fi>, luettu 22.4.2006

LIITE 1: Esimerkki *SinäMinä*-lehden *Omat runot* -runopalstasta*SinäMinä* 11/2003

SM 11/03 omat runot
omat runot

palkittu!

Yön tähdet, aamun koitto
Keijukaisten heleä soitto.
Rakas kirja ja iltasumu.
Metsänneitojen lauluhumu.

Pieni vihreä keiju

En mä enää, se vannoo.
En koskaan enää.
Joo, me sanotaan
ja sit taas vaietaan.

Niin, ethän sitä tarkoita.
Ei, et tahallasi satuta.

Mut hei, ei tää oo elämää,
vaan pintaa ohutta, niin pettävää.

Kun kaikki hajoo, taas repeää
Me usko kootaan ja jälleen pelätään.

En mä enää, se vannoo.
En koskaan enää.
Joo, me sanotaan,
vaik totuus tiedetään.

Sanna

palkittu!

On kaunista
suudella
sinisiä mielikuvia
vielä lempeitä ja nuoria
minulle

Niin helpottavaa
piirrellä
maailmansa hiekkaan
hetkellisiä kuviota,
lähes valkeaan tomuun

Ja turruttavaa aisteille
astua jäätävään veteen
pohjan hämärtyessä,
kun kuljemme kauemmas

Rauhoittavaa seisoa
keskellä siltaa
nähdä molempien puolien
jatkuvan

Maarit

Tänään aurinko
peittyy harsoonsa
Ei näyttäydy
Ei loista valoaan

Salaa kyneleensä,
valkoiset pisarat
muiden tähtien katseilta
Illalla irrottaa otteensa trapetsilta
Putoaa
Puhkeaa tornien risteihin

Burned Candle

palkittu!

Keinu
korkealle,
korkeammalle,
tähtiin.

Laula niille laulu
ja nukahda lopulta kuunsirpille.
Tee jotain,
mitä minä en koskaan uskaltanut.

L-M

Kirjoitko runoja?
Lähetä runosi osoitteeseen
SinäMinä, Omat runot,
PL 246, 90101 OULU.
Runot julkaistaan nimimerkillä,
mutta kerro meille
oikea nimesi ja osoitteesi.
Se jää vain toimituksen tietoon.

44 *SinäMinä*